

**UCHWAŁA NR LIV/337/22
RADY GMINY INOWŁÓDZ**

z dnia 29 września 2022 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz 2021-2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559; zm.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1005 i poz. 1079) oraz art. 3 pkt 3 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057; zm.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1079.), Rada Gminy Inowłódz uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2021-2030, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Inowłódz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Inowłódz

Robert Pawłowski

Załącznik do uchwały Nr LIV/337/22
Rady Gminy Inowłódz
z dnia 29 września 2022 r.

STRATEGIA ROZWOJU

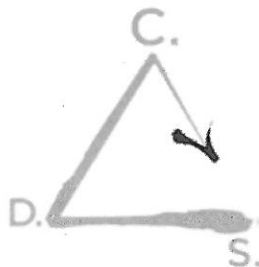

GMINY INOWŁÓDZ

INOWŁÓDZ - KRAKÓW, 2022

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.
D. Bieńkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska, M. Widuch

ul. Włóczków 22/3
30-103 Kraków

tel: +48 12 623 77 40

www.cds.krakow.pl

cds@cds.krakow.pl

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	3
1. Wprowadzenie.....	5
2. Misja w modelu Ashridge.....	7
Cel, główna aspiracja rozwoju gminy Inowódz	8
Domeny strategicznego rozwoju	9
Wartości	12
Standardy	12
3. Plany działań	13
Plan działań dla domeny 1.: Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość	14
Cel strategiczny 1. Gospodarcze i wizerunkowe wykorzystanie turystycznych potencjałów gminy	14
Cel strategiczny 2. Wysoka zewnętrzna i wewnątrzgminna dostępność komunikacyjna	16
Cel strategiczny 3. Gmina atrakcyjna i sprzyjająca lokalnej przedsiębiorczości.....	17
Plan działań dla domeny 2.: Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych	18
Cel strategiczny 4. Zapewnienie przestrzeni do integracji i aktywności mieszkańców	18
Cel strategiczny 5. Dążenie do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych dostosowanych do Potrzeb różnych grup społecznych	19
Cel strategiczny 6. Stworzenie możliwości rozwoju dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Gminy	20
Plan działań dla domeny 3.: Wysokie standardy środowiskowe – zadbaną, uporządkowaną przestrzeń i wysoka jakość środowiska	21
Cel strategiczny 7. Rozwój infrastruktury komunalnej służącej ochronie środowiska	21
Cel strategiczny 8. Dbałość o wysoką jakość środowiska i ład przestrzenny	22
Cel strategiczny 9: Wzmacnianie postaw współodpowiedzialności za środowisko	23
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Inowódz	24
Wprowadzenie.....	24
Model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy Inowódz	25
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Inowódz	33
5. Obszary Strategicznej Interwencji	43
Obszary Strategicznej Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego	43
Obszary Strategicznej Interwencji – Gmina Inowódz	45
Historyczne centrum Inowódza	46
Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa (podobszar Konewka oraz podobszar dawne PGR w Spale)	49

6. System realizacji strategii.....	54
Zarządzanie realizacją Strategii	54
Monitoring i ewaluacja.....	56
Zgodność Strategii z dokumentami wyższego rzędu	63
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	67
8. Diagnoza strategiczna	68
Wymiar gospodarczy	69
Wymiar społeczny.....	80
Wymiar przestrzenny.....	91
Analiza trendów zewnętrznych.....	96
Spis ilustracji	102
Spis tabel	103
Spis wykresów.....	104

1. WPROWADZENIE

Obserwacja otaczającego świata prowadzi do refleksji, że żyjemy w realiach coraz szybciej przebiegających zmian. Z tego względu również często powinniśmy podejmować się analizowania sytuacji, wyciągania z niej wniosków i wspólnego wypracowania dla nich zestawu działań. Nie inaczej wygląda to w przypadku myślenia o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Gmina Inowódz wchodzi w skład polskiego systemu samorządności lokalnej, przez co musi poszukiwać własnych potencjałów oraz barier, ale także szans i zagrożeń, które mogą docierać z zewnątrz. Niniejszy dokument odnosi się do nadchodzącej dekady 2021-2030. W obliczu nowych wyzwań, które stają przed Polską, przed klimatem, przed całą cywilizacją jest to okres niezwykle ważny i wymagający odważnych, odpowiedzialnych, ale także dynamicznych decyzji.

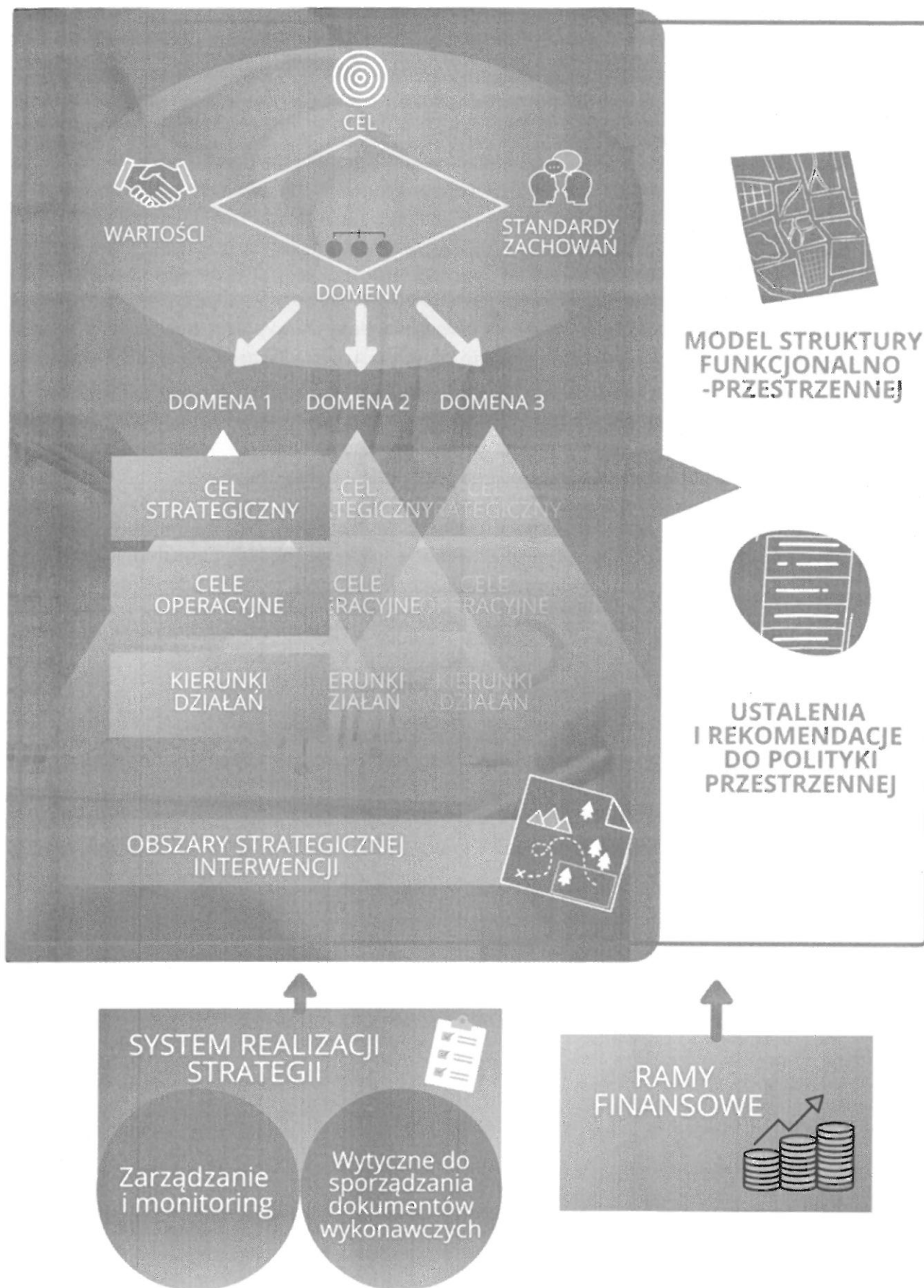
Strategia Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 powstawała we współpracy z przedstawicielami lokalnego środowiska, doskonale znającymi miejscowe uwarunkowania. Bazą dla wypracowania celów rozwojowych była diagnoza sytuacji gminy, opierająca się o analizę danych zastanych. Eksperti przyglądali się zmianom, jakie przebiegały w gminie w ostatnich sześciu latach (od 2014 r.), próbując zidentyfikować kluczowe potrzeby rozwojowe oraz trendy. Diagnoza została zawarta w Strategii jako ostatnia jej część (rozdział 8.). Przygotowane analizy stały się fundamentem dla rozmów o planach działań i ich założeniach, staną się także punktem wyjścia do monitorowania realizowanych przedsięwzięć strategicznych.

Na przełomie lata i jesieni 2021 r. zorganizowano 3 spotkania, w tym 2 warsztaty strategiczne z przedstawicielami instytucji i społeczności lokalnej oraz 1 spotkanie robocze z przedstawicielami urzędu gminy. W trakcie warsztatów opracowana została wizja rozwoju gminy, przeprowadzono analizę mocnych i słabych stron oraz dostępnych zasobów, a także przygotowano cele i kierunki działań, jakie gmina powinna zrealizować w kolejnych latach.

Należy uznać, że nowy okres planowania w Gminie Inowódz to postawienie na kontynuację dotychczasowych kierunków rozwoju, jednakże już w oparciu o najaktualniejsze trendy i z wykorzystaniem osiągnięć z okresu obowiązywania poprzedniej Strategii Rozwoju. Nadrzędne znaczenie zostało przypisane zrównoważonemu rozwojowi, który – na obszarze posiadającym tak bogate zasoby przyrodnicze – będzie pozwalał na wzmacnianie kondycji miejscowej gospodarki i warunków mieszkalnictwa przy zachowaniu wszystkich walorów środowiska naturalnego.

Proces opracowania dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 został przeprowadzony przez zespół ekspercki firmy Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska, M. Widuch z Krakowa.

Rysunek 1. Uproszczony schemat dokumentu Strategii Rozwoju Gminy.

2. MISJA W MODELU ASHRIDGE

Planując działania strategiczne, które mają służyć szeroko rozumianemu rozwojowi danej instytucji, organizacji czy jednostki samorządu terytorialnego, ważnym jest, aby na początku prac odpowiedzieć na podstawowe pytania:

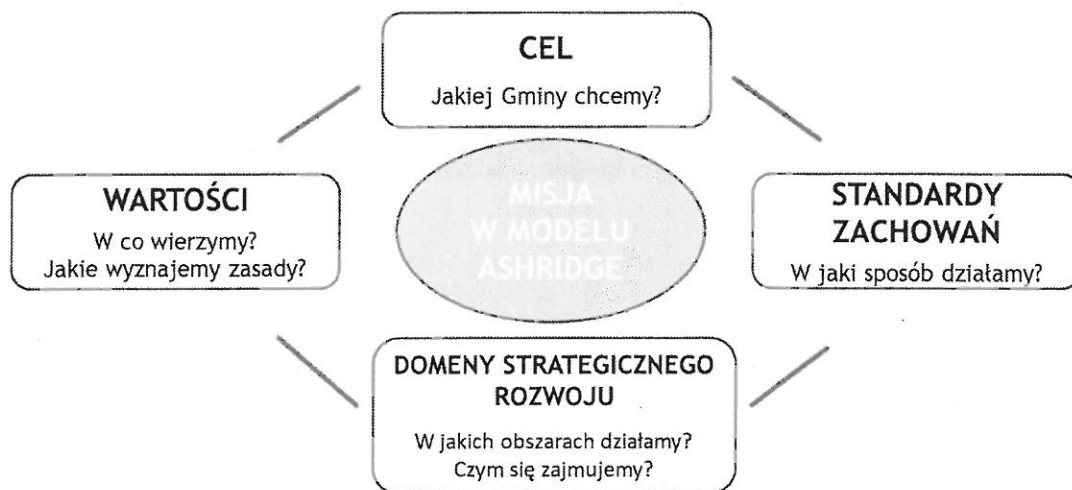
- Po co to robimy?
- Co chcemy osiągnąć?
- Jaka jest nasza podstawowa działalność?
- W oparciu o jakie wartości ją powadzimy?

Pytania te odnoszą się jednakowo do każdego rodzaju podmiotu, który zastanawia się nad swoim dalszym rozwojem.

Odpowiedzi na powyższe pytania stanowią opis misji organizacji lub, precyzyjniej, jej poczucie misji (ang. *sense of mission*). Tak sformułowana misja odróżnia się od deklaracji misji, która stanowi wyłącznie jednozdaniowy (maksymalnie kilkuzdaniowy) zapis o charakterze bardziej promocyjnym czy też reklamowym. Rozróżnienie to zostało wprowadzone w połowie lat dziewięćdziesiątych przez A. Campbell'a z Ashridge Strategic Center i właśnie ten model misji, zmodyfikowany i dostosowany do uwarunkowań samorządowych, przyjęto jako bazę w początkowych pracach nad określeniem kierunków rozwojowych dla gminy Inowódz.

Wypracowanie misji według powyżej wskazanego modelu daje z jednej strony jasne i precyzyjne wskazania co do wyboru kluczowych obszarów strategicznych i kierunków rozwoju, z drugiej – stanowi bardzo ważny czynnik wspólnotowy i motywacyjny dla przedstawicieli samorządu, ale i mieszkańców gminy.

Misja według modelu Ashridge opiera się na czterech elementach:

- **celu podstawowym** – określonej głównej aspiracji rozwojowej, zasadniczej odpowiedzi na pytania „jakiej gminy chcemy?“, „jaki jest nasz najważniejszy cel?“;
- **domenach strategicznego rozwoju/obszarach działalności** – wskazaniu podstawowych obszarów rozwoju gminy, odpowiedzi na pytania „w jakich kierunkach chcemy się rozwijać?“, „jakie tematy mają dla nas znaczenie?“;
- **wartościach** – zdefiniowaniu wyznawanych zasad i wartości, precyzyjne wskazanie tego, w co wierzymy, co jest dla nas ważne;
- **standardach zachowań organizacyjnych** – określonych procedurach, schematach zachowań organizacyjnych i zasad komunikacji/organizacji działań pozwalających na efektywne i kompleksowe zrealizowanie zamierzeń strategicznych.

CEL, GŁÓWNA ASPIRACJA ROZWOJU GMINY INOWŁÓDZ

Gmina dąży do **stworzenia dobrych warunków do życia, rozwoju i pracy swoich mieszkańców**. W tym aspekcie działania strategiczne koncentrują się wokół rozbudowy infrastruktury komunalnej, poprawy dostępności komunikacyjnej gminy, a także stworzenia atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego.

Konsekwentnie budowana jest przestrzeń do rozwoju osobistego i aktywności edukacyjnej mieszkańców, a także wspierane są inicjatywy oddolne, pozwalające na rzeczywiste włączanie się mieszkańców w rozwój swojej gminy. Widoczna jest **otwartość na nowych mieszkańców i stworzone są atrakcyjne warunki do osiedlania się i inwestowania**.

Gmina Inowłódz współtworzy **ważny obszar turystyczny i rekreacyjny w Dolinie Rzeki Pilicy** w powiecie tomaszowskim. Funkcje turystyczne gminy wzmocnione są w oparciu o walory przyrodnicze (głównie rzeka Pilica, Lasy Spalskie), dziedzictwo i walory kulturowe (m.in.: Zamek w Inowłodzu, kościół św. Idziego, obiekty fortyfikacyjne) oraz markę Spały rozpoznawalnej jako znaczący w skali kraju ośrodek sportu i rekreacji. Dąży się do wydłużenia sezonu turystycznego przy jednoczesnym zaktywizowaniu turystycznym pozostałych miejscowości gminy Inowłódz.

Kołem zamachowym lokalnej gospodarki jest nie tylko turystyka, ale także małe i średnie przedsiębiorstwa działające na terenie gminy, korzystające w sposób zrównowagony z zasobów naturalnych terenu. Podejmowane są działania skierowane **na budowanie odpowiedniej infrastruktury dla rozwoju lokalnej gospodarki, a także wzmocniające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców gminy**.

DOMENY STRATEGICZNEGO ROZWOJU

DOMENA 1

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W OPARCIU O TURYSTYKĘ I LOKALNĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Zakres domeny:

1. **Gospodarcze i wizerunkowe wykorzystanie turystycznych potencjałów gminy**
  - Dalszy rozwój oferty okołoturystycznej, usług towarzyszących i wspierających ruch turystów.
  - Zainicjowanie i promowanie imprez cyklicznych o ponadlokalnej rozpoznawalności.
  - Wykreowanie tożsamości turystycznej gminy m.in. poprzez produkty turystyczne rozwinięte wokół postaci św. Idziego oraz Kazimierza Wielkiego, jak również tzw. źródła płodności.
  - Zwiększenie roli tradycji i historii lokalnej w zewnętrznej promocji gminy.
  - Wprowadzenie oryginalnych produktów turystycznych, np. bunkry kolejowe w Konewce.
  - Wypracowanie strategii promocji i pakietów turystycznych sprofilowanych do grup odbiorców (m.in. rodzina, sportowcy, zwiedzający, kajakarze itd.).
2. **Zewnętrzna i wewnątrzgminna dostępność komunikacyjna**
  - Wdrażanie rozwiązań komunikacyjnych, w tym innowacyjnych, służących funkcjom turystycznym i gospodarczym gminy.
  - Dążenie do niwelacji obciążeń wynikających z przebiegu tranzytu TIR (hałas, niszczenie dróg i niskie bezpieczeństwo pieszych) m.in. poprzez wyprowadzenie transportu ciężkiego z tras łączących miejscowości w gminie czy budowę obwodnicy łączącej gminę z centrum Polski.
  - Wprowadzenie stałej oferty weekendowych przejazdów kolejowych Łódź – Spała.
  - Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych w gminie i ich integracja z trasami ponadlokalnymi (w szczególności kierunek Tomaszów Mazowiecki oraz Zalew Sulejowski) oraz wykorzystanie i adaptacja istniejących tras (m.in. Liciężna).
  - Prowadzenie polityki parkingowej odpowiadającej na rosnącą liczbę pojazdów i ograniczoną ilość miejsc postojowych.
3. **Lokalna przedsiębiorczość i atrakcyjność inwestycyjna**
  - Przygotowanie terenów inwestycyjnych dla zewnętrznych inwestorów.
  - Rozszerzanie sieci / banku usług lokalnych, w szczególności w oparciu o ofertę wspierającą obsługę ruchu turystycznego na rzecz przyciągania kolejnych klientów-turystów.

DOMENA 2

ROZWIJAJĄCA SIĘ AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ GMINY ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Zakres domeny:

1. Przestrzeń do integracji i samorozwoju mieszkańców

- Oferta czasu wolnego, wolontariat, inicjatywy społeczne
- Sprzyjanie rozwojowi wolontariatu dla młodych osób (m.in. kluby wolontariusza w szkołach)
- Integracja społeczności w wymiarze międzypokoleniowym - tworzenie warunków do pozostawania jak najdłużej w środowisku rodzinnym.

2. Usługi dostosowane do różnych grup społecznych

- Tworzenie warunków na rzecz podnoszenia jakości i dostępności usług opiekuńczych i zdrowotnych dla osób starszych.
- Rozwijanie oferty skupionej wokół klubów seniora.
- Wspieranie rodziny i niwelowanie marginalizacji społecznej.
- Przeciwdziałanie osamotnieniu m.in. poprzez organizację wiejskich domów dziennego pobytu i wspieranie instytucji „ławeczki” tj. bezpiecznej przestrzeni spotkań osób starszych i samotnych.
- Zwiększanie dostępności usług poprzez dostosowanie architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie asystentów osób z niepełnosprawnością oraz asystentów wsparcia.
- Cyfryzacja i wirtualizacja szkół.

3. Wsparcie i pomoc rodzinom z dziećmi

- Zwiększenie wydolności usług dla rodziny (psycholog, asystent).
- Zaspokajanie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną (m.in. koncepcja gminnego żłobka) oraz kluby dziecięce.

DOMENA 3

WYSOKIE STANDARDY ŚRODOWISKOWE – ZADBANA, UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ I WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA

Zakres domeny:

1. Prośrodowiskowa infrastruktura komunalna

- Kontynuacja rozbudowy instalacji technicznych (z uwzględnieniem kwestii gwarancji na nowopowstałych drogach).
- Utworzenie stałego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) i promowanie działalności punktu.

2. Ekoinwestycje i przedsięwzięcia na rzecz poprawy stanu środowiska

- Skoncentrowanie na wyznaczonych obszarach inwestycji prośrodowiskowych (np. Brzustów - farmy fotowoltaiczne).
- Lobbowanie za powstaniem obwodnicy wyprowadzającej ciężki transport poza miejscowości turystyczne i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych.
- Wdrażanie rozwiązań przyjaznych środowisku w obiektach użyteczności publicznej (pasywny nowy budynek urzędu gminy, instalowanie fotowoltaiki).

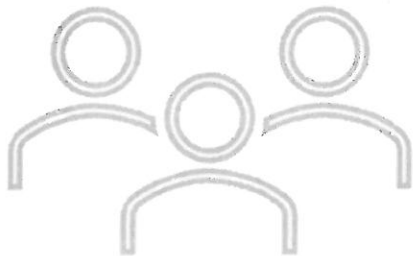
3. Ład przestrzenny i tereny zielone

- Sporządzenie uchwały ustalającej warunki i zasady stawiania i umieszczania reklam oraz ogrodzeń na rzecz utrzymania spójności estetyki.
- Uwzględnianie potrzeby dbałości o ład przestrzenny i wyodrębniania urządzonych terenów zielonych w gminnych inwestycjach, w szczególności w organizacji przestrzennej centrów miejscowości.

4. Postawy proekologiczne

- Propagowanie i sprzyjanie rozwojowi nieuciążliwej środowiskowo działalności gospodarczej.
- Prowadzenie aktywnej i praktycznej edukacji ekologicznej wśród mieszkańców w każdym wieku (np. akcje sprzątnięcia, nauka segregacji odpadów, warsztaty ekologiczne, pikniki, turnieje i konkursy promujące lokalne wartości przyrodnicze).
- Promowanie tworzenia indywidualnej retencji oraz stosowania odnawialnych źródeł ciepła np. poprzez programy dopłat.
- Rozwiązanie problemu zaśmiecania Pilicy m.in. poprzez międzygminną współpracę w zakresie jej ekologicznego użytkowania (np. promocyjne spotkania z przedsiębiorcami).

WARTOŚCI

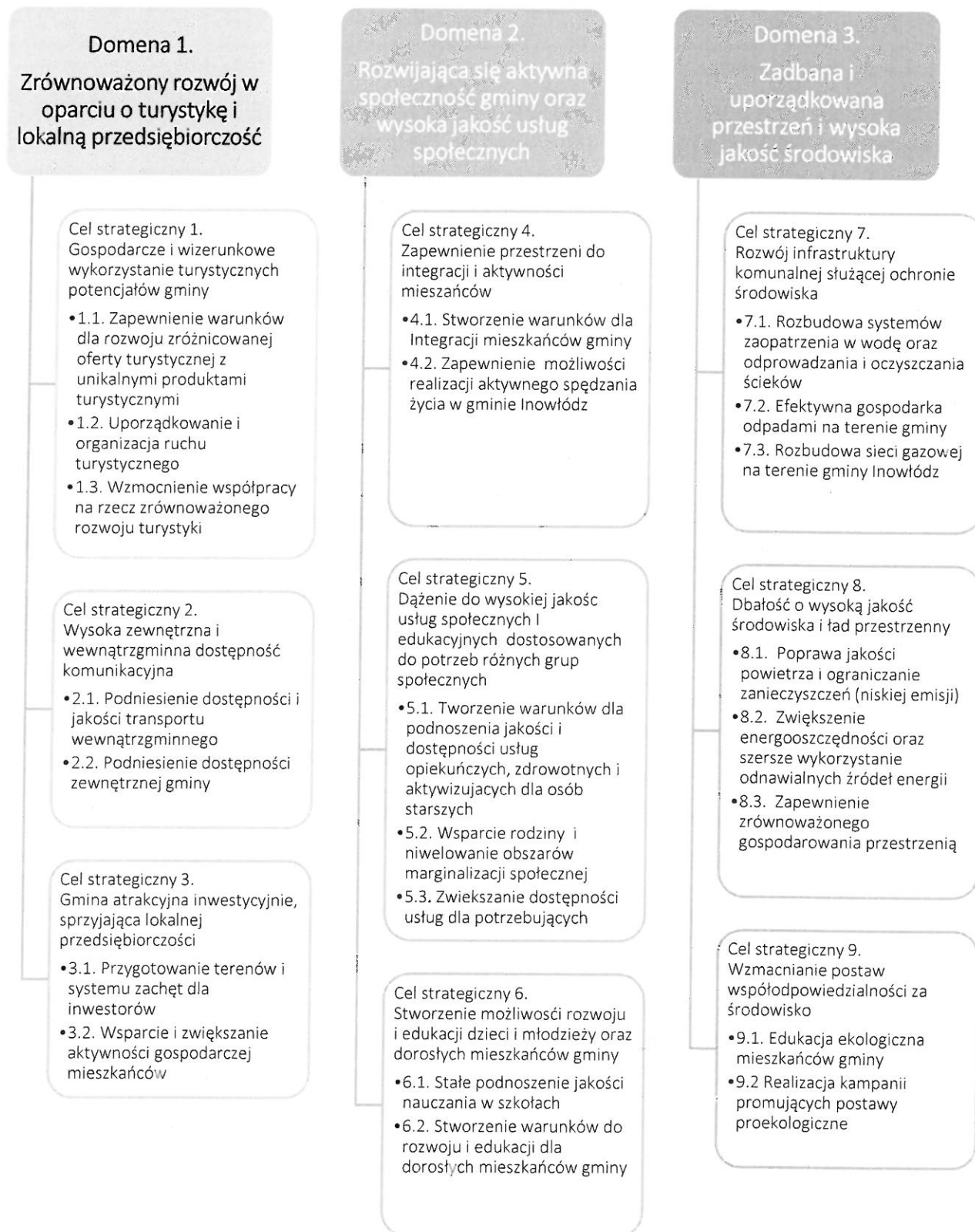
1. **Wartości rodzinne, edukacja i troska o rodzinę**, zapewnienie przyszłości najmłodszym.
2. **Szacunek do historii i tradycji**, silna identyfikacja mieszkańców z dziedzictwem tego terenu.
3. **Współpraca** i współdziałanie.
4. **Troska o przyrodę**, dbałość o zachowanie walorów dla mieszkańców obecnych i przyszłych.
5. **Gospodarność** – gospodarne wykorzystanie zasobów naturalnych i gminnych.
6. Pracowitość i solidność.
7. **Więzi sąsiedzkie**, bliskie relacje międzyludzkie.

STANDARDY

1. **Rozwój turystyki i gospodarki** w gminie odbywa się z poszanowaniem walorów naturalnych.
2. Wspierane są **działania proekologiczne** oraz w zakresie **dbałości o estetykę** swojego otoczenia i przestrzeni publicznej.
3. **Zapewniony jest łatwy dostęp** mieszkańców do pełnej i bieżącej informacji publicznej dotyczącej planowanych inwestycji oraz zamierzeń rozwojowych w gminie.
4. **Konsultacje społeczne** przeprowadzane są w formie cyklicznych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami poszczególnych sołectw (zebrania sołectkie).
5. **Integracja środowisk twórczych** i wykorzystanie ich potencjału dla promocji i rozwoju gminy.
6. **Organizacje pozarządowe** aktywnie włączają się w realizację zamierzeń rozwojowych.
7. Samorząd **wspiera inicjatywy oddolne**.
8. Rozwój gminy realizowany jest w sposób **zrównoważony** z uwzględnieniem **wszystkich**, także mniejszych miejscowości.
9. Bierzemy pod uwagę **opinie mieszkańców i osób odwiedzających** naszą gminę.

3. PLANY DZIAŁAŃ

PLAN DZIAŁAŃ DLA DOMENY 1.: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W OPARCIU O TURYSTYKĘ I LOKALNĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

CEL STRATEGICZNY 1.

GOSPODARCZE I WIZERUNKOWE WYKORZYSTANIE TURYSTYCZNYCH POTENCJAŁÓW GMINY

CEL OPERACYJNY 1.1. ZAPEWNIENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU ZRÓŻNICOWANEJ OFERTY TURYSTYCZNEJ Z UNIKALNYMI PRODUKTAMI TURYSTYCZNYMI

PROJEKT FLAGOWY	
<p>Nowa tożsamość turystyczna gminy – wprowadzanie produktów turystycznych związanych z historią i tradycją jako uzupełnienie istniejącej oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> — Opracowanie kampanii promocyjnej i produktów turystycznych wokół postaci św. Idziego oraz Kazimierza Wielkiego. — Opracowanie pakietu unikalnych atrakcji turystycznych m.in. wokół bunkrów kolejowych w Konewce. — Wykorzystanie lokalnej tradycji i historii w promocji zewnętrznej gminy. 	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2030	8 mln zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Gminy w Inowłodzu • Gminne Centrum Kultury • Lokalna Grupa Działania Dolina Pilicy • Partnerstwo na rzecz rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim 	Budżet gminy, fundusze europejskie, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki działań:

- Poszerzenie usług wspierających i towarzyszących ruchowi turystycznemu.
- Zapewnienie warunków dla rozwoju działalności z zakresu obsługi turystyki kajakowej.
- Dalsza rozbudowa infrastruktury wspomagającej ruch kajakarzy, w tym gminnych stanic z zapleczem sanitarnym i gastronomicznym
- Wyznaczenie i przygotowanie sztandarowych imprez turystycznych skoncentrowanych wokół kajakarstwa oraz wokół historii gminy wraz z ponadregionalnymi działaniami promocyjnymi.
- Podnoszenie atrakcyjności i zwiększanie rozpoznawalności istniejących wydarzeń gminnych (Dni Gminy Inowłódz, Wianki, Dzień Ziemiaka, Droga do Betlejem, Droga do Jerozolimy, Hubertus, zloty militarne).
- Rozbudowa infrastruktury turystycznych tras rowerowych (wiaty, stacje, punkty sanitarne, mała architektura) w ramach gminnych ścieżek rowerowych.
- Wykorzystanie nowych technologii w obsłudze turystyki (np. kody QR, rozszerzona rzeczywistość, aplikacje smartfonowe, wirtualne spacerzy).
- Zapewnienie parkingów i usług wspomagających ruch turystyczny wokół Zamku w centrum Inowłodza.
- Utworzenie miejsc postojowych dla turystów odwiedzających Inowłódz oraz Spałę.
- Zorganizowanie questów i gier terenowych na terenie całej gminy.

CEL OPERACYJNY 1.2. UPORZĄDKOWANIE I ORGANIZACJA RUCHU TURYSTYCZNEGO

PROJEKT FLAGOWY	
Wyszczególnienie pakietów turystycznych dla różnych grup odbiorców m.in. rodzin, dzieci, osób starszych, kuracjuszy, sportowców. Współpraca tematyczna w zakresie zespalania istniejącej oferty m.in. zdrowotnej, sportowej, rekreacyjnej, rozrywkowej.	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2030	15 mln zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Gminy w Inowłodzu • Lokalna Grupa Działania Dolina Pilicy • Partnerstwo na rzecz rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim 	Budżet gminy, fundusze europejskie, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki działań:

- Uzgodnienia zasad użytkowania przestrzeni wspólnych (stanice) i dbałości o czystość otoczenia – działania skierowane głównie wobec turystów, w tym w szczególności kajakarzy.
- Wprowadzenie lokalnych regulacji oraz kampanii informacyjnych i edukacyjnych na rzecz niwelowania obciążeń i złego wpływu nadmiernej sezonowo liczby kajakarzy (problem śmiecenia i dużego zagęszczenia ruchu), w tym obejmujące partole na wodzie.
- Popularyzacja akcji sprzątnięcia gminy ze szczególnym uwzględnieniem obszarów użytkowanych turystycznie.
- Rozbudowa systemu segregacji odpadów, ze szczególną koncentracją na miejscach wzmożonego ruchu turystycznego.
- Udrożnienie szlaków turystycznych poprzez opisanie i rozbudowanie infrastruktury towarzyszącej.
- Aktualizacja systemu informacji turystycznej (tablice i oznaczenia w nowych miejscach, uzupełnienie informacji o powstające atrakcje).
- Rozbudowa przestrzeni centralnej w Spale i Inowłodzu.

CEL OPERACYJNY 1.3. WZMOCNIENIE WSPÓŁPRACY NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU TURYSTYKI**Proponowane kierunki działań:**

- Współpraca z sąsiednimi gminami, w szczególności gminą wiejską Tomaszów Mazowiecki, w zakresie utrzymania porządku w korycie rzeki Pilicy.
- Wzmacnianie partnerstwa wokół Doliny Rzeki Pilicy w zakresie wykorzystania kanałów promocji i informacji, prowadzenia inwentaryzacji ofert związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz zwiększania bezpieczeństwa i standardów ekologicznych.
- Kontynuacja dialogu z Kancelarią Prezydenta RP w zakresie możliwości odbudowy pałacu prezydenckiego oraz wznowienia tradycji dożynek prezydenckich.
- Zaangażowanie organizacji pozarządowych i liderów lokalnych w tworzenie strategii rozwoju turystyki gminy Inowłódz i planowanie działań okołoturystycznych oraz wykorzystanie technik partycypacyjnych (np. konsultacje społeczne z mieszkańcami).

CEL STRATEGICZNY 2.

WYSOKA ZEWNĘTRZNA I WEWNĄTRZGMINNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

CEL OPERACYJNY 2.1. PODNIESIENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI TRANSPORTU WEWNĄTRZGMINNEGO

Proponowane kierunki działań:

- Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych w gminie umożliwiających upowszechnianie roweru jako alternatywnej formy transportu.
- Lobbowanie na rzecz nowej organizacji skrzyżowania w centrum Spały w celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów (mieszkańcy i turyści).
- Wprowadzanie rozwiązań podnoszących bezpieczeństwo na obszarach najbardziej wzmożonego ruchu turystycznego (np. woonerfy, inteligentne oświetlenie, przejścia bezkolizyjne, pasy neutralne, fotoradary).
- Prowadzenie polityki parkingowej odpowiadającej na rosnącą liczbę pojazdów i ograniczoną ilość miejsc postojowych – nowe duże parkingi w Spale i Inowódzu.
- Wdrożenie oferty transportowej dla osób wykluczonych transportowo tj. osób starszych, z odległych części gminy, z ograniczeniami ruchowymi w formie np. taksówki społecznej.

CEL OPERACYJNY 2.2. PODNIESIENIE DOSTĘPNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ GMINY

PROJEKT FLAGOWY	
Lobbowanie na rzecz sporządzenia koncepcji planu budowy obwodnicy obszarów zabudowy mieszkaniowej (w szczególności Inowódz i Spała) i jego realizacji.	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2030	Zadanie realizowane będzie ze środków budżetu Województwa Łódzkiego oraz Budżetu Państwa z uwagi na właściwość zarządców dróg (DW 726 oraz DK 48).
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
<ul style="list-style-type: none"> • Referat Inwestycji, • Referat Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego, Referat Usług Komunalnych 	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, fundusze europejskie, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki działań:

- Współpraca z Polskimi Kolejami Państwowymi, samorządem województwa łódzkiego i regionalnymi przewoźnikami kolejowymi w zakresie organizacji stałych połączeń osobowych na linii Łódź - Tomaszów Mazowiecki - Spała.
- Wprowadzenie całorocznej oferty weekendowych przejazdów kolejowych Łódź – Spała jako alternatywnego sposobu docierania turystów do gminy.
- Zaplanowanie i realizacja systemu wypożyczalni rowerów elektrycznych we współpracy z gminą Tomaszów Mazowiecki.
- Lobbowanie na rzecz niwelacji obciążeń wynikających z przebiegu tranzytu TIR (hałas, niszczenie dróg i niskie bezpieczeństwo pieszych) m.in. poprzez wyprowadzenie transportu ciężkiego z tras łączących miejscowości w gminie.

- Integrowanie ścieżek rowerowych z systemami tras ponadlokalnych, w tym w szczególności w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego oraz Zalewu Sulejowskiego.
- Wykorzystanie dreżyny jako atrakcji turystycznej oraz formy mobilności lokalnej.
- Modernizacja i rozbudowa gminnych dróg, w tym infrastruktury technicznej (sieci i przyłącza), wraz z rozwojem ciągów pieszych, rowerowych i pieszo-rowerowych, rowów przydrożnych, zjazdów indywidualnych, oświetlenia ulicznego.
- Remont i rozbudowa zabytkowego mostu na rzece Pilica w Spale.

CEL STRATEGICZNY 3.

GINA ATRAKCYJNA I SPRZYJAJĄCA LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

CEL OPERACYJNY 3.1. STWORZENIE WARUNKÓW ZACHĘCAJĄCYCH DO ZAINWESTOWANIA

Proponowane kierunki działań:

- Inwentaryzacja i przygotowanie bazy terenów gotowych do zainwestowania.
- Kontynuacja zadań z zakresu skupiania oraz scalania działek pod działalność gospodarczą.
- Poszerzanie banku usług lokalnych, przede wszystkim w oparciu o ofertę obsługi ruchu turystycznego.
- Opracowanie gminnego systemu zachęt i pobudzania przedsiębiorczości np. obejmującego zwolnienia podatkowe, nieodpłatne wsparcie w sprawach formalnych, punkt doradztwa.
- Przygotowanie podstrony na portalu gminy Inowódz skierowanej do inwestorów oraz sporządzenie i udostępnienie gminnej oferty inwestycyjnej oraz jej okresowa aktualizacja.
- Wykorzystanie regionalnego Centrum Obsługi Inwestora jako kanału promocji inwestycyjnej gminy oraz współpraca z jednostką w przedsięwzięciach gospodarczych.

CEL OPERACYJNY 3.2. WSPARCIE I ZWIĘKSZANIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW

Proponowane kierunki działań:

- Pomoc (np. ulgi) dla podmiotów działających oraz podejmujących działalność w branży gastronomicznej i hotelarskiej.
- Wsparcie w zakresie poszukiwania środków na prowadzenie działalności gospodarczej.
- Dążenie do zaktywizowania gospodarczego strategicznych nieruchomości prywatnych zlokalizowanych przy rzece Pilica i w centrum Inowódza.
- Podejmowanie współpracy z organizacjami i instytucjami (m.in. Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Lokalną Grupą Działania, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego) w zakresie popularyzacji agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.
- Programy promujące i wspierające prowadzenie rolnictwa tradycyjnego oraz uprawy warzyw i owoców BIO.
- Poszerzenie oferty zajęć i szkoleń dla najmłodszych mieszkańców gminy na temat ekonomii oraz prowadzenia działalności gospodarczej.
- Tworzenie przestrzeni dla dialogu i zacieśniania współpracy między samorządem, mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami.

PLAN DZIAŁAŃ DLA DOMENY 2.: ROZWIJAJĄCA SIĘ AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ GMINY ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

CEL STRATEGICZNY 4.

ZAPEWNIENIE PRZESTRZENI DO INTEGRACJI I AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW

CEL OPERACYJNY 4.1. STWORZENIE WARUNKÓW DLA INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW GMINY

PROJEKT FLAGOWY	
Modernizacja Ośrodka Sportu i Rekreacji w Inowłodzu wraz z ulicą Tamka.	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2025	8 mln zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
<ul style="list-style-type: none"> Referat Inwestycji 	Budżet gminy, fundusze europejskie, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki działań:

- Działania nakierowane na integrację poszczególnych miejscowości gminy:
  - Dni Gminy Inowódz,
  - Turniej sołectw o tytuł super sołectwa integrujący całą społeczność gminną.
  - „Z kaszą na TY” – imprezy gminne związane z tradycją uprawy gryki (kaszy).
- Integracja społeczności lokalnej w wymiarze międzypokoleniowym:
  - Tworzenie warunków do pozostawiania seniorów jak najdłużej w środowisku rodzinnym.
- Przygotowanie się do integracji emigrantów – pracowników miejscowych zakładów pracy i przyszłych mieszkańców gminy:
  - System szkoleń i działań edukacyjnych.
  - Plany osiedlenia migrantów i ich rodzin na terenie gminy i ich integracji ze społecznością lokalną.

CEL OPERACYJNY 4.2. ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI REALIZACJI AKTYWNEGO SPĘDZANIA ŻYCIA W GMINIE INOWŁÓDZ

Proponowane kierunki działań:

- Wsparcie organizacyjne i finansowe działań organizacji pozarządowych na terenie gminy:
  - Rozszerzenie możliwości wykonywania zadań publicznych przez NGO.
  - Wzmocnienie i promowanie wolontariatu (szkolenia z metod wsparcia, sposobu docierania itp.)
  - Ożywienie Młodzieżowej Rady Gminy - wsparcie nowych programów aktywności.
  - Wspieranie inicjatyw oddolnych pozwalających na realny wpływ mieszkańców na rozwój Gminy.
- Stała rozbudowa infrastruktury (rozwój i wykorzystanie obecnej) zapewniającej warunki dla kreowania oferty czasu wolnego:

- Budowa i modernizacja infrastruktury świetlicowej (połączenie świetlic szkolnych z wiejskimi), np. budowa świetlicy wiejskiej w Żądłowicach, modernizacja świetlic wiejskich w Liciężnej, Zakościelu i Konewce, modernizacja świetlic szkolnych w Brzustowie, Inowłodzu.
- Stała rozbudowa bazy rekreacyjno - sportowej na terenie całej gminy.
- Zagospodarowanie terenów publicznych poprzez wykonanie nowych nawierzchni, małej architektury, infrastruktury technicznej, zieleni itd. (np. tereny przyległe do remiz OSP, szkół, centra sołectw Inowódz i Spała).

CEL STRATEGICZNY 5.

DAŻENIE DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH I EDUKACYJNYCH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNYCH

CEL OPERACYJNY 5.1. TWORZENIE WARUNKÓW DLA PODNOSZENIA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG OPIEKUŃCZYCH, ZDROWOTNYCH I AKTYWIZUJĄCYCH DLA OSÓB STARSZYCH

PROJEKT FLAGOWY	
Gminny Program Senioralny – program integrujący formy pomocy opiekuńczej i zdrowotnej, możliwości aktywności, baza usług dla seniorów.	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2030	450 tys. zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
<ul style="list-style-type: none"> • Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej 	Budżet gminy, fundusze zewnętrzne, granty, środki wojewódzkie

Proponowane kierunki działań:

- Stworzenie przestrzeni/ miejsca dla osób starszych
  - Przygotowanie koncepcji Domu Seniora (stacjonarnego) na terenie gminy.
  - Przeciwdziałanie osamotnieniu m.in. poprzez organizację wiejskich domów dziennego pobytu w oparciu o wykorzystanie istniejącej infrastruktury (np. świetlice) i wspieraniu instytucji „ławeczki” tj. bezpiecznej przestrzeni spotkań osób starszych i samotnych.
  - Wsparcie Klubów Seniora - rozwijanie oferty integracyjnej, rekreacyjnej i kulturalnej.
- Wsparcie istniejących form pomocy:
  - Stałe wsparcie opiekunów stałych i opieki rodzinnej.
  - Treningi umiejętności dla seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami.
  - Programy aktywizacji i aktywności senioralnej.

CEL OPERACYJNY 5.2. WSPARCIE RODZINY I NIWELOWANIE OBSZARÓW MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ

Proponowane kierunki działań:

- Zaspokojenie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną w Inowłodzu:
  - Rozwój oferty wokół nowopowstałego żłobka.
  - Wsparcie w tworzeniu klubów dziecięcych
- Zwiększenie wydolności usług dla rodzin i dzieci:

- Zwiększenie wydolności usług dla rodziny (psycholog, asystent) m.in. w ramach Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego.
  - Działania na rzecz rozwoju oferty Wczesnego Wspomagania Rozwoju dedykowanej dzieciom w wieku 0-7 lat.
- Wsparcie usług asystenckich dla osób ze szczególnymi potrzebami:
  - Zapewnienie odpowiedniego finansowania oraz zaplecza dla asystentów wsparcia.
  - Uruchomienie taksówki społecznej dla osób z specjalnymi potrzebami.

CEL OPERACYJNY 5.3. ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI USŁUG DLA POTRZEBUJĄCYCH

Proponowane kierunki działań:

- Pozyskiwanie środków finansowych na podnoszenie dostępności usług dla osób ze szczególnymi potrzebami:
  - Analiza i weryfikacja rzeczywistych potrzeb potencjalnych beneficjentów wsparcia.
- Dostosowanie architektoniczne i cyfrowe obiektów publicznych:
  - Budowa nowej siedziby urzędu
  - Dostosowanie pozostałych obiektów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

CEL STRATEGICZNY 6.

STWORZENIE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY ORAZ DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY

CEL OPERACYJNY 6.1. STAŁE PODNOSZENIE JAKOŚCI NAUCZANIA W SZKOŁACH

Proponowane kierunki działań:

- Nowoczesna szkoła – nacisk na kształcenie kompetencji kluczowych.
- Stała modernizacja infrastruktury edukacyjnej i rekreacyjno-sportowej w gminie.
- Pełna cyfryzacja gminnych szkół podstawowych.
- Poszerzenie oferty zajęć pozaszkolnych:
  - Zajęcia związane z lokalną historią w oparciu o własne zasoby historyczne (lekcje szachowe, turnieje szachowe na Zamku).
- Sprzyjanie rozwojowi wolontariatu dla młodych osób:
  - Utworzenie klubów wolontariusza w szkołach.

CEL OPERACYJNY 6.2. STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU I EDUKACJI DLA DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY

Proponowane kierunki działań:

- Poszerzenie oferty placówek oświatowych.
  - Atrakcyjne zajęcia językowe i komputerowe.
  - Oferta edukacyjna dla dorosłych związana z lokalnymi zasobami historycznymi.
- Wzmocnienie kompetencji komputerowych:
  - Wzrost dostępności szybkiego Internetu - sieć światłowodowa w całej gminie.
- Wspieranie lokalnych inicjatyw rozwojowych.

PLAN DZIAŁAŃ DLA DOMENY 3.:

WYSOKIE STANDARDY ŚRODOWISKOWE – ZADBANA, UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ I WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA

CEL STRATEGICZNY 7.

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ SŁUŻĄCEJ OCHRONIE ŚRODOWISKA

CEL OPERACYJNY 7.1. ROZBUDOWA SYSTEMÓW ZAOPATRZENIA W WODĘ ORAZ ODPROWADZANIA I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW

Proponowane kierunki zadań:

- Podłączenie oczyszczalni ścieków w Spale do gminnej oczyszczalni ścieków w Zakościelu oraz rozbudowa kanalizacji sanitarnej w ramach Aglomeracji Gminy Inowódz oraz na terenach położonych poza granicami obszaru aglomeracji.
- Opracowanie programu wsparcia dla wdrażania alternatywnych sposobów odprowadzania i oczyszczania ścieków – przydomowe oczyszczalnie ścieków.
- Rozbudowa sieci wodociągowej na osiedlu Konewka.
- Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Królowa Wola.
- Rozbudowa sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej w rozwijających się terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.
- Modernizacja hydroforni w Teofilowie.
- Budowa sieci wodociągowej oraz przywrócenie parametrów użytkowych systemu melioracji wodnych w Spale (osiedle PGR).
- Połączenie sieci wodociągowej między miejscowościami Inowódz i Brzustów wraz z budową przepompowni.
- Budowa sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej na istniejących terenach zabudowanych, przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Inowódz.

CEL OPERACYJNY 7.2. EFEKTYWNA GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMINY

PROJEKT FLAGOWY	
Budowa stałego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) oraz upowszechnianie działalności punktu.	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2023	1,5 mln zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
— Referat Inwestycji	Budżet gminy, fundusze europejskie, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki zadań:

- Opracowanie wspólnego systemu gospodarki odpadami z sąsiadującymi gminami i podpisanie porozumień.
- Stała współpraca z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w zakresie realizacji Programu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w odniesieniu do azbestu zastosowanego w budownictwie indywidualnym.
- Opracowanie i wdrożenie systemu segregacji odpadów.

CEL OPERACYJNY 7.3. ROZBUDOWA SIECI GAZOWEJ NA TERENIE GMINY INOWŁÓDZ**Proponowane kierunki zadań:**

- Przyłączenie nowych obszarów gminy do sieci gazowej.
- Prowadzenie działań edukacyjno-promocyjnych zachęcających mieszkańców do podłączania się do sieci gazowej.
- Przyłączenie gminnych budynków użyteczności publicznej do sieci gazowej.

CEL STRATEGICZNY 8.**DBAŁOŚĆ O WYSOKĄ JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I ŁAD PRZESTRZENNY****CEL OPERACYJNY 8.1. POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA I OGRANICZANIE ZANIECZYSZCZEŃ (NISKIEJ EMISJI)****Proponowane kierunki zadań:**

- Uruchomienie programów gminnych dofinansowujących wymianę nieekologicznych i nieefektywnych pieców w indywidualnych gospodarstwach domowych na ekologiczne źródła ogrzewania.
- Prowadzenie działań promocyjnych, edukacyjnych i doradczych na rzecz zwiększenia stopnia wdrażania na terenie gminy programów rządowych dotyczących wymiany źródeł ogrzewania.
- Lokalizacja czujników monitorowania stanu powietrza na terenie gminy oraz udostępnianie informacji o jakości powietrza.

CEL OPERACYJNY 8.2. ZWIĘKSZENIE ENERGOOSZCZĘDNOŚCI ORAZ SZERSZE WYKORZYSTANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

PROJEKT FLAGOWY	
Ekologiczne budynki publiczne:	
<ul style="list-style-type: none"> — Montaż odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności publicznej (fotowoltaika, pompy ciepła). — Wykonanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej. — Budowa urzędu gminy jako budynku pasywnego. 	
Szacunkowy czas realizacji zadania	Szacunkowy koszt
2022-2030	10 mln zł
Odpowiedzialność za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania
— Referat Inwestycji	Budżet gminy, fundusze europejskie, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze z budżetu kraju

Proponowane kierunki zadań:

- Współpraca we wskazaniu potencjalnych lokalizacji farm fotowoltaicznych na terenie gminy.
- Opracowanie programów wspierających mieszkańców w zakresie wprowadzania nowoczesnych rozwiązań energetycznych (w zakresie informacji, doradztwa, dofinansowania).
- Podejmowanie działań na rzecz doprowadzenia do kompleksowej modernizacji sieci energetycznej w gminie.
- Organizowanie mieszkańców i występowanie w ich imieniu w ramach konkursów mających na celu dofinansowanie wymiany nieefektywnych kotłów, montażu instalacji fotowoltaicznych i innych instalacji OZE.

CEL OPERACYJNY 8.3. ZAPEWNIENIE ZRÓWNOWAŻONEGO GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIĄ

Proponowane kierunki zadań:

- Rozwój nowych oraz rewaloryzacja istniejących publicznych przestrzeni zielonych na terenie gminy.
- Wprowadzanie elementów zieleni urządzonej w przestrzeń wspólną (centralną) w obrębie poszczególnych miejscowości gminy (parki kieszonkowe, skwery itp.)
- Stworzenie koncepcji przebudowy rynku w Inowodzu w kierunku ożywienia centralnej przestrzeni miasta i gminy z uwzględnieniem wartości historycznych i archeologicznych obiektu.
- Poprawa estetyki przestrzennej terenów publicznych.

CEL STRATEGICZNY 9:

WZMACNIANIE POSTAW WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ŚRODOWISKO

CEL OPERACYJNY 9.1. EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW GMINY

Proponowane kierunki zadań:

- Organizacja cyklicznych ekokonkursów dla dzieci i młodzieży (włączających także całe rodziny).
- Edukacja leśna np. lekcje przyrody w terenie, przygotowanie ścieżek edukacyjnych oraz miejsc piknikowych/biwakowych, zwiedzanie/zajęcia/warsztaty organizowane w Domu Pamięci Walki Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy w Spale (poznawanie lasu).
- Utworzenie gminnego funduszu na edukację ekologiczną dzieci i młodzieży z nastawieniem na przybliżenie lokalnych walorów środowiskowych.

CEL OPERACYJNY 9.2. REALIZACJA KAMPANII PROMUJĄCYCH POSTAWY PROEKOLOGICZNE

Proponowane kierunki zadań:

- Przeprowadzenie kampanii społecznej dotyczącej korzyści jakie płyną dla mieszkańców gminy z podłączenia się do sieci kanalizacyjnej, gazowej oraz wymiany nieefektywnych pieców.
- Gminne akcje sprzątania, włączenie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, społeczników, ekologów.
- Wdrożenie programu „gmina bez plastiku” – edukacja, informacja, wydarzenia promocyjne.
- Organizacja pikników, festiwali, warsztatów, spotkań i innych form promocji ekologii dla mieszkańców (przykładowe tematy: segregacja, zero waste czyli nie marnowanie, ekologiczny sposoby przemieszczania się, OZE, dbałość o estetykę otoczenia itp.).

4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY INOWŁÓDZ

WPROWADZENIE

Na podstawie Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1378) integralną częścią strategii rozwoju gminy jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Jest on podstawą dla określenia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania oraz prowadzenia lokalnej polityki przestrzennej. To punkt odniesienia dla studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Treść oraz forma modelu nie jest uwarunkowana ogólnie, natomiast składa się z elementów właściwych i specyficznych dla danej jednostki. Model składa się z części opisowej oraz graficznej.

Model wynika z przyjętej przez Gminę wizji rozwoju, do której realizacji prowadzić będą cele rozwojowe, w tym także o charakterze przestrzennym. Struktura funkcjonalno-przestrzenna obejmuje rozmieszczenie oraz powiązania obiektów i zjawisk społecznych, gospodarczych oraz przyrodniczych, a w szczególności obszarów, na których obserwuje się ponadprzeciętne nasilenie procesów rozwojowych.

Na model składa się 4 plansz (str. 29-32), począwszy od:

- Planszy tzw. bazowej, na której zobrazowano m.in. sieć osadniczą gminy, formy użytkowania terenu, główne formy ochrony przyrody oraz obszary leśne i zadrzewione, tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi. W przygotowaniu planszy wykorzystano metadane dla polskiej części jednolitej bazy CORINE Land Cover 2018 pokazującej pokrycie terenu / użytkowanie ziemi¹,
- Model struktury funkcjonalno-przestrzennej podzielony na 3 plansze prezentujące poszczególne domeny strategicznego rozwoju gminy Inowłódz.

Kolejnym elementem jest zestaw ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki rozwoju w gminie Inowłódz.

¹Metadane zostały utworzone zgodnie ze standardem EEA-MSGI, który jest standardem metadanych dla informacji geograficznej utworzonym przez European Environment Agency Metadata Standard for Geographic Information. <https://clc.gios.gov.pl/index.php/clc-2018/metadane>

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNEJ GMINY INOWŁÓDZ

Terytorium gminy Inowłódz charakteryzuje się słabą gęstością zaludnienia (największe skupienie mieszkańców w Inowłodzu i Spale), natomiast większa część obszaru jest pokryta terenami leśnymi. Gminę ze wschodu na zachód przecina rzeka Pilica, stanowiąca kluczowy wyróżnik lokalnego krajobrazu. Wzdłuż rzeki przebiega natomiast droga krajowa nr 48, tworząca główną oś komunikacyjną. We wschodniej części (m.in. przez Inowłódz) przebiega droga wojewódzka nr 726.

Gmina Inowłódz ze względu na istniejące połączenia komunikacyjne oraz przepływy pracowników najsilniej jest powiązana ze stolicą powiatu – Tomaszowem Mazowieckim, w wysokim stopniu także z ośrodkiem regionalnym – Łodzią. Znaczne zmiany przestrzenno-funkcjonalne mogą stać się wynikiem powstania Centralnego Portu Komunikacyjnego (faza koncepcji) w pobliżu Żyrardowa, który w założeniu będzie silnie oddziaływać na tą część Polski. Choć gmina nie znajduje się sferze podmiejskiej, należy spodziewać się nasilenia napływu nowych mieszkańców i rozwoju zabudowy mieszkaniowej (w wydzielonych strefach), m.in. z racji dogodnego położenia pomiędzy Łodzią, Warszawą, Kielcami a Radomiem.

Gmina posiada dwie wiodące miejscowości – Inowłódz oraz Spałę, które dysponują najszerszą ofertą usług, w tym także z zakresu kultury, rekreacji, handlu czy małej przedsiębiorczości.

Zagrożenie powodziowe występuje w umiarkowanym stopniu. Wiąże się ono zwłaszcza z pasem okalającym rzekę Pilicę i jej koryto. Te lokalizacje są wykluczone spod zabudowy mieszkaniowej. W połączeniu z rozległymi obszarami leśnymi i chronionymi powoduje to, że dostępność terenów możliwych do zainwestowania jest skrajnie ograniczona. Dodatkowo jednak poszczególne zwarte obszary mieszkalnictwa (miejscowości oraz przysiółki) są rozproszone oraz rozdzielone obszarami rzecznyymi i leśnymi, co z kolei generuje wyzwania m.in. z zakresu dostępności sieci wodno-kanalizacyjnej (złożone i kosztowne inwestycje). Deficyt oraz rozdrobnienie obszarów z glebami dobrej jakości przyczynia się do mało korzystnych warunków rozwoju rolnictwa.

Gmina dysponuje wysokimi walorami krajobrazowymi w szczególności w oparciu o obecność rzeki Pilicy i rozległych terenów leśnych. Ponad połowa jej terytorium to obszary prawnie chronione:

- Spalski Park Krajobrazowy,
- 4 rezerваты przyrody (Spała, Żądłowice, Konewka, Gać Spalska),
- 2 obszary ochrony siedliskowej NATURA2000 (PLH100003 Lasy Spalskie, PLH140016 Dolina Dolnej Pilicy),
- 3 użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo-krajobrazowy Skarpa Jurajska.

Ponadto na terenie gminy wyznaczono 41 pomników przyrody (głównie drzewa lub zespoły drzew). Walory przyrodnicze uzupełnione są dziedzictwem historycznym i kulturowym. Na obszarze gminy zlokalizowanych jest 7 obiektów stanowiących zabytki w Rejestrze Zabytków Województwa Łódzkiego.

Obszary sąsiadujące z lokalnymi rzekami, w szczególności rzeką Pilicą, to tereny zagrożone okresowymi powodziąmi (tereny zalewowe), o braku lub ograniczonej możliwości zabudowy. W planie zarządzania ryzykiem powodziowym identyfikuje się obszary zagrożenia powodzią, w których nie wolno naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym w sposób mogący przyczynić się do zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy też utrudnienia zarządzania ryzykiem powodziowym. Rzeka Pilica w Planie Zarządzania

Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły została wskazana jako charakteryzująca się umiarkowanym ryzykiem powodziowym w granicach gminy Inowódz².

Rysunek 2. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią – mapy zagrożenia powodziowego (MZP) w gminie Inowódz.

Źródło: www.wody.isok.gov.pl

Aktualizacja Planu zagospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły na lata 2016-2021 wyróżnia 6 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) oraz jeden obszar stanowiący jednolite części wód podziemnych (jcwpd). Celem środowiskowym dla wszystkich wód powierzchniowych jest dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny. Dodatkowo, dla rzeki Pilicy, celem jest możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekui istotnego - Pilica w obrębie JCWP.

W pewnym powiązaniu z obszarami zalewowymi występują jedyne obszary osuwiskowe w gminie, skupione głównie w pobliżu koryta rzeki Pilicy. Osuwiska zlokalizowane są w między Spągą a Brzustowem, w centrum Inowódza oraz w Żądłowicach. Gmina Inowódz posiada znacząco większą powierzchnię terenów osuwiskowych na tle otaczających gmin (z wyjątkiem gminy Rzeszyca).

Rysunek 3. Mapa terenów osuwiskowych w gminie Inowódz.

Źródło: <https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO>

² <https://www.dziennikustaw.gov.pl/Dz2016000184102.pdf>

Tabela 1. Wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Inowódz.

KOD JCWP	Nazwa JCWP	Stan /potencjał ekologiczny	Działania
RW200017254729	Gać	umiarkowany	<ol style="list-style-type: none"> kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących regularny wywóz nieczystości płynnych weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy (uzupełniające)
RW200017254732	Dopływ spod Ciebłowic Dużych	poniżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków regularny wywóz nieczystości płynnych monitoring badawczy wód (uzupełniające)
RW200017254749	Słomianka	poniżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków regularny wywóz nieczystości płynnych weryfikacja ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych (uzupełniające)
RW200017254752	Dopływ spod Cetnia	poniżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących regularny wywóz nieczystości płynnych monitoring badawczy wód (uzupełniające)
RW2000172547569	Olszówka	poniżej dobrego	<ol style="list-style-type: none"> Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, monitoring badawczy wód, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych.

KOD JCWP	Nazwa JCWP	Stan /potencjał ekologiczny	Działania
RW200019254799	Pilica od Wolbórki do Drzewiczki	umiarkowany	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja oczyszczalni ścieków Tomaszów Mazowiecki 2. budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Inowódz 3. budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących 4. budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków 5. regularny wywóz nieczystości płynnych 6. weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy.

Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej www.wody.isok.gov.pl

Tabela 2. Wykaz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie gminy Inowódz.

KOD JCWPd	Nazwa JCWPd	Stan/potencjał ekologiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania
PLGW200073	73	Dobry	Dobry stan chemiczny i ilościowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych 2. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela / użytkownika ujęcia 3. realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarowania odpadami

Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej www.wody.isok.gov.pl

Projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), który ma stać się pierwszym ogólnopolskim dokumentem odnoszącym się do zjawiska suszy, będzie mieć charakter obligatoryjny. Gmina Inowódz w PPSS jest obszarem sklasyfikowanym jako silnie zagrożony suszą hydrologiczną oraz częściowo zagrożony suszą rolniczą (fragmenty gminy o klasie silnego i ekstremalnego zagrożenia). Południowa część gminy wchodzi w skład obszaru ekstremalnego zagrożenia suszą (łącznie). Terytorium gminy jest objęte następującymi działaniami z PPSS:

- zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie nr 1);
- retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (działanie nr 3);
- realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie nr 4);
- analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie nr 6);
- przebudowa urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej (działanie nr 8);
- wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (działanie nr 9);
- budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie nr 10);
- przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie nr 24).

Rysunek 4. Główne funkcje terenu oraz obszary zwartej mieszkalnictwa w gminie Inowódz.

Legenda

- Granica gminy Inowódz
- Obszar szczególnego zagrożenia powodzią
- Sołectwa
- Droga krajowa
- Droga wojewódzka
- Droga powiatowa / gminna
- Rzeki
- Zabudowa wielorodzinna
- Zabudowa jednorodzinna

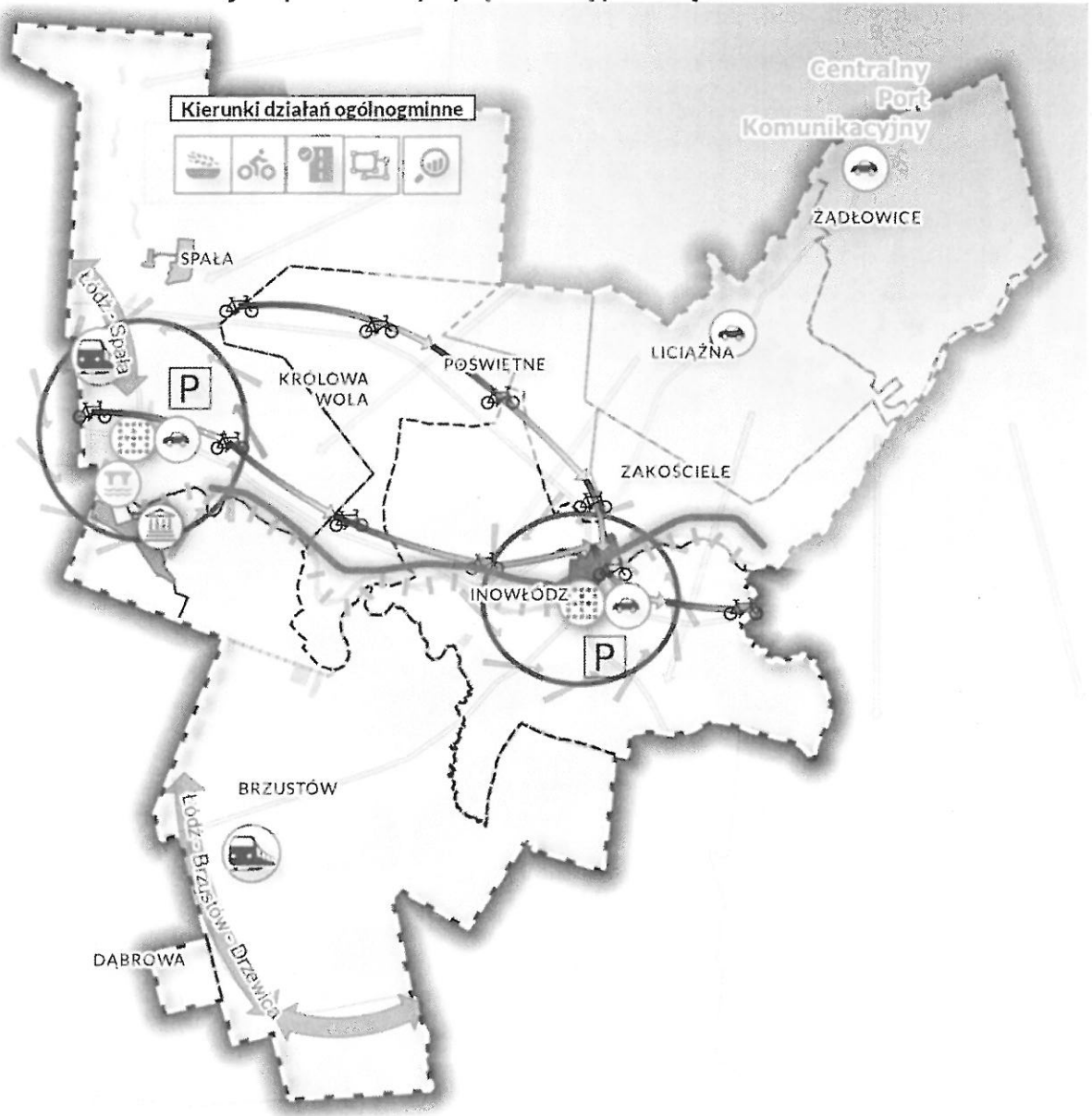
Funkcje terenu na podstawie Corine Land Cover 2018

- Obszary zabudowy mieszkaniowej
- Tereny przemysłowe lub handlowe
- Miejsca eksploatacji odkrywkowej
- Grunty orne
- Pastwiska i łąki
- Złożone systemy upraw i działek
- Tereny rolnicze z dużym udziałem roślinności naturalnej
- Lasy liściaste
- Lasy iglaste
- Lasy mieszane
- Ciek wodne
- Zbiorniki wodne

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 1. Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość.

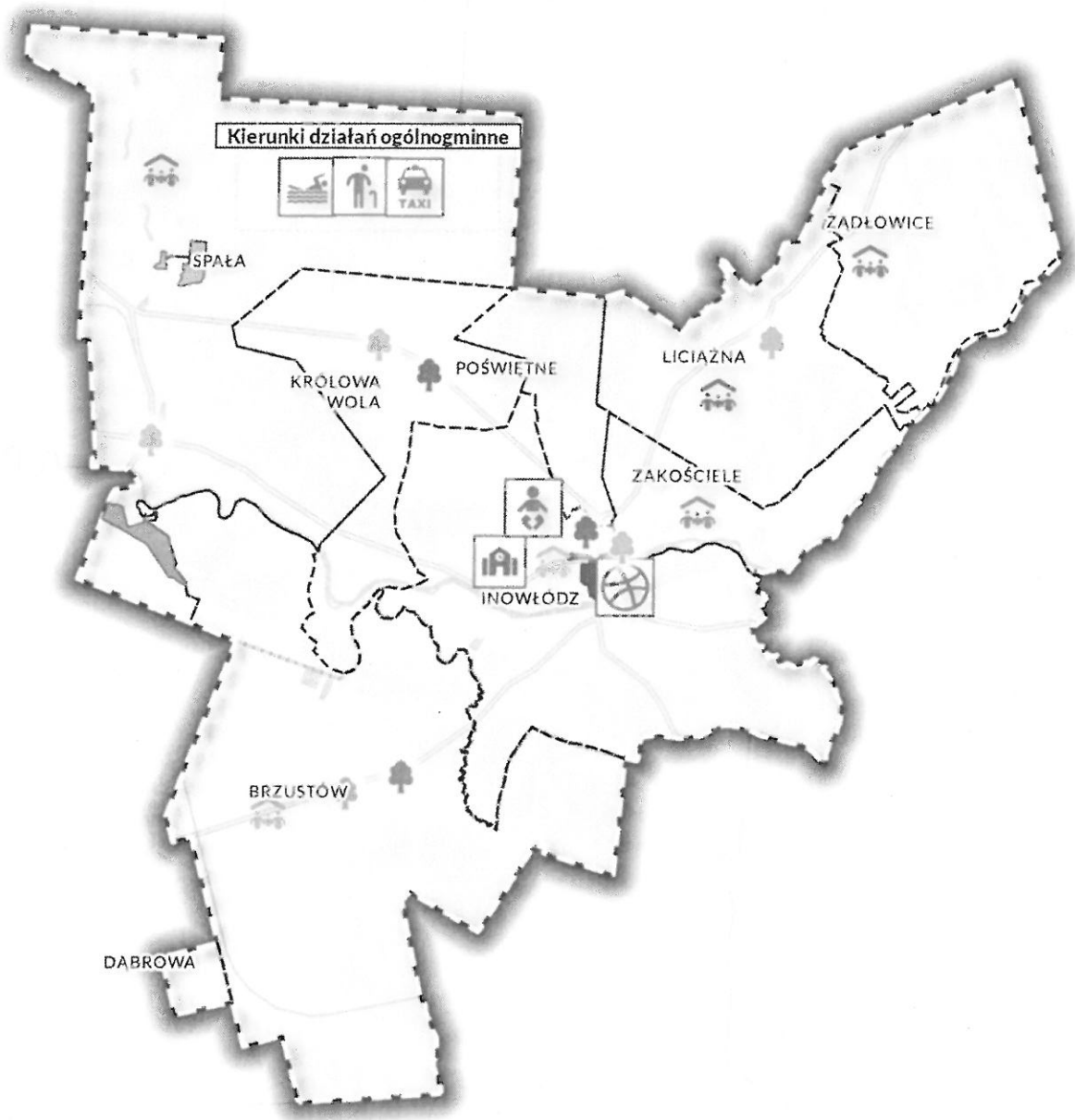

Legenda

- Granica gminy Inowłódz
- Miejscowości Inowłódz
- Lobbowanie na rzecz utworzenia obwodnic
- Wzrost dostępności kolejowej
- Zaplanowanie i realizacja systemu wypożyczalni rowerów elektrycznych
- Inwentaryzacja i przygotowanie bazy terenów gotowych do zainwestowania
- Kontynuacja zadań z zakresu skupiania oraz scalania działek pod działalność gospodarczą
- Popularyzacja agroturystyki i rolnictwa ekologicznego
- Modernizacja i rozbudowa gminnych dróg, w tym infrastruktury technicznej
- Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych
- Rozproszenie ruchu turystycznego - wsparcie rozwoju oferty wzdłuż całego koryta rzeki Pilicy
- Uregulowanie ruchu turystycznego w Dolinie Rzeki Pilicy (modernizacja i budowa stacji, wprowadzanie systemów utrzymania porządku itp.)
- Kontynuacja dialogu z Kancelarią Prezydenta RP w zakresie możliwości odbudowy pałacu prezydenckiego
- Wzrost znaczenia transportu kolejowego z wykorzystaniem gminnych przystanków
- Modernizacja zabytkowego mostu na Pilicy
- Reorganizacja i uspokojenie ruchu w centrach miejscowości
- Rozbudowa przestrzeni centralnych
- OSI Historyczne Centrum Inowłódza
- OSI - rozwój mieszkalnictwa
- Dawny PGR
- Konewka
- Odtziaływanie Centralnego Portu Komunikacyjnego - projekt

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 2. Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych.

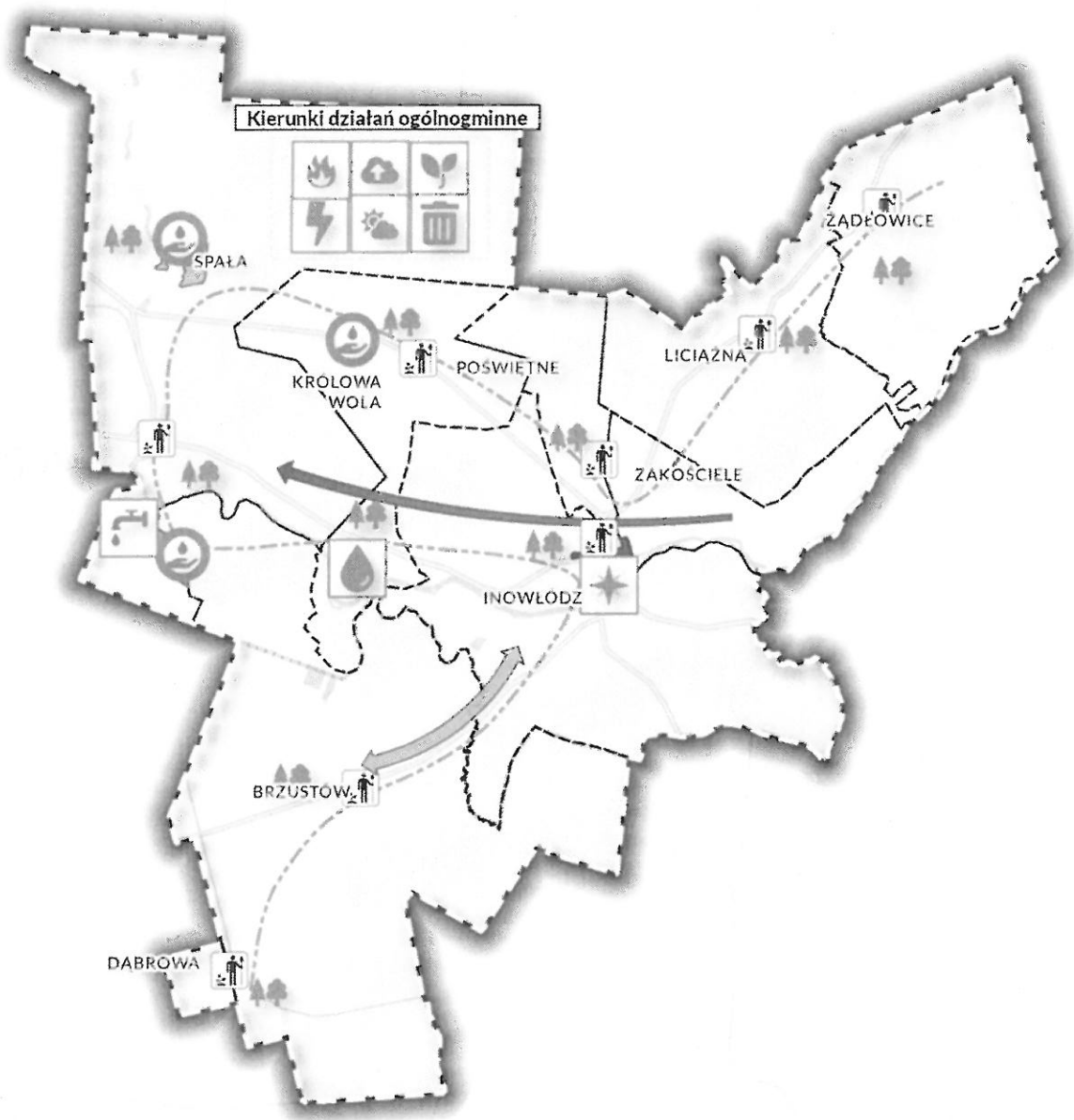

Legenda

- Granica gminy Inowódz - Miejscowości gminy Inowódz Plan rozbudowy infrastruktury świetlicowej - Świetlica szkolna - Brzustów - modernizacja - Świetlica szkolna - Inowódz - modernizacja - Świetlica wiejska - Konewka - modernizacja - Świetlica wiejska - Liciażna - modernizacja - Świetlica wiejska - Zakościele - modernizacja - Świetlica wiejska - Żardłowice - Budowa - Budowa nowej siedziby urzędu oraz dostosowanie obiektów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami - Modernizacja Ośrodka Sportu i Rekreacji w Inowodzu wraz z ulicą Tamka	- Przygotowanie koncepcji Domu Seniora na terenie gminy - Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej - Rozwój oferty wokół nowopowstałego żłobka - Uruchomienie tzw. taksówki społecznej dla osób ze szczególnymi potrzebami	Zagospodarowanie terenów publicznych - Centrum Inowódza - Centrum Spały - SP w Brzustowie - SP w Królowej Woli - Tereny OSP Brzustów - Tereny OSP Inowódz - Tereny OSP Królowa Woja - Tereny OSP Liciażna - OSI Historyczne Centrum Inowódza - OST - rozwój mieszkalnictwa - Dawny PGR Konewka

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 3. Wysokie standardy środowiskowe – zadbana, uporządkowana przestrzeń i wysoka jakość środowiska.

Legenda

- Granica gminy Inowłódz
- Miejscowości gminy Inowłódz
- Budowa stałego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
- Termomodernizacja oraz montaż odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności publicznej
- Współpraca we wskazaniu potencjalnych lokalizacji farm fotowoltaicznych na terenie gminy
- Podejmowanie działań na rzecz doprowadzenia do kompleksowej modernizacji sieci energetycznej
- Przyłączenie gminnych budynków użyteczności publicznej do sieci gazowej
- Lokalizacja czujników monitorowania stanu powietrza na terenie gminy
- Wprowadzanie elementów zieleni urządzonej w przestrzeń wspólną w obrębie poszczególnych miejscowości
- Rozbudowa sieci wodociągowej
- Rozwój nowych oraz rewitalizacja istniejących publicznych przestrzeni zielonych
- Stworzenie koncepcji przebudowy rynku w Inowłodzu w kierunku ożywienia centralnej przestrzeni miasta i gminy
- Modernizacja hydroformi w Teoflowie
- Budowa sieci wodociągowej oraz przywrócenie parametrów użytkowych systemu melioracji wodnych w Spałe (osiedle PGR)
- Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej w ramach Aglomeracji Gminy Inowłódz
- Podłączenie oczyszczalni ścieków w Spałe do gminnej oczyszczalni ścieków w Zakosćle
- Połączenie sieci wodociągowej między miejscowościami Inowłódz i Brzustów wraz z budową przepompowni
- OSI Historyczne
- Centrum Inowłodza
- OSI - rozwój mieszkalnictwa
- Dawny PGR
- Konewka

Źródło: Opracowanie własne.

USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE INOWŁÓDZ

Zestaw ustaleń i rekomendacji, w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Inowłódz, został podzielony na pięć głównych zakresów tematycznych odpowiadających przestrzennym aspektowym domenom strategicznego rozwoju gminy.

Są nimi:

- szeroko rozumiany rozwój turystyki na terenie gminy,
- rozwój przestrzeni dla gospodarki,
- rozwój komunikacji,
- rozwój oferty usług społecznych i edukacyjnych,
- ochrona środowiska naturalnego,
- oraz zachowanie ładu przestrzennego gminy.

W ramach każdego z nich wskazano kluczowe czynniki, które determinują rozwój przestrzenny i w odniesieniu do nich kolejno przedstawiono zalecenia rekomendacyjne. Należy pamiętać, że pogłębieniem poniższych rekomendacji jest zapis Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Inowłódz, który stał się podstawą dla przygotowania poniższego zapisu ustaleń i rekomendacji. Wszystkie prezentowane w niniejszej analizie dane pochodzą wprost z dokumentu Studium. Tym samym ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Inowłódz są w pełni zbieżne z założeniami podstawowego dokumentu planistycznego gminy Inowłódz.

WPROWADZENIE

Struktura przestrzenna gminy Inowłódz, zgodnie z zapisem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, przedstawia się w następujący sposób:

1. Strefy zabudowy:

- 1) wielofunkcyjne jednostki osadnicze Inowłódz i Spała;
- 2) zabudowa zagrodowa, jednorodzinna – o złożonej strukturze przestrzennej z dominującym udziałem zabudowy zagrodowej, jednorodzinnej, usług, drobnej produkcji, niewielkim udziałem rekreacji indywidualnej - stanowiąca konglomerat różnego przeznaczenia i użytkowania nawarstwiony w czasie,
- 3) zabudowa letniskowa (rekreacji indywidualnej) - o strukturze przestrzennej z dominującą rekreacją indywidualną – ewoluująca często w zabudowę jednorodzinną całoroczną, z udziałem zabudowy jednorodzinnej,
- 4) zabudowa usługowa - o strukturze przestrzennej dominujących usług publicznych, jak i komercyjnych, z udziałem zabudowy jednorodzinnej, drobnej produkcji, innych rodzajów działalności gospodarczej,
- 5) strefy usług turystyki - o strukturze przestrzennej usług związanych z turystyką, gastronomią, zakwaterowaniem turystycznym, innych usług, z udziałem zabudowy jednorodzinnej, zagrodowej, agroturystyki,
- 6) zabudowa usług publicznych – z udziałem usług komercyjnych,
- 7) zabudowa produkcyjna – produkcja o niewielkiej skali, często z udziałem zabudowy jednorodzinnej właścicielskiej,
- 8) zabudowa produkcji rolniczej - z udziałem funkcji mieszkaniowej właścicielskiej,
- 9) ważniejsza zabudowa infrastruktury technicznej – wodociągowej (stacje ujęć wody), kanalizacji sanitarnej (oczyszczalnie), telekomunikacyjnej (stacje bazowe telefonii komórkowej) Wszystkim

strefom zainwestowania budowlanego towarzyszy dodatkowo infrastruktura, uzbrojenie, zielen i inne obiekty, budowle, urządzenia służące dla realizacji przeznaczenia jak i służące całej gminie czy regionowi (sieci infrastruktury technicznej celu publicznego).

2. **Obszary cenne przyrodniczo** - ekosystemy naturalne, z główną doliną rzeki Pilicy, tworzące ciągi i obszary ekologiczne, w tym duże obszary objęte ochroną przyrodniczą.
3. **Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej:** grunty rolne – orne, łąki, pastwiska, także zadrzewione – z udziałem urządzeń i budowli rolniczych wraz z uzbrojeniem także grunty pod wodami, stawy.
4. **Obszary leśnej przestrzeni produkcyjnej:** grunty klasyfikowane jako lasy, w tym zadrzewione, jak i przejściowo pozbawione zadrzewień – z udziałem urządzeń i budowli związanych z gospodarską leśną, przeznaczeniem i użytkowaniem określonym w przepisach o lasach.
5. **Obszary wód** – wody publiczne – rzeka Pilica i jej sześć dopływów.
6. **Obszary infrastruktury technicznej** – sieci drogowe, sieci uzbrojenia technicznego - z obiektami, urządzeniami, budowlami dla ich funkcjonowania.

Uproszczoną strukturę funkcjonalno-przestrzenną przedstawia rys. 4.

ZESTAW USTALEŃ I REKOMENDACJI W ZAKRESIE ROZWOJU TURYSTYKI

Czynniki determinujące rozwój turystyki na terenie gminy Inowódz:

- W strukturze użytkowej terenów gminy dominują grunty leśne zadrzewione i zakrzewione, zajmujące ok. 6 000 ha, co stanowi około 3/5 powierzchni gminy. Dla porównania średni stopień lesistości w powiecie tomaszowskim kształtuje się na poziomie 31%, natomiast w województwie łódzkim - 21%. Wskaźnik lesistości w gminie Inowódz systematycznie rośnie od 2009 r.
- Gleby na obszarze gminy przedstawiają niską wartość użytkową, czego następstwem jest zachowanie się dużych powierzchni lasów lub obserwowalny powrót lasu na grunty porolne.
- Użytki rolne zajmują ok. 3 270 ha, stanowiąc 1/3 powierzchni gminy. Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, stanowiąc 2/3 ich powierzchni, drugą pozycję zajmują się użytki zielone (26% powierzchni użytków rolnych).
- Tereny zabudowane i zurbanizowane, czyli te najbardziej przekształcone w wyniku działalności człowieka, zajmują ok. 3% powierzchni gminy. Na gruntach zurbanizowanych i zabudowanych przeważają tereny dróg stanowiące połowę ich powierzchni, przy jednoczesnym stosunkowo niskim udziale terenów zabudowy mieszkaniowej kształtującym się na poziomie 8%. Na podobnym poziomie kształtuje się udział terenów rekreacyjno-wypoczynkowych (7,5%).
- Spała - dzięki znakomitym walorom przyrodniczo-krajobrazowym oraz bogatej bazie usługowej w zakresie obsługi sportu i turystyki, pełni ona funkcję ośrodka wypoczynkowego o randze krajowej.
- Siedem zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Łódzkiego: Zamek w Inowłodzu, w dolinie rzeki Pilicy - zabytek z XIV w, ufundowany przez Kazimierza Wielkiego, obecnie częściowo zrekonstruowany (część zamku to zachowana ruina), Kościół św. Idziego w Inowłodzu z XII wieku, fundacji Bolesława Krzywoustego – jeden z najstarszych kościołów na ziemiach polskich, Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Michała Archanioła w Inowłodzu z 1520 r., synagoga w Inowłodzu, drewniana kaplica p.w. NMP Królowej oraz kościół rzymsko – katolicki w Spale pod wezwaniem Królowej Polski, park pałacowy (przy pałacu Prezydenta RP), most żelbetowy na rzece Pilicy (na drodze do Ciebłowic).

REKOMENDACJE DO PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE ROZWOJU TURYSTYKI NA TERENIE GMINY

- Struktura użytkowania terenów gminy Inowódz - wysoka lesistość, przewaga terenów niezainwestowanych, otwartych, z zachowanymi walorami naturalnymi, sprzyja rozwojowi funkcji turystycznej w gminie jako funkcji wiodącej.
- Najważniejszym czynnikiem klimatotwórczym jest duża lesistość gminy. Rozległe kompleksy leśne, przeważnie sosnowe, na przepuszczalnym podłożu, czynią klimat łagodnym i zdrowym oraz dodatnio wpływają na klimat przyległych terenów. To ważny walor dla rozwoju turystyki w gminie.
- Niski poziom rozwoju rolnictwa, z uwagi na niską jakość gleb, szczególnie ornych (większość gruntów ornych gminy należy do słabych i bardzo słabych) otwiera pole do rozwoju turystyki na terenach otwartych, niezagospodarowanych, z niską antropopresją. W gminie nie występuje zagrożenie konkurowania o przestrzeń pomiędzy funkcją rolniczą a gospodarczą – turystyczną.
- Rozpoznawalność ogólnopolska Spały jako ośrodka turystyki i sportu (z dobrze rozwiniętą bazą sportowo – hotelową) czyni z gminy miejsce znane i chętnie odwiedzane przez sportowców i turystów. Trend ten należy utrzymać, jednak z myślą o zrównoważonym rozwoju. Jednym z możliwych rozwiązań jest rozproszenie ruchu turystycznego na obszarze gminy np. poprzez wzmocnienie oferty dostępnej w miejscowości Inowódz.
- Historyczne zabytki gminy, w tym dwa wysoce unikatowe w skali Polski, jak Zamek i Kościół św. Idziego w Inowłodzu, stanowią ważne bieguny rozwoju turystycznego dla gminy, w pobliżu których należy kształtować coraz to bardziej rozwinięte i całoroczne produkty turystyczne.
- Problem z obecnością turystów zaśmiecających środowisko – problem infrastruktury, systemu oczyszczania punktów turystycznych, intensywnego ruchu rzeczno – należy dążyć do utworzenia, we współpracy z gminami Doliny Pilicy, efektywnego systemu oczyszczania brzegów i miejsc przystani kajakowych, wraz z równoczesnym wzmacnianiem edukacji ekologicznej.
- Rozwój funkcji turystycznej, jako dominującej w gminie Inowódz, powinien być prowadzony w sposób zrównoważony, tak aby podstawowe walory turystyczne gminy jakimi są m.in. tereny zalesione, jakość i różnorodność lokalnej flory i fauny, itp. pozostały w stanie niepogorszonym. Za wzmacnianiem atrakcyjności turystycznej powinny podążać w szczególności zmiany organizacji ruchu (uspokojenie ruchu na drodze krajowej i wojewódzkich) oraz odpowiednie osłonięcie (np. przez ekrany dźwiękochłonne, przejścia dla zwierząt) środowiska przed antropopresją.

ZESTAW USTALEŃ I REKOMENDACJI W ZAKRESIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Czynniki determinujące rozwój gospodarczy na terenie gminy Inowódz:

- Podmioty gospodarcze realizujące funkcje usługowo-produkcyjne koncentrują się przede wszystkim w Inowłodzu. Znaczne nagromadzenie podmiotów świadczących usługi w zakresie obsługi turystyki występuje w Spale. Na pozostałym terenie gminy pojawiają się raczej drobne obiekty usługowe i produkcyjne. Są to przeważnie sklepy spożywcze oraz małe warsztaty rzemieślnicze obsługujące mieszkańców gminy.
- Czynnikiem w decydującym stopniu wpływającym na niski poziom rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest jakość gleb, szczególnie ornych. Większość gruntów ornych gminy należy do słabych i bardzo słabych.
- Lasy ochronne znajdujące się na terenie gminy Inowódz łącznie zajmują ponad 3 500 ha, czyli ponad 60%.
- Ukształtowanie geologiczne gminy - położenie na obszarze dwóch jednostek strukturalnych podłoża: paraantyklinorium środkowopolskiego oraz synklinorium szczecińsko-łódzko-miechowskiego. Jednostki te zbudowane są z utworów mezozoicznych pokrytych występującymi na terenie całej gminy osadami czwartorzędowymi o różnej miąższości.

- Czynniki jakie wpływają na rozwój przedsiębiorczości w gminie to także czynniki zawarte w kolejnym zakresie tematycznym – środowisko naturalne. Przykładowe: sieć wodociągowa, dostęp do kanalizacji, ukształtowanie terenu oraz jego geologia (w kontekście możliwości realizacji inwestycji kubaturowych).
- Gmina posiada niski procent pokrycia terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

REKOMENDACJE DO PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

- Rozwój gospodarczy w gminie, z uwagi na szereg ograniczeń środowiskowo – przestrzennych oraz dotychczasowe tradycje gospodarcze, powinien skupiać się wokół poszerzania funkcji usługowych, takich jak hotelarstwo, gastronomia, przemysł czasu wolnego.
- Obszar gminy charakteryzuje się rozdrobnioną strukturą agrarną. Grunty orne położone są w większości na długich i bardzo wąskich działkach, znacznie utrudniających ich użytkowanie. W konsekwencji na terenie gminy nie występuje tendencja do tworzenia dużych towarowych gospodarstw rolnych i prowadzenia przedsiębiorczości rolniczej (np. w formule rolniczego handlu detalicznego). Sytuacja ta jest stała, tym samym nie jest zasadne opieranie rozwoju gminy na sektorze rolnym.
- Stosunkowo wysoki udział w powierzchni gminy mają lasy chronione. Istotnie ogranicza to swobodę inwestowania, w wyniku czego ewentualne inwestycje gospodarcze są możliwe niemal wyłącznie na gruntach już zainwestowanych. Taka zależność wymusza natomiast potrzebę zwrócenia uwagi na potencjalne funkcjonalne konflikty, które mogą się rodzić w sytuacji lokacji inwestycji gospodarczych w sąsiedztwie np. terenów mieszkaniowych.
- Obszary występowania gruntów spoistych zwartych, półzwartych, twaroplastycznych, gruntów sypkich, w obrębie których zwierciadło wód gruntowych leży poniżej 2 m p.p.t. zakwalifikować można do rejonów o korzystnych warunkach budowlanych. Tereny takie znajdują się m.in. w okolicach Królowej Woli. Rejony o warunkach geologiczno-inżynierskich niekorzystnych dla budownictwa związane są przede wszystkim z gęstą siecią hydrograficzną (doliny rzek) oraz z obszarami płytkiego występowania zwierciadła wód gruntowych. Zlokalizować je można m.in. w okolicach Inowłódza. To środowiskowe uwarunkowanie należy brać pod uwagę w fazie koncepcyjnej dla poszerzania terenów zainwestowanych (m.in. w zakresie inwestycji gospodarczych).
- Rekomenduje się objęcie większego (docelowo przynajmniej obszarów pozaleśnych) procentu powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego celem wyznaczenia i kształtowania polityki przestrzennej gminy uwzględniającej jej rozwój gospodarczy.

ZESTAW USTALEŃ I REKOMENDACJI W ZAKRESIE ROZWOJU KOMUNIKACJI

Czynniki determinujące rozwój komunikacji na terenie gminy Inowłódz:

- Gmina posiada rozbudowaną sieć drogową opartą o drogę krajową nr 48 klasy głównej, drogę wojewódzką nr 726 klasy głównej oraz drogi zbiorcze powiatowe i drogi gminne kategorii lokalnej, dojazdowej oraz gęstą sieć innych dróg ogólnodostępnych.
- Z roku na rok obserwuje się nasilenie ruchu kołowego w obrębie sieci drogowej gminy, które rodzi uciążliwość dla mieszkańców głównie w obrębie odcinków przebiegających przez centra miejscowości.
- Gmina posiada dostęp do linii kolejowych. Przez teren gminy Inowłódz przebiega linia nr 22 Tomaszów Mazowiecki – Radom (przystanek Brzustów) prowadząca ruch pociągów pasażerskich i towarowych. W Spale znajduje się końcowy odcinek jednotorowej linii kolejowej nr 53 Tomaszów Mazowiecki – Spała. Na tej trasie obecnie jeżdżą pociągi sezonowe obsługiwane przez spółkę Polregio. Obie stacje posiadają

ubogą infrastrukturę kolejową, bez wydzielonych parkingów, dostosowanych dróg dojazdowych i zaplecza technicznego (stacja w Spale posiada wyłącznie wiatę pasażerską).

REKOMENDACJE DO PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE ROZWOJU KOMUNIKACJI

- Rekomenduje się opracowanie analizy / studium transportowego dla miejscowości Inowódz oraz Spała – w konsekwencji realizacja obwodnicy drogowej jako nowej ścieżki dla drogi krajowej nr 48 (wyprowadzenia ruchu kołowego tranzytowego z centrum tych ośrodków).
- Rekomenduje się opracowanie studium możliwości większego wykorzystania kolei jako środka transportu i alternatywnego połączenia z Łodzią, w kontekście zwłaszcza ponadlokalnego rozwoju sektora usług turystycznych wraz ze wstępnym projektem zagospodarowania przestrzeni przystanku kolejowego w Spale (dworzec kolejinowy wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz rozważanie polegające na integracji środków transportu (kolej – samochód). Utrzymuje się konieczność wzmocnienia roli przystanku Brzustów jako ważnego łącznika z systemem kolei regionalnych m.in. poprzez wypracowanie i realizację koncepcji zintegrowania przystanku z drogami lokalnymi i działalnością gminnych przewoźników.

ZESTAW USTALEŃ I REKOMENDACJI W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA NATURALNEGO

- Jednostki osadnicze posiadają dostęp do sieci wodociągowej. Sieć wodociągowa zaopatrywana jest w wodę z 5 ujęć wód podziemnych: Teofilów, Królowa Wola, Brzustów, Konewka oraz Spała. Zaopatrzenie z sieci uzupełniane jest indywidualnymi ujęciami wód.
- Jednostki osadnicze posiadają miejscowy dostęp do sieci kanalizacyjnej. Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje Spałę. Ścieki odprowadzane są do dwóch oczyszczalni wiejskich w Spale i Zakościelu. Poza oczyszczalniami gminnymi funkcjonują jeszcze 4 oczyszczalnie obiektowe. Obszary nie posiadające uzbrojenia w sieć kanalizacji sanitarnej prowadzą gospodarkę ściekową z odprowadzeniem do zbiorników indywidualnych – zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Gmina Inowódz pod względem ukształtowania geologicznego położona jest na obszarze dwóch jednostek strukturalnych podłoża: paraantyklinorium środkowopolskiego oraz synklinorium szczecińsko-łódzko-miechowskiego. Jednostki te zbudowane są z utworów mezozoicznych pokrytych występującymi na terenie całej gminy osadami czwartorzędowymi o różnej miąższości. Najstarszymi osadami na obszarze gminy Inowódz są utwory jury środkowej (piaskowce, mułowce i iłowce z wkładkami syderytów oraz wapieni). Jura górna na terenie gminy reprezentowana jest przez utwory: chalcedonity, gliny, mułowce i margle (rejon Teofilowa i Inowódza). Miąższość tego kompleksu wynosi około 70 m. Pokrywa osadów czwartorzędowych występuje na całym obszarze gminy. Po okresach zlodowaceń na terenie gminy pozostały różnowiekowe gliny zwałowe oraz żwiry, piaski i mułki, niewielkie soczewki iłów i mułków laminowanych, jak również osady eoliczne - piaski kwarcowe w formie wydm. Obecnie szczególnie konfliktowa jest kopalnia chalcedonitu w Inowłodzu – złoża Teofilów. Eksploatację rozpoczęto pół wieku temu, a złoża znajdują się częściowo w granicach (powołanego później niż powstanie kopalni) Spalskiego Parku Krajobrazowego, a eksploatacja powierzchniowa dużego złoża jest obecnie sprzeczna z celami ochrony parku.
- Ukształtowanie terenu gminy determinuje jej położenie w południowej części Niziny Środkowopolskiej w obrębie makroregionów: Równiny Piotrkowskiej (zachodnia i centralna część gminy) i Doliny Białobrzesckiej (wschodnia część gminy). Zróżnicowanie hipsometryczne powierzchni terenu gminy waha się w granicach od 143 m n.p.m. (dolina rzeki Pilicy) do 187 m n.p.m. (wzniesienia w zachodniej części gminy).

- Ważnym elementem rzeźby terenu jest dolina rzeki Pilicy z trzema poziomami tarasowymi i doliny jej dopływów. Terasa zalewowa jest obecnie w wielu miejscach sucha i piaszczysta, np. pod Teofilowem, gdzie znajdują się na niej liczne niewielkie formy wydmore. Terasa nadzalewowa jest wszędzie piaszczysto-żwirowa i nie nadaje się do innego użytkowania jak leśne. Doliny dopływów Pilicy mają charakterystyczny kierunek, zgodny z biegiem warstw antykliny inowłódzkiej: lewobrzeżne płyną na południowy wschód, a prawobrzeżne ku północnemu zachodowi. Doliny te różnią się od siebie. Ogólnie dopływy lewobrzeżne posiadają doliny wąskie i bardziej wcięte, natomiast dopływy prawobrzeżne są płaskie i szerokie. Prawie w całości zachowany jest naturalny kształt koryt rzecznych.
- Na terenie gminy wydzielono rejony **gruntów** zarówno o korzystnych, jak i niekorzystnych (utrudniających) cechach dla budownictwa.
- Struktura **powierzchniowa lasów** na terenie gminy jest zwarta. Przeważają w niej siedliska borowe (ponad 70% wszystkich siedlisk). W okolicach Spały i Konewki występuje las mieszany. Na terenie gminy, głównie w dolinach rzek, występują siedliska wilgotne i bagienne, głównie ols jesionowy (na terenach o bardzo żyzne o zasobnych glebach z wysokim poziomem przepływającej wody gruntowej). Struktura siedliskowa lasów gminy wskazuje na to, iż są one bogate pod względem różnorodności biologicznej oraz bardzo cenne z przyrodniczego punktu widzenia. Gatunkiem dominującym jest sosna, występuje także dąb, buk, brzoza oraz grab, a na terenach bagiennych oraz wzdłuż dolin rzecznych występuje olsza.
- Tereny chronione przez przepisy ustawy o ochronie gruntów leśnych - o ograniczonych możliwościach przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne – to grunty rolne i leśne wymagające zgody na zmianę przeznaczenia. W obszarze gminy Inowłódz są to grunty rolne klasy RIIIa-1ha, RIIIb – 44ha, PsIII- 27ha oraz lasy. Grunty rolne klasy III zajmują w gminie niewielki obszar - obręb Brzustów i obręb Poświętne. Lasy ochronne znajdujące się na terenie gminy Inowłódz łącznie zajmują ponad 3500ha, czyli ponad 60%.
- Według podziału na jednolite części wód podziemnych gmina leży w całości nad PLGW200073 – Dorzecze Wisły 1 - główne zlewnie Wisła (I rząd zlewni), Pilica (II rząd zlewni). Region hydrogeologiczny to Dorzecze Wisły – obszar bilansowy Z-07 Pilica. Hydrogeologia: cztery pietra wodonośne, w tym w obszarze gminy dwa piętra:
  - piętro czwartorzędowe - zbiornik porowy budowany przez piaski i żwiry, miąższość 2-30m;
  - piętro jurajskie – zbiornik szczelinowy, budowany przez wapienie i margle – miąższość 80-120m, oraz zbiornik szczelinowy, budowany przez piaskowce – miąższość 40-60m.
 Zasilanie odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych. Naturalnymi strefami drenażu dla tych zbiorników są rzeki i cieki powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych jest to głównie rzeka Pilica. Funkcję drenażu pełnią także liczne ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane). Zgodnie z oceną stanu wód podziemnych (analiza z 2012 r.) stan ilościowy wód podziemnych można określić jako dobry, stan chemiczny - dobry, ogólna ocena stanu – dobry, ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych – niezagrażona. Gmina Inowłódz leży nad dwoma głównymi zbiornikami wód podziemnych. Główne zbiorniki wód podziemnych to struktury geologiczne o dużych zasobach wody stanowiących strategiczne zasoby wód podziemnych dla zaopatrzenia ludności i gospodarki w wody wysokiej jakości. Na południe od rzeki Pilicy – pod zachodnią część gminy – sięga udokumentowany zbiornik nr 410 Zbiornik Opoczno. Jest to zbiornik szczelinowy jury górnej. Głębokość do 200m. Północna części gminy, na lewym brzegu rzeki Pilicy, znajduje się nad udokumentowanym zbiornikiem 404 Zbiornik Koluszki – Tomaszów. Jest to zbiornik szczelinowy jury środkowej i górnej. Głębokość od 4m do 210m, śr. 100m.
- Sieć hydrograficzną gminy tworzą rzeki, kanały, rowy, zbiorniki wód stojących – naturalnych bądź antropogenicznych – oraz torfowiska. Główną rzeką gminy jest Pilica (dział wodny II rzędu), lewobrzeżny dopływ Wisły. Pilica jest ósmą co do długości rzeką w Polsce. Lewobrzeżne dopływy Pilicy to rzeki Gać, Olszówka i jej Dopływ w Liciężnej. Prawobrzeżne dopływy Pilicy to rzeki Słomianka i jej dopływ

Gieźówka, na granicy gminy Dopytyw spod Cetnia, ciek Spała. Pilica odbierająca wody z obszaru gminy tworzy zlewnię poziomu 4 (PLRW2000172547 - 29 (PLRW200019254799) Pilica od Wolbórki do Drzewiczki). Na terenie gminy nie występują większe zbiorniki wodne, zarówno naturalne jak i sztuczne. Należy jednak zwrócić uwagę na starorzecza występujące głównie w dolinie rzeki Pilicy. Do największych na terenie gminy należy zaliczyć zespół starorzeczy na północ od Brzustowa. Na obszarze gminy wyróżnić można zbiorniki wodne pochodzenia antropogenicznego – zbiorniki zaporowe. Utworzone zostały na rzece Gać, Słomianka oraz Cetynka. Na terenie gminy nie występują obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych.

- Do ważniejszych terenów torfowiskowo-bagiennych należy zaliczyć: Torfowisko Zieleń – Borki o powierzchni ok. 600 ha znajdujące się w dolinie Pilicy między Spałą a Brzustowem (częściowo w gminie Tomaszów Mazowiecki) oraz Torfowisko Żądłowice – Łęg o powierzchni ok. 100 ha – ważna ostoja ptaków wodno-błotnych (częściowo w gminie Rzeczyca).
- Do oceny zagrożenia suszą w Polsce został utworzony Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR) – dla gminy Inowłódz nie odnotowano znacznego zagrożenia suszą.
- Flora - na terenie gminy występuje dużej różnorodności zespołów roślinnych ze względu na rozmaite podłoża i siedliska. Występują tu żyzne fitocenozy lasów liściastych i ubogie (oligotroficzne) bory sosnowe, murawy psammofilne, zbiorowiska bagienne, torfowiskowe i murawy kserotomiczne, ale spotkać można również bliskie naturalnemu stanowi lasy grądowe i łęgowe oraz przekształcone ludzką ręką murawy, łąki, pola, środowiska ruderalne i rozległe monokultury sosnowe. Na terenie gminy występują rośliny podlegające ochronie ścisłej: goździk pyszny, rosiczka okrągłolistna, lilia złotogłów, mącznica lekarska. Rośliny podlegające ochronie częściowej to bagno zwyczajne, centuria pospolita, pierwiosnka wyniosła. Na terenie gminy oraz w jej sąsiedztwie stwierdzono 360 gatunków grzybów makroskopowych, w tym 5 gatunków objętych ochroną prawną oraz 52 gatunki znajdujące się na czerwonej liście grzybów wieloowocowych zagrożonych w Polsce.
- Fauna - na obszarze gminy występuje ponad 130 gatunków ptaków lęgowych oraz około 60 gatunków ptaków niełgowych. Najwięcej najrzadszych gatunków skupia się w dolinie Pilicy oraz w starych drzewostanach. Dość licznie lokalnie występuje tu derkacz - gatunek zagrożony w skali światowej. Z listy gatunków zagrożonych na całym lub w znacznej części swojego areалу europejskiego, a obecnych na terenie gminy należy wymienić: bączka, bociana czarnego i białego, błotniaka stawowego, cietrzewia, kropiatkę, zielonkę, żurawia, rycyka, rybitwę rzeczną, puchacza, zimorodka, dzięcioła zielonosiwego, czarnego, średniego, skowronka borowego, świergotka polnego, podrózniczka, jarzębatkę, muchotłwkę małą, gąsiora i ortolana. Obszar gminy stanowi znaczącą ostoję w skali regionalnej dla ptaków migrujących i zimujących, ze względu na różnorodne warunki występujących tu środowisk. Na terenie gminy stwierdzono występowanie 50 gatunków ssaków. Bytowaniu zwierząt na tym terenie sprzyjają duże kompleksy leśne oraz liczne doliny rzeczne. 26 z tych gatunków objętych jest ochroną prawną (na podstawie Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska z dnia 26 września 2001.), a 12 gatunków podlega ochronie wynikającej z prawa łowieckiego. Na tym terenie występują rzadko spotykane w Polsce nietoperze: nocek Bechsteina i borowiaczek - umieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Ważnym miejscem dla nietoperzy są bunkry w Konewce. Najbogatszą grupą zwierząt są bezkręgowce. W wodach Pilicy i jej dopływów Gaci i Strugi, stwierdzono 31 gatunków, w tych minogów i 29 ryb. Na terenie gminy stwierdzono również 5 gatunków gadów, w tym 2 przedstawicieli rodziny jaszczurkowatych i 2 gatunki z podrzędu Serpentes (węży), spośród 9 gatunków gadów występujących w Polsce. Wszystkie gatunki płazów oraz gadów występujących na terenie gminy objęte są ścisłą ochroną gatunkową.
- Na obszarze gminy Inowłódz występują obiekty objęte ochroną przyrody i krajobrazu: cztery rezerваты przyrody (Konewka, Gać Spalska, Spała, Żądłowice), park krajobrazowy – Spalski Park Krajobrazowy

wraz z otuliną zewnętrzną i wewnętrzną, dwa obszary Natura 2000 (Lasy Spalskie i Dolina Dolnej Pilicy) oraz pomniki przyrody. Dodatkowo w gminie występują także: trzy użytki ekologiczne, zespół przyrodniczo – krajobrazowy Skarpa Jurajska, jak również wspomniane wcześniej liczne gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną gatunkową.

REKOMENDACJE DO PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA NATURALNEGO

- Dalszy rozwój zabudowy gminy powinien być prowadzony z poszanowaniem środowiska naturalnego i ograniczaniem do minimum jego ewentualnego negatywnego oddziaływania (antropopresji). Tym samym rekomenduje się prowadzenie zabudowy w formie uzupełniania istniejące już zabudowy (przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy na tereny niezabudowane, w bezpośrednim sąsiedztwie lasów).
- Obszary występowania gruntów o korzystnych warunkach budowlanych znajdują się m.in. w okolicach Królowej Woli. Rejony o warunkach geologiczno-inżynierskich niekorzystnych dla budownictwa zlokalizowane są m.in. w okolicach Inowódza. To środowiskowe uwarunkowanie należy brać pod uwagę planując poszerzanie terenów zainwestowanych.
- Istotnym ograniczeniem inwestycyjnym (warunki budowlane) są występujące osuwiska i tereny zagrożone ruchami masowymi znajdujące się w kilku miejscach na zboczach Pilicy i jej dopływów – skala zagrożenia płynąca z tych uwarunkowań jest jednak niewielka.
- Poszerzanie terenów zainwestowanych powinno być prowadzone z równoległą rozbudową sieci kanalizacyjnej. W zakresie gospodarki ściekowej należy dążyć do minimalizowania rozwiązań polegających na odprowadzaniu ścieków do zbiorników indywidualnych. Często takie rozwiązania generują nadużycia środowiskowe w postaci: nieszczelności zbiorników sanitarnych (przenikanie nieczystości do gruntu i wód gruntowych) lub celowego, utajnionego zrzutu ścieków wprost do cieków wodnych.
- Duże kompleksy i zwartość lasów podnoszą wartość przyrodniczą obszaru gminy. Walor ten powinien stać się podstawą dla rozwoju turystycznego gminy. Należy jednak pamiętać o efektywnym zarządzaniu ruchem turystycznym poprzez kreowanie produktów turystycznych pozwalających na jego rozproszenie (zwłaszcza w sezonie letnim) po terenie gminy, aby nie dochodziło do zbytnej kumulacji turystów i tym samym wywierania negatywnej presji na lokalną przyrodę.
- Duże kompleksy i zwartość lasów z pewnością mogą wprowadzać ograniczenia w działaniach inwestycyjnych realizowanych na terenie gminy. Inwestycje zarówno punktowe jak i liniowe (np. nowe drogi / obwodnice) muszą być realizowane z poszanowaniem środowiska naturalnego i nie kreować potencjalnych konfliktów funkcji (np. blokowanie naturalnych szlaków migracji zwierząt, itp.).
- Należy zadbać o wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nawożenie, składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków.
- Główne zagrożenie powodziowe w skali gminy generuje rzeka Pilica. Pozostałe cieki mogą wykazać się okresowymi wezbrzeniami na skutek ekstremalnych, nieprzewidywalnych zjawisk pogodowych. Zgodnie z przepisami Prawa wodnego dla dorzecza Pilicy sporządzone zostały mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego. Według wyznaczonych zasięgów wód, dolina rzeki Pilicy:
  - częściowo znajduje się na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu ustawy Prawo wodne, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ($p=1\%$),
  - częściowo znajduje się na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu ustawy Prawo wodne, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ($p=10\%$),

- częściowo znajduje się na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia - powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat ($p=0,2\%$),
- znajduje się poza obszarem narażonym na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

W kontekście planowania przestrzennego najbardziej istotne jest uwzględnienie obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, na który składają się obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi - raz na 100 lat ($p=1\%$), oraz obszary o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi - raz na 10 lat ($p=10\%$). Obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują grunty obrębów Spała, Brzustów, Królowa Wola, Inowódz, Zakościele, Liciężna, Żądłowice³ i rozciągają się wzdłuż lokalnych cieków i na całej długości doliny Pilicy w granicach gminy od ok. 103,5 km do ok. 120,7 km. Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego należy prowadzić w sposób ograniczający możliwości inwestowania na tym obszarze (za wyjątkiem ewentualnych funkcji rekreacyjnych), ze wskazaniem pozostawienia tego obszaru w stanie naturalnym, bez ograniczania przepływów. W przypadku potrzeby lokalizowania nowych obiektów budowlanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią niezbędne jest uzyskanie pozwoleń wodnoprawnych. Ewentualne zagospodarowanie nie może naruszać m.in. postanowień planu zarządzania ryzykiem powodziowym. Jego celem jest zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, a w jego zakresie – wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

ZESTAW USTALEŃ I REKOMENDACJI W ZAKRESIE ŁADU PRZESTRZENNEGO

- Strukturę osadniczą gminy tworzy 11 wsi, w tym 10 sołectkich.
  - Siedzibą władz gminnych jest Inowódz, położony w centralnej części gminy.
  - Inowódz oraz Spała (najbardziej znana w skali ponadlokalnej miejscowość gminy) zaspokajają potrzeby mieszkańców w zakresie usług administracji, nauki, kultury, sportu, turystyki i ekonomii na poziomie lokalnym.
  - Miejscowością o największej liczbie ludności jest Brzustów - wieś o typowo rolniczym o charakterze.
  - Funkcje rolnicze przeważają we wsiach: Brzustów, Królowa Wola, Liciężna, Dąbrowa, Zakościele, Żądłowice. Funkcje letniskowe przeważają we wsiach: Teofilów, Fryszlerka, Poświętne, Zakościele, Żądłowice. W Konewce występują wyłącznie funkcje mieszkaniowe powstałe jako zaplecze mieszkaniowe dla zakładu obróbki drewna.
- Zabudowa wsi jest przeważnie zwarta, koncentruje się przy lokalnych szlakach komunikacyjnych. Niekorzystna struktura agrarna (działki bardzo długie i wąskie), bezpośrednio wpływa na skupioną wzdłuż dróg lokalizację zabudowy zagrodowej. Na obszarze gminy wyróżnić należy wsie sznurowe. Czytelne układy zachowały się w Brzustowie, Królowej Woli oraz Zakościelu. Wsie o złożonym układzie przestrzennym reprezentują: Inowódz, Spała i Teofilów. Ponadto w Liciężnej można zaobserwować ślad owalnicy. Dąbrowa stanowi przykład przysiółka ulicowego, natomiast charakter rzędówki posiadają Żądłowice. Najmłodszą czytelną formę rozplanowania posiada Konewka. Jest to wieś regulowana. Stosunkowo najbardziej rozproszona zabudowa występuje w Poświętnem.

³ Na podstawie map zagrożenia powodziowego o godłach arkuszy: M-34-17-A-d-3, M-35-17-A-d-4, M-34-17-B-c-3, M-34-17-B-c-1 udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Klimatu i Środowiska w dniu 22 października 2020 r.

- Na analizowanym obszarze dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zagrodowa. Ponadto w wielu miejscowościach występuje zabudowa letniskowa (Inowódz, Spała, Teofilów, Fryszerka, Żądłowice, Poświętne).
- Zabudowa wielorodzinna występuje w Konewce, Spale oraz Inowłodzu. Zabudowa usługowa (obsługa turystyki i sportu), pensjonatowa oraz rezydencjonalna koncentruje się w Spale.
- Nieliczne obiekty zabudowy produkcyjnej oraz magazynowej występują między innymi w Inowłodzu i pojedynczo w innych wsiach.
- Zainwestowanie przestrzenne gminy determinowane jest przez rozległe kompleksy leśne, obszary chronione przyrodniczo i obszary doliny Pilicy ze strefami zagrożonymi wystąpieniem zagrożenia powodziowego. Ograniczone możliwości lokowania zabudowy przyczyniły się do małego jej rozproszenia.
- Najsilniejsze procesy inwestycyjne zauważalne są w granicach Spały oraz Inowłodza. Dużą presję osiedleńczą notują też tereny sąsiadujące z dużymi wsiami – Królową Wolą i Brzustowem.
- Konflikty przestrzenne w gminie generowane są przez strefy szczególnego zagrożenia powodzią doliny Pilicy. W aktualnie obowiązujących strefach istnieje wiele terenów dawniej zabudowanych – duża część starej zabudowy Inowłodza. Obserwowalna jest duża presja inwestycyjna w kierunku zagospodarowania turystycznego obszarów nadrzecznych na cele turystyki.
- Duża lesistość gminy wymusza anektowanie gruntów leśnych na cele zabudowy. Jest to szczególnie zauważalne w Spale oraz w Poświętnem – miejscowości otoczone lasami, o wysokiej ekspansji rozwojowej.
- Stara zabudowa Inowłodza zajmuje też zdiagnozowane obecnie tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi – skarpy nadpiliczne.
- Zgodnie z zapisem Studium: zarządzanie przestrzenią w gminie Inowódz prowadzone jest głównie w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy oraz o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Decyzje te nie muszą spełniać warunku zgodności z ustaleniami Studium, co w wielu przypadkach może prowadzić do zakłócania ładu przestrzennego.

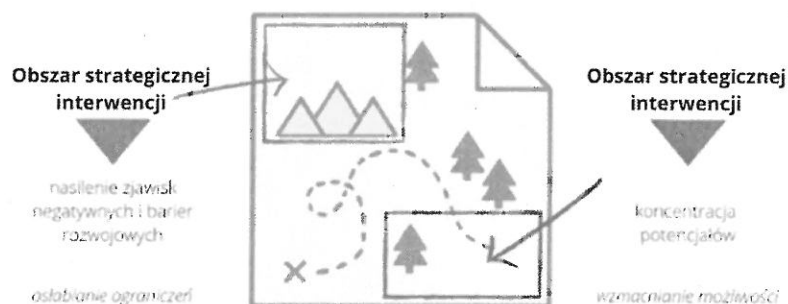
REKOMENDACJE DO PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE ŁADU PRZESTRZENNEGO

- Ważnymi czynnikami warunkującymi utrzymanie ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które są gwarantem lokalizacji określonego przeznaczenia, o ustalonych zasadach zabudowy i zagospodarowania terenu. Gmina posiada 12 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zdecydowanie należy dążyć do zwiększania odsetka powierzchni gminy pokrytej planami miejscowymi w celu efektywnego zarządzania przestrzenią i zachowania ładu przestrzennego w gminie.
- Rekomenduje się opracowanie koncepcji rewitalizacji przestrzeni centralnej miejscowości Inowódz celem wykreowania funkcjonalnej przestrzeni centralnej, z koncentracją usług społecznych (projekt funkcjonalno – przestrzenny). Koncepcja rewitalizacji powinna uwzględniać potrzeby społeczności lokalnej – stworzenie przyjaznej przestrzeni publicznej, miejsca spotkań, realizacji wydarzeń lokalnych, bezpiecznie odseparowanej od ruchu kołowego, z przemyślenie rozwiązana polityką parkingową.

5. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) są tereny odznaczające się szczególnymi uwarunkowaniami rozwojowymi w skali całej gminy. Rozumie się przez to, że mogą być one dotknięte znaczącymi barierami i ograniczeniami hamującymi rozwój lub mogą tu występować istotne potencjały, których wykorzystanie otworzy nowe szanse i stanie się atutem dla gminy. Z tej przyczyny są to obszary wymagające skoncentrowania na nie dodatkowych, zintegrowanych działań.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Dla województwa łódzkiego zostało wyodrębnionych 5 typów obszarów strategicznej interwencji. Są to miasta odzyskanych szans, obszar aktywnej integracji, obszar nowej energii, obszar zielonej gospodarki oraz Miejskie Obszary Funkcjonalne (rys. 1 i rys. 2).

Rysunek 8. Typy Obszarów Strategicznej Interwencji w województwie łódzkim.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

Gmina Inowłódz została włączona w jeden z regionalnych Obszarów Strategicznej Interwencji: **Miejskie Obszary Funkcjonalne**. MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno (jeden z czterech MOF regionalnych) pokrywa większość gmin powiatu tomaszowskiego oraz powiatu opoczyńskiego.

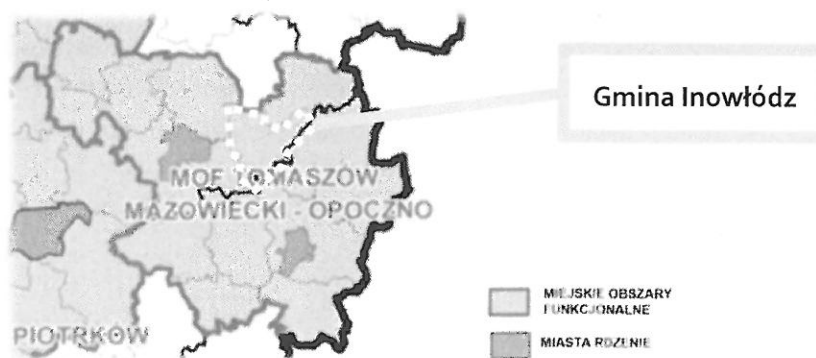
Rysunek 9. Zasięg terytorialny Obszarów Strategicznej Interwencji w województwie łódzkim.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

Charakterystycznym dla MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno jest posiadanie dwóch rdzeni, a nie jednego – jak to zwykle wygląda w przypadku obszarów funkcjonalnych. Wszystkie jednostki posiadają silne powiązania ekonomiczne, społeczno-kulturowe i przestrzenne. Dla MOF przewidziano w szczególności projekty z zakresu rozwoju zrównoważonego transportu publicznego, zwiększania efektywności energetycznej, poprawy stanu środowiska przyrodniczego (największa uwaga na zagadnieniu jakości powietrza), wzrostu atrakcyjności osadniczej, wsparcia rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego oraz rozwoju kultury, turystyki i rekreacji. Wsparcie finansowe dla tego wojewódzkiego OSI docelowo ma pochodzić ze Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Szczegółowy zakres wsparcia będzie określony w programie regionalnym, który obejmie projekty o zintegrowanym charakterze pod względem tematycznym lub terytorialnym, koncentrujące się na wspólnie podejmowanych wyzwaniach rozwojowych.

Rysunek 10. Fragment mapy przedstawiającej Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie łódzkim.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

Zasadniczymi kierunkami interwencji w MOF na terenie województwa łódzkiego są:

- rozwój zrównoważonego transportu publicznego łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta, szczególnie w zakresie jakości powietrza,
- zwiększenie efektywności energetycznej w obszarze funkcjonalnym,
- wsparcie rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania rynku pracy w obszarze funkcjonalnym.

Gmina Inowódz cele obszaru funkcjonalnego będzie w sposób pośredni i bezpośredni realizować w największym stopniu poprzez:

- osiągnięcie celów operacyjnych z zakresu wzmacniania dostępności komunikacyjnej gminy (cel strategiczny 2),
- wdrażanie rozwiązań ekologicznych i środowiskowych pozwalających podnosić jakość środowiska naturalnego w oparciu o ekosystem rzeki Pilicy (cel strategiczny nr 8),
- współpracę z okolicznymi samorządami w zakresie opracowywania oferty edukacyjnej (od żłobków po szkolnictwo wyższe), oferty turystycznej (w oparciu o tradycje partnerstwa Doliny Rzeki Pilicy) czy wypracowywania ponadlokalnych inwestycji transportowych, w tym prowadzenia lobbingu u podmiotów centralnych (przekrojowo).

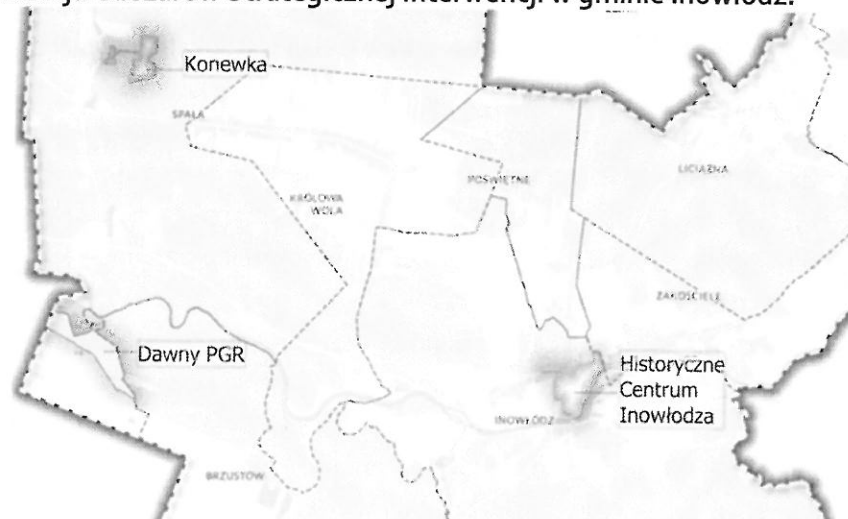
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI – GMINA INOWÓDZ

Obszary Strategicznej Interwencji to w myśl Ustawy o Zasadach Prowadzenia Polityki Rozwoju obszary posiadające szczególne uwarunkowania społeczne, gospodarcze i/lub przestrzenne przejawiające się występowaniem barier rozwojowych albo potencjałów dla rozwoju jednostki. OSI stanowią fakultatywny wybór strategiczny, którego konsekwencją jest skierowanie interwencji publicznej na dany obszar. W niniejszym rozdziale wskazano OSI kluczowe dla gminy Inowódz wraz z zakresem planowanych na nim działań. W efekcie prac strategicznych oraz konsultacji ustalono, że OSI w okresie 2021-2030 będzie:

Historyczne Centrum Inowódza
(z Zamkiem, OSiR i kościołem św. Idziego),

Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa
(podobszary: Konewka oraz Dawne osiedle
PGR w Spale).

Rysunek 11. Lokalizacja Obszarów Strategicznej Interwencji w gminie Inowódz.

Źródło: Opracowanie własne.

HISTORYCZNE CENTRUM INOWŁODZA

OBSZAR TERYTORIALNY

Centrum Inowłódza to teren centralny dla całej gminy, otwarty – o charakterze przestrzeni publicznej, koncentrujący najważniejsze gminne funkcje usługowe i posiadający duże znaczenie transportowe.

OSI obejmuje działki skoncentrowane wokół Zamku, placu Kazimierza Wielkiego, kościoła św. Idziego oraz nabrzeży rzeki Pilicy. Teren ten zajmuje ok. 0,28 km². To zwarty obszar z dominującymi funkcjami mieszkalnymi i usługowymi, ze znacznym udziałem terenów rekreacji i dziedzictwa kulturowego, którego rdzeń stanowią drogi ponadlokalne: DW nr 726 oraz DK nr 48.

Rysunek 12. Mapa Obszaru Strategicznej Interwencji: Historyczne Centrum Inowłódza.

Źródło: Opracowanie własne.

UZASADNIENIE WYBORU

- Jednym z trendów w urbanistyce jest rozwój do wewnątrz – dąży się w ten sposób do odnajdywania i wydzielenia przestrzeni wspólnych, centralnych, pozwalających integrować społeczność i będących przy tym wizytówkami całego obszaru.
- Biorąc pod uwagę rolę komunikacyjną (przecięcie drogi krajowej i wojewódzkiej) oraz przestrzenną (geograficznie najbliższej środka gminy), centrum Inowłódza jest lokalnym węzłem transportowym oraz kluczowym ośrodkiem świadczenia usług dla miejscowej społeczności.
- Istniejąca, złożona infrastruktura Inowłódza wymaga stałego dostosowywania do potrzeb mieszkańców, modernizacji oraz integracji świadczonych usług.
- Tradycje historyczne Inowłódza były przez lata niewystarczająco wyeksponowane i zadbane w ostatnich latach. Obiekty sprzed wieków wymagają renowacji oraz odpowiedniego oznaczenia, wraz z uzupełnieniem oferty pozwalającej ożywić te miejsca.
- Intensywny tranzyt pojazdów przez centrum Inowłódza sprawia, że priorytetowym zadaniem staje się uspokojenie ruchu oraz podjęcie inwestycji na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców i innych użytkowników terenu, zwłaszcza na odcinku szkoła podstawowa – plac Kazimierza Wielkiego.
- Istniejące chodniki i obiekty małej infrastruktury znajdują się często bezpośrednio przy jezdni drogi krajowej, co stwarza nie tylko mało przyjazne, ale przede wszystkim niebezpieczne uwarunkowania dla spacerów i pieszego przemieszczania się po centrum gminy.

- Przestrzenie publiczne wraz ze zróżnicowaną infrastrukturą spędzania czasu wolnego posiadają wielkie znaczenie dla dobrostanu fizycznego i psychicznego. Są to także miejsca sprzyjające spotkaniom i budowaniu relacji społecznych.
- Zamek w Inowłodzu posiada znaczenie ponadlokalne, głównie ze względu na tradycje powiązane z historią Polski, co podnosi rangę miejsca i potrzebę przystosowania obiektu i przestrzeni w bezpośrednim sąsiedztwie dla turystów z całego kraju.
- Rozwój centrum Inowłodza bezpośrednio oddziałuje na rozwój całej gminy z racji ścisłej zależności mieszkańców od usług dostępnych w tej lokalizacji oraz możliwości wpływania jej na kondycję miejscowej turystyki i przedsiębiorczości (a co za tym idzie – rynku pracy). Z tego względu inwestycje w obszarze OSI stanowią i będą stanowić czynnik przyspieszający polepszenie się warunków życia w gminie.
- Na tle miejscowości Spała, posiadającej już krajową renomę, w której rozwija się oferta turystyczna i infrastruktura z nią związana, Inowódz może sprawiać wrażenie obszaru niedoinwestowanego i posiadającego mniejsze znaczenie. Należy jednak podkreślić, że w Spale oferta nakierowywana jest na użytkowników z zewnątrz gminy, a w Inowłodzu wzmocnienia wymagają usługi skoncentrowane na gminnej społeczności. Dodatkowo warto mieć na uwadze potencjał Inowłodza w sferze rozwoju turystyki historycznej, co mogłoby stać się uzupełnieniem marki turystycznej gminy oraz czynnikiem odciążającym dla nadmiernego kumulowania się przyjezdnych (kajakarze, spacerowicze, wypoczywający) w Spale.

Rysunek 13. OSI Historyczne Centrum Inowłodza: Obecne rozwiązania przestrzenne i komunikacyjne w rejonie placu Kazimierza Wielkiego.

Źródło: Google Street View, zdjęcie z 2017 roku.

Rysunek 14. OSI Historyczne Centrum Inowłodza: Obecne rozwiązania przestrzenne i komunikacyjne w sąsiedztwie budynku Urzędu Gminy.

Źródło: Google Street View, zdjęcie z 2017 roku.

UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE, GOSPODARCZE I SPOŁECZNE

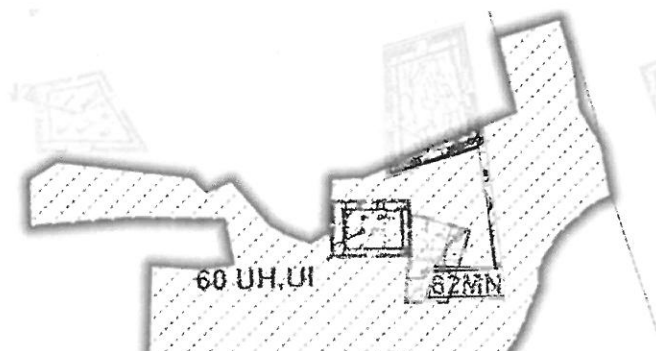

- Bogate tradycje historyczne - Inowódz istnieje od 1145 r. – osada z karczmi, komorą celną oraz kościołem św. Idziego. Prawa miejskie nadane w XIV w. i wówczas, w trakcie rządów króla Kazimierza Wielkiego został wybudowany zamek.
- Zabytki objęte ochroną w centrum Inowódza:
  - Kościół pod wezwaniem św. Idziego w Inowodzu (zniszczony w trakcie I wojny światowej, odbudowany w 1938 r.),
  - Kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Inowodzu z 1520 r.,
  - Ruiny zamku w Inowodzu Kazimierza Wielkiego w 1370 r., zniszczony w XVII w.,
  - Cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich z I wojny światowej oraz Cmentarz Żydowski.
- Infrastruktura społeczna:
  - Obiekty użyteczności publicznej: Gminny Ośrodek Kultury zlokalizowany w Zamku, położenie Urzędu Gminy w ścisłym centrum Inowódza.
  - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tuwima.
  - Sołtysówka „Sołectwo Inowódz”.
  - Obecność usług podstawowych: poczta, apteka, NZOZ.
  - Przestrzeń handlowa, sklepy spożywcze, gastronomia oraz sezonowy plac targowy.
  - Miejsca kultu i o charakterze religijnym: cmentarz, kościoły.
- Infrastruktura rekreacyjno-sportowa:
  - Inowódzki Pasaż Publiczny.
  - Nadpiliczna ścieżka spacerowa wraz z miejscami odpoczynku, piknikowania, placami zabaw.
  - Park gminny przy Urzędzie Gminy.
  - Okolice Zamku wraz z fragmentem ścieżki spacerowej Zapasieka.
  - Boisko LKS IKS Inowódz.
- Strategicznie priorytetowe traktowanie rozwoju oferty turystycznej w gminie Inowódz – element strategiczny zarówno w poprzednich, jak i nowej strategii.
- Funkcje komunikacyjne:
  - Dostęp do drogi krajowej oraz wojewódzkiej – ułatwienie transportu, a zarazem czynnik obniżający bezpieczeństwo mieszkańców.
  - Parkingi – funkcja postojowa dla placu targowego, płatny parking przy plaży nad Pilicą.
  - Przystanki autobusowe.

OBSZAR TERYTORIALNY OSI ZGODNIE Z MPZP

W obecnej formie istniejące MPZP obejmujące obszar OSI wskazują na wyodrębnienie terenu usług handlu oraz terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Plany sprzed kilkunastu lat wymagają aktualizacji i wyodrębnienia na całym obszarze w szczególności terenów usługowych (U), sportu i rekreacji (US) i zieleni urządzonej (ZP).

Rysunek 15. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w granicach OSI Historyczne Centrum Inowódza.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://inowlodz.e-mapa.net/>

KIERUNKI INTERWENCJI I PLANOWANE DZIAŁANIA

- Rozwój zaplecza (np. punkty informacji) dla rekreacyjno-turystycznego skoncentrowany wokół obiektów historycznych: Zamku oraz kościoła św. Idziego.
- Rozbudowa infrastruktury technicznej w centrum Inowódza w ramach rewitalizacji obszaru.
- Zapobieganie nieprzystosowaniu i wykluczeniu społecznemu, związanego m.in. z barierami architektonicznymi.
- Poprawa jakości środowiska poprzez nasadzenia zieleni i pielęgnację istniejącej.
- Sprzyjanie powstawaniu miejsc pracy poprzez promocję rozwoju turystyki i usług towarzyszących.
- Zachowanie i wyeksponowanie wartości kulturowych i historycznych związanych z miejską przeszłością Inowódza.
- Przygotowanie planu promocji turystycznej i kreowania marki miejscowości Inowódz.
- Aktywizacja społeczna mieszkańców w ramach współtworzenia nowej koncepcji placu Kazimierza Wielkiego i przyległych ulic.
- Urządzenie przestrzeni w bezpośrednim otoczeniu Zamku Kazimierza Wielkiego i zaprojektowanie nowych funkcji.
- Wdrożenie, we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za drogi krajowe i wojewódzkie, rozwiązań uspokajających ruch i zwiększających bezpieczeństwo, w tym m.in. rozważenie lokalizacji oświetlonych przejść dla pieszych, znaków aktywnych, fotoradarów, sygnalizacji świetlnej, radarowych wyświetlaczy prędkości.

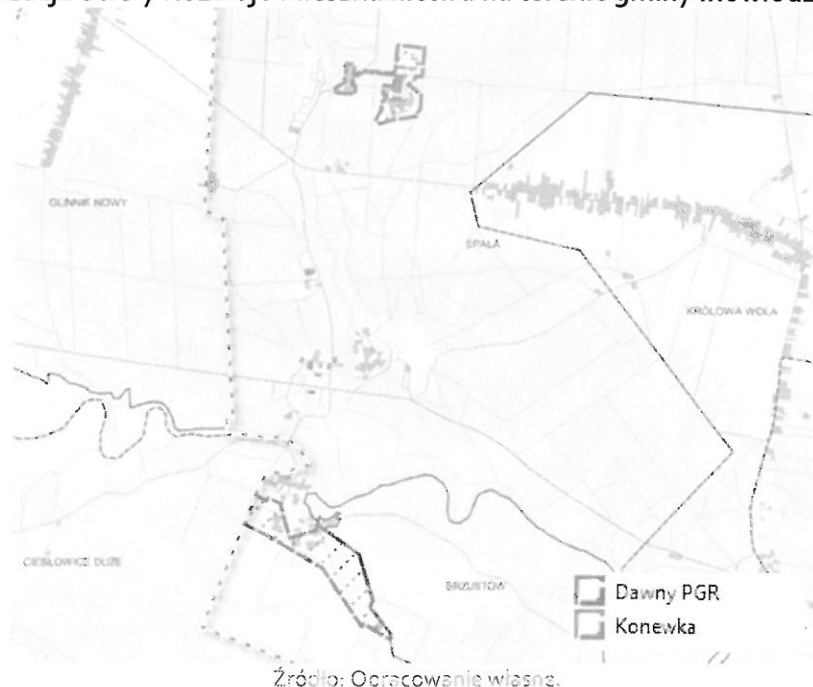
STREFA ROZWOJU MIESZKALNICTWA

(PODOBSZAR KONEWKA ORAZ PODOBSZAR DAWNE PGR W SPAŁE)

OBSZAR TERYTORIALNY

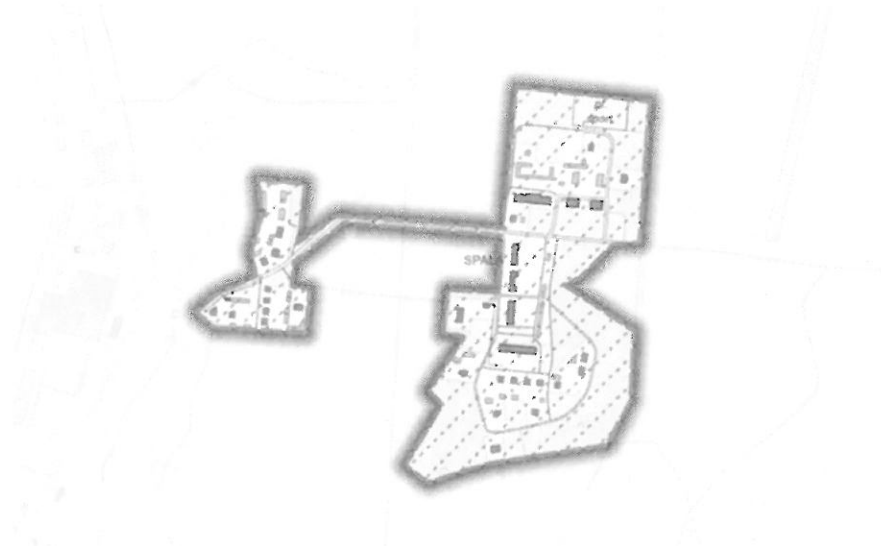
OSi Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa w gminie Inowódz znajduje się w zachodniej części gminy, na obszarze miejscowości Spała. Są to dwa podobszary o charakterze mieszkaniowym

Rysunek 16. Lokalizacja Strefy Rozwoju Mieszkalnictwa na terenie gminy Inowódz.

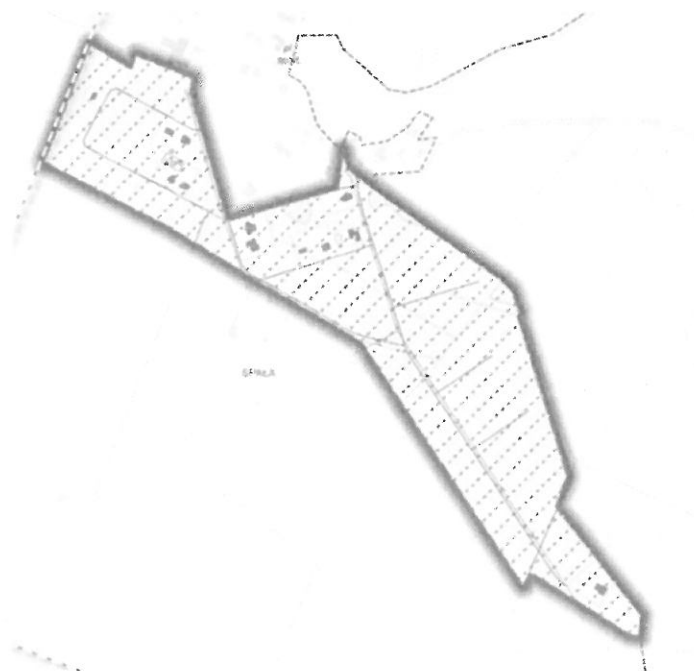
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 17. Obszar strategicznej interwencji: Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa – podobszar Konewka.

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 18. Obszar strategicznej interwencji: Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa – podobszar Dawne osiedle PGR w Spale.

Źródło: Opracowanie własne.

UZASADNIENIE WYBORU

- Nabiera na sile trend wskazujący na napływ mieszkańców z obszarów miejskich na obszary wiejskie, zwłaszcza bliskie natury. Zjawisko to stopniowo daje się zaobserwować w gminie Inowłódz, dlatego też rośnie potrzeba wyodrębnienia przestrzeni dla dostępnej (cenowo, komunikacyjnie i architektonicznie) i jakościowej infrastruktury mieszkaniowej.
- Liczba ludności gminy jest stosunkowo niewielka i nie ulega znaczącym zmianom w ostatnich latach – dotąd nie występowało szczególne zapotrzebowanie na planowanie rozwoju mieszkalnictwa, co jednak przy aktualnych trendach będzie wymagało zmiany podejścia.
- Podniesienie jakości i standardu bazy lokalowej gminy Inowłódz może się przyczynić do zatrzymania obecnych mieszkańców, poprawy ich warunków mieszkaniowych oraz pozyskania nowych mieszkańców. Dla ich przyciągnięcia konieczne jest uruchamianie nowych i uzbrojonych terenów mieszkaniowych – atrakcyjnych także dla deweloperów, które równocześnie mogą wyhamować procesy niekontrolowanej

rozbudowy i wynikające z niej koszty rozbudowy infrastruktury społecznej i komunalnej na innych, rozproszonych terenach gminy.

- OSI Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa będzie obejmować działki mieszkaniowe lub przeznaczone pod tego typu zabudowę. Podjęcie interwencji w tej sferze dostarczy gminie argumentów do zatrzymania obecnych mieszkańców, ale także może być zachętą dla szukających swojego miejsca do życia, zwłaszcza w obrębie powiatu tomaszowskiego.
- Działania modernizacyjne zwiększą atrakcyjność terenów mieszkaniowych, wpiszą się w prowadzone procesy rewitalizacyjne, powstrzymają techniczną degradację zasobów mieszkaniowych gminy i pozwolą uruchomić nowe projekty mieszkaniowe o charakterze społecznym i komercyjnym.
- Utworzenie i udostępnienie nowych przestrzeni mieszkaniowych otworzy możliwość wyboru swojego „pierwszego M” dla młodych mieszkańców gminy bez konieczności wyprowadzenia się np. do Tomaszowa Mazowieckiego, Łodzi czy innego dużego ośrodka.
- Atutem dla rozwoju mieszkalnictwa w gminie Inowódz będzie utworzenie planowanego Centralnego Portu Komunikacyjnego w okolicy Żyrardowa (ok. 1 h jazdy samochodem) wraz z infrastrukturą drogową i kolejową. Realizacja inwestycji da szansę na wielokrotnie szybsze przemieszczanie się po terytorium Polski, ale także za granicę. Jednymi z planowanych inwestycji są tzw. Szprychy nr 7 i 8 dla Programu Kolejowego, które mogą przebiegać w pobliżu gminy Inowódz. W wyniku powstania CPK zakłada się powstanie tzw. Metropolii Centralnej Polski, bazującej na duopolis Warszawy oraz Łodzi, będącej strategicznym obszarem rozwoju gospodarczego kraju.
- W przypadku podobszaru Dawnego osiedla PGR atutem jest bliskość przystanku kolejowego Tomaszów Mazowiecki Białostrzegi (10 min samochodem), z którego mieszkańcy mogą przemieszczać się po województwie Łódzką Koleją Aglomeracyjną. Dla obszaru Konewki podobne szanse daje przystanek kolejowy Spała (2 min samochodem), jednak obecnie wykorzystywany tylko sezonowo.
- Obszar znajduje się w najbardziej skrajnej na zachód części gminy – to obszar najkorzystniejszy osadniczo dla potencjalnej ludności napływowej ze strony Tomaszowa Mazowieckiego oraz Łodzi.

UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE, GOSPODARCZE I SPOŁECZNE

PODOBSZAR KONEWKA:

Problemy:

- Niezmodernizowana infrastruktura drogową, z brakami w zakresie infrastruktury towarzyszącej (większość dróg gruntowa).
- Brak sieci kanalizacji sanitarnej oraz wyeksploatowana sieć wodociągowa.
- Świetlica wiejska wymagająca nakładów finansowych.
- Emigracja młodych mieszkańców, starzejąca się populacja.
- Opinia osiedla upadłego po zmianach ustrojowych i związanym z tym ciągłym przekształcaniem największego zakładu pracy (przetwórstwo drewna).

Atuty:

- Aktualny podział nieruchomości (działek) dający możliwość funkcjonowania zwartej zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej – możliwy wysoki współczynnik koncentracji zaludnienia na każdy 1 km wybudowanej infrastruktury (drogi, wodociąg, kanalizacja).
- Bezpośrednie sąsiedztwo z terenami lasów bardzo atrakcyjnymi przyrodniczo (obszar Natura 2000, rezerwat przyrody, park krajobrazowy).
- Bliskość dużej atrakcji turystycznej – bunkier kolejowy z czasów II wojny światowej

PODOBSZAR DAWNE OSIEDLE PGR W SPAŁE

Problemy:

- Znaczące braki w infrastrukturze drogowej (większość dróg gruntowa).
- Fragmenty dróg bez oświetlenia ulicznego.
- Brak sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej.
- Trudne warunki terenowe – teren podmokły w wyniku niesprawnej istniejącej melioracji wodnej.

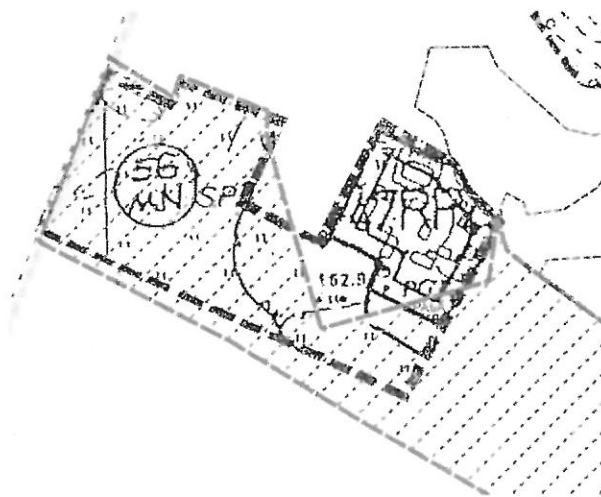
Atuty:

- Aktualny podział nieruchomości (działek) dający możliwość funkcjonowania zwartej zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej – możliwy wysoki współczynnik koncentracji zaludnienia na każdy 1 km wybudowanej infrastruktury (drogi, wodociąg, kanalizacja).
- Bezpośrednie sąsiedztwo z terenami lasów bardzo atrakcyjnymi przyrodniczo (obszar Natura 2000, rezerwat przyrody, park krajobrazowy).
- Bliskość mocno rozwiniętego centrum Spały oraz drogi krajowej.

OBSZAR TERYTORIALNY OSI ZGODNIE Z MPZP

Obszar OSI w większości nie jest pokryty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Załedwie północno-zachodnia część podobszaru Dawne Osiedle PGR została w starym MPZP wskazana jako tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN) oraz w małym fragmencie jako obszary i tereny górnicze (PG).

Rysunek 19. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w granicach OSI Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa w podobszarze Dawne Osiedle PGR.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://inowlodz.e-mapa.net/>

W uchwalanych w przyszłości MPZP należy uwzględnić w szczególności tereny mieszkaniowe wraz z wspierającymi usługami oraz terenami zielonymi (m.in. tereny MN, U czy ZP oraz ewentualne MW).

KIERUNKI INTERWENCJI I PLANOWANE DZIAŁANIA

- Współpraca w ramach porozumień z sąsiednimi gminami w zakresie wymiany informacji, materiałów i dokumentów dotyczących potencjału inwestycyjnego oraz danych do analiz i harmonogramów prac nad inwestycjami mieszkaniowymi.
- Modernizacja istniejących budynków mieszkalnych, w tym przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych.

- Budowa nowych obiektów mieszkalnych w ramach programu rządowego we współpracy z Krajowym Zasobem Nieruchomości.
- Uruchamianie nowych terenów pod inwestycje mieszkaniowe – pakiet zachęt do osiedlenia się w na terenie gminy.
- Zaplanowanie i realizacja koncepcji systemu dróg wewnętrznych oraz ciągów pieszo-rowerowych umożliwiających sprawne poruszanie się wewnątrz osiedli, jak i integrację z drogami lokalnymi.
- Tworzenie skwerów i mikroparków dla mieszkańców w pobliżu kilkuminutowego spaceru od miejsca zamieszkania.
- Rewitalizacja istniejących lub tworzenie nowych terenów zielonych, parków i miejsc piknikowych na terenie gminy.
- Uzupełnienie oferty sportowo-rekreacyjnej m.in. poprzez utworzenie placów zabaw, boisk czy siłowni plenerowych.

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii. Określone zostały podmioty odpowiedzialne oraz zaangażowane w jej wdrażanie. Ponadto wskazano potencjalne źródła finansowania zadań strategicznych. Strategia będzie wdrażana i monitorowana przez uzgodnione i wyznaczone do tego podmioty. Realizacja Strategii i monitorowanie jej postępów odbywać będzie się w zgodności ze standardami zachowań sformułowanymi w Misji rozwoju:

Zapewniony łatwy dostęp mieszkańców do pełnej i bieżącej informacji publicznej dotyczącej planowanych inwestycji oraz zamierzeń rozwojowych w gminie.

Konsultacje społeczne przeprowadzane w formie cyklicznych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami poszczególnych sołectw (zebrania sołeckie).

Integrowanie środowisk twórczych i wykorzystanie ich potencjału dla rozwoju gminy.

Aktywne włączanie się organizacji pozarządowych w realizację zamierzeń rozwojowych.

Wspieranie inicjatyw oddolnych przez samorząd.

Rozwój gminy realizowany w sposób zrównoważony z uwzględnieniem wszystkich, także mniejszych miejscowości.

Branie pod uwagę opinie mieszkańców i osób odwiedzających naszą gminę.

Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii będą:

— **Wójt Gminy:**

- Jest odpowiedzialny za wykonanie Strategii Rozwoju Gminy;
- Wyznacza Opiekuna Strategii;
- Inicjuje realizację zadań i podejmuje się mobilizacji zasobów na rzecz realizacji zadań strategicznych.

— **Rada Gminy:**

- Analizuje postępy wdrażania Strategii,
- Akceptuje sprawozdania z realizacji Strategii,
- Rozpatruje wnioski oraz podejmuje uchwały w zakresie aktualizacji Strategii.
- Odnosi się do zadań wskazanych w Strategii przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych.
- Proponuje nowe kierunki działań w oparciu o opinie reprezentantów lokalnej społeczności,

— **Opiekun Strategii:**

- Funkcję tę pełni osoba na stanowisku kierownika Referatu Inwestycji.
- Funkcja koordynacyjna wobec pozostałych Partnerów,
- Poszukuje środki zewnętrzne na realizację zadań zaplanowanych w Strategii,
- Upowszechnia założenia Strategii wśród mieszkańców gminy Inowódz,
- Przygotowuje sprawozdania okresowe z realizacji Strategii,

- o Rekomenduje wprowadzenie zmian do Strategii.
- **Partnerzy realizacji Strategii tj. poszczególne komórki Urzędu Gminy oraz jednostki organizacyjne:**
  - o Realizują / współrealizują poszczególne zadania strategiczne,
  - o Informują Opiekuna o stopniu realizacji zadań oraz przekazują dane do monitoringu,
  - o Wnioskują o zmiany w Strategii.

WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 jest najważniejszym punktem odniesienia dla powstających lub aktualizowanych dokumentów strategicznych lub planistycznych. Z tego względu niezbędne jest zachowanie ich zgodności z treścią Strategii. Przyjmuje się, że są one dokumentami wykonawczymi dla strategii. Zgodność dotyczy:

- Poziomu **misji**: wdrożenie nowych dokumentów wykonawczych musi być poprzedzone tzw. *testem misji w modelu Ashridge*. Osoby odpowiedzialne za ich sporządzenie powinny dokonać weryfikacji zapisów za pomocą poniższych pytań:
  - ✓ Czy dokument jest zgodny z naszą główną aspiracją?
  - ✓ Czy wpisuje się w nakreślone strategiczne obszary rozwoju (domeny)?
  - ✓ Czy nie kłóci się z wartościami, w które wierzymy?
  - ✓ Czy zakłada działania uwzględniające przyjęte standardy zachowań?
- Poziomu **celów**: opracowania programowe/planistyczne niższego rzędu powinny wynikać i/lub wpisywać się w cele wyznaczone w dokumencie Strategii.
- Poziomu zaplanowanych **efektów**: wdrażanie dokumentów wykonawczych ma umożliwiać osiągnięcie docelowych wartości wskaźników założonych w Strategii.
- Poziomu **wytycznych i rekomendacji** w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

W związku z powyższym dokonano przeglądu istniejących dokumentów wykonawczych Gminy wraz z określeniem ich zgodności ze Strategią lub rekomendacjami zmian.

Tabela 3. Wykaz dokumentów wykonawczych gminy Inowódz wraz z wytycznymi dotyczącymi zgodności ze Strategią Rozwoju Gminy.

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Inowódz na lata 2020-2027	2020-2027	Aktualizacja dokumentu powinna uwzględnić założenia wynikające z przeglądu Strategii Rozwoju Gminy w połowie okresu jej wdrażania.
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie	roczne	Coroczna weryfikacja zgodności dokumentu ze strategicznymi kierunkami działań
Program współpracy Gminy Inowódz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	roczny	Coroczna weryfikacja zgodności dokumentu ze strategicznymi kierunkami działań

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Inowódz wraz ze szczegółową inwentaryzacją	2014-2032 (zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032)	Okresowy przegląd realizacji celów programu i weryfikacja zgodności z kierunkami działań zawartymi w zakresie środowiskowej Strategii Rozwoju
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Inowódz na lata 2019-2023	2019-2023	Konieczność uchwalenia nowego programu w 2024 r. w zgodności z domeną społeczną Strategii Rozwoju
Program Wspierania Rodziny w Gminie Inowódz na lata 2019-2021	2019-2021	Konieczność uchwalenia nowego programu w 2022 r. w zgodności z domeną społeczną Strategii Rozwoju
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Inowódz na lata 2015-2020	2015-2020 (aktualizacja w 2017 r.)	Konieczność uchwalenia nowego Planu z uwzględnieniem kierunków działań zawartych w zakresie środowiskowej Strategii Rozwoju
Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Inowódz	roczny	Coroczna weryfikacja zgodności dokumentu ze strategicznymi kierunkami działań
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Inowódz na lata 2018 -2022	2018-2022	Konieczność uchwalenia nowego programu w 2022 r. z uwzględnieniem kierunków działań zawartych w zakresie społecznej Strategii Rozwoju

Źródło: Opracowanie własne.

MONITORING I EWALUACJA

Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań, określonych w ramach celów strategicznych ujętych w tym opracowaniu. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem. Tym samym monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań, uwzględnionych w planach działań dla domen strategicznego rozwoju. Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Strategii wyróżniono na kolejnych stronach.

Monitoring obejmujący sprawdzenie osiągniętych wskaźników ma miejsce 1 raz w roku. Jednostki organizacyjne oraz komórki urzędu odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań przekazują Opiekunowi Strategii w terminie do końca kwietnia informację na temat aktualnych wartości wskaźników (w szczególności dotyczących zadań priorytetowych) oraz możliwych trudnościach i problemach w realizacji zaplanowanych zadań. Termin przeprowadzenia monitoringu może ulec zmianie w przypadku zmiany przepisów określających termin opracowania raportu o stanie gminy. Na podstawie tych danych Opiekun Strategii przygotowuje sprawozdanie z realizacji Strategii 30 maja w Raporcie o stanie gminy i przedkłada je Wójtowi oraz Radzie Gminy. Następnie wyniki monitoringu publikowane są na stronie internetowej urzędu gminy.

PROCEDURA AKTUALIZACJI STRATEGII

Przegląd i aktualizacja dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 odbędzie się w połowie okresu obowiązywania Strategii lub w przypadku stwierdzenia konieczności jej aktualizacji. W przypadku chęci przeprowadzenia przeglądu strategicznego lub stwierdzenia przez jednostkę odpowiedzialną za monitoring Strategii konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie, podjęte zostaną działania zmierzające do aktualizacji zapisów strategii:

1. Wójt Gminy Inowódz na sesji Rady Gminy przedstawia **wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu strategicznego**.
2. W oparciu o decyzję Rady Gminy Wójt we współpracy z Opiekunem Strategii określa **sposób przeprowadzenia aktualizacji** (w oparciu o własne zasoby lub z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowuje harmonogram procesu aktualizacji Strategii.
3. W ramach procesu, weryfikacji i aktualizacji poddane mogą zostać:
  - zapisy zawarte w części diagnostycznej – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych oraz wyników analiz,
  - misja rozwoju gminy i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów gminy i jej otoczenia (powiatu, województwa, kraju),
  - cele strategiczne i operacyjne i ich adekwatność do zweryfikowanej misji rozwoju (w szczególności do domen strategicznego rozwoju),
  - zadania oraz Obszary Strategicznej Interwencji.
4. Zaktualizowana Strategia jest kierowana do konsultacji.
5. Po konsultacjach aktualizację Strategii przedstawia się Radzie Gminy Inowódz.

EWALUACJA EX-ANTE (EWALUACJA UPRZEDNIA)

Pomiędzy zakończeniem opracowania dokumentu Strategii Rozwoju a jego wdrożeniem dokonano tzw. ewaluacji uprzedniej (*ex-ante*). Ewaluację przeprowadza się zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r., poz. 1295 z późn. zm.). Jej celem jest kompleksowa ocena Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 przed jej przyjęciem w zakresie trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji – uzyskanie odpowiedzi na pytanie czy działania planowane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ewaluację *ex-ante* Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 przeprowadzono w oparciu o cztery kryteria:

1. **Trafności**
adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów;
2. **Skuteczności**
czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane priorytety i działania;
3. **Efektywności**
czy zdefiniowane cele są uzasadnione pod względem przewidywanych nakładów finansowych;
4. **Spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu**
czy nie zachodzą sprzeczności między poszczególnymi celami i działaniami określonymi w projekcie Strategii, w jaki sposób założenia projektu Strategii przekładają się na obowiązujące dokumenty wykonawcze oraz czy wyznaczone w projekcie Strategii cele i kierunki działań są spójne z dokumentami wyższego rzędu.

Procesowi opracowania strategii towarzyszyła równoległa **ewaluacja partycypacyjna**. Każdy etap prac przyczyniał się do ulepszania i doprecyzowywania zawartości dokumentu Strategii dzięki opiniom i propozycjom przekazywanym przez interesariuszy procesu. Głównymi sposobami **umożliwiającymi partycypacyjny udział w ewaluacji** były:

- Warsztaty strategiczne w dniu 21 sierpnia 2021 r. oraz 17 września 2021 r.,
- Dyżur konsultacyjny i formularze konsultacyjne,
- Zbieranie uwag do materiałów powarsztatowych,
- Indywidualne konsultacje z przedstawicielami jednostek i wydziałów Gminy.

Zasadnicze znaczenie posiadał I warsztat strategiczny, podczas którego omówiono potencjały i bariery rozwojowe gminy oraz zidentyfikowano cel i domeny strategicznego rozwoju, zestawiając je z celami postawionymi w strategii z poprzedniego okresu programowania. Na tej podstawie utworzono strukturę celów operacyjnych i kierunków działań odpowiadających na wspólnie omówione wyzwania i problemy. Owocem tych prac było ponadto określenie zasad systemu monitoringu oraz wdrażania strategii. Do oceny skonsultowanego dokumentu Strategii wykorzystano metodę *desk research*, ocenę ekspercką oraz uzgodnienia telefoniczne z Urzędem Gminy.

Główne założenia dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 opracowano zgodnie z przepisami i wymaganiami zawartymi w ustawie o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057).

Cele strategiczne oraz zawarte w nich kierunki działań stanowią bezpośrednią odpowiedź na problemy i wyzwania wskazane na etapie diagnozy i określonych na tej podstawie potencjałów i barier dla trzech sfer: społecznej, przestrzennej oraz gospodarczej. Wybrane domeny rozwojowe:

- Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość,
- Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych,
- Wysokie standardy środowiskowe – zadbaną, uporządkowaną przestrzeń i wysoka jakość środowiska

oraz liczba zaproponowanych celów i kierunków działań wskazuje na skupienie się na kwestiach najistotniejszych dla rozwoju gminy w okresie do 2030 r. Struktura strategii opiera się na podziale na domeny obejmujące **cele strategiczne**, które z kolei są zoperacjonalizowane przez **cele operacyjne**. Na najniższym poziomie zawarto **proponowane kierunki działań** cechujące się większą szczegółowością opisu. Cele operacyjne podczas procesu strategicznego były weryfikowane kilkakrotnie, przy czym kluczowe znaczenie miało ich omówienie podczas warsztatu strategicznego i konsultacji roboczych z przedstawicielami Urzędu Gminy oraz wyłożenie podczas konsultacji społecznych. Wśród celów / kierunków nie znajdują się takie, które miały nie przyczynić się do osiągnięcia założonej misji, czyli np. odbiegają lub są przeciwstawne głównej aspiracji rozwojowej gminy.

Wśród kierunków działań wyróżniono tzw. **projekty flagowe**, o charakterze priorytetowym. Są to działania, które można określić jako najważniejsze dla rozwoju gminy w nadchodzącym okresie, a co najmniej mające wpływ na powodzenie innych działań. Kierunki działań podlegały pogłębionej dyskusji oraz bieżącym uzgodnieniom przez cały bieg procesu strategicznego. Szczególne znaczenie miały konsultacje robocze z przedstawicielami Urzędu Gminy, które niemal w całości zostały poświęcone wskazaniu i ustrukturyzowaniu celów i kierunków działań.

Wyznaczonym w strategii celom strategicznym przyporządkowano odpowiednie **wskaźniki monitorowania rezultatów**. Ich wykaz oparto o dane łatwe i możliwe do zmierzenia, a także wskazano kierunki zmian

wartości docelowych. Uwzględniono przy tym obecne trendy (m.in. w ramach analizy PEST) oraz uzgodnienia z Urzędem Gminy, w szczególności w odniesieniu do spodziewanych możliwości inwestycyjnych w najbliższym dziesięcioleciu. Wspólnie oraz indywidualnie wypracowano sposób realizacji działań mających na celu wdrażanie i monitorowanie Strategii, przyjęte procedury i odpowiedzialności zostały dostosowane do specyfiki funkcjonowania Gminy i zaakceptowane przez interesariuszy.

W strategii zachowano spójność wewnętrzną, rozumianą jako zachowanie ścisłego powiązania wniosków diagnostycznych ze sfery społecznej, gospodarczej i środowiskowej z odpowiednimi domenami strategicznego rozwoju. Domeny zostały rozbudowane o cele strategiczne i operacyjne porządkujące proponowane kierunki działań. Jednocześnie cele odwołują się i spełniają zapisane w standardach i wartościach składających się na misję rozwoju gminy Inowódz.

W Strategii dokonano także ogólnej analizy dokumentów wykonawczych (rozumianych tutaj w szczególności jako uchwalane i obowiązujące na terenie gminy programy i strategie) gminy pod kątem potrzeby ich aktualizacji lub uzupełnienia, w szczególności w związku z wdrożeniem nowego dokumentu Strategii, nadrzędnego wobec pozostałych opracowań.

Cele wytyczone w Strategii zestawiono także z celami w dokumentach wyższego rzędu, a w szczególności strategią dla województwa łódzkiego. Przeprowadzona weryfikacja spójności pokazała komplementarność do innych tematycznie powiązanych interwencji publicznych.

Ponadto osiągnięcie założonych rezultatów realizacji Strategii może korzystnie przyczynić się do osiągnięcia celów zawartych w dokumentach wyższego rzędu. Należy dodać jednak, że gmina pozostaje pod wpływem ustaleń na wyższym szczeblu struktury administracji publicznej, m.in. w zakresie rozwoju ruchu kolejowego czy planów inwestycyjnych wynikających z projektowanego Centralnego Portu Lotniczego.

Partycypacyjne wypracowanie dokumentu strategicznego odegrało pierwszoplanową rolę dla ujęcia w nim działań adekwatnych do potrzeb i wyzwań stojących przed gminą Inowódz oraz jej społecznością.

REKOMENDACJE:

Projekt Strategii pod względem przyjętych kryteriów ewaluacyjnych oceniony został pozytywnie:

- Trafność – postawione cele, kierunki działań i zadania są adekwatne do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów;
- Skuteczność – wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane kierunki działań i zadania;
- Efektywność – przewidywane nakłady finansowe odpowiadają planowanym celom;
- Spójność – dokument jest spójny wewnętrznie i zewnętrznie zarówno na poziomie gminnym jak i poziomie ponadlokalnym.

Po przeprowadzonej wewnętrznej ewaluacji ex-ante zarekomendowano Strategię Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 do wdrożenia.

EWALUACJA EX-POST

Po zakończeniu obowiązywania Strategii przewidziano opracowanie ewaluacji ex-post – w formie sprawozdania lub raportu końcowego z realizacji Strategii. To dokument zawierający wykaz przeprowadzonych działań, ocenę efektywności wydatkowania środków finansowych czy też osiągniętych rezultatów (stopień osiągnięcia założonych wskaźników).

REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ - WSKAŹNIKI MONITOROWANIA STRATEGII

W tabelach poniżej wyróżniono wskaźniki wg domen strategicznego rozwoju oraz celów strategicznych. Ich wartość jest przedstawiana dla trzech czasookresów: 2020, 2025 oraz 2030 r. Nie w każdym przypadku było możliwe przyjęcie jednoznacznej wartości docelowej; w takich przypadkach wartości oznaczono symbolami ↗ - oznaczającym oczekiwany wzrost wartości oraz ↘ - oznaczającym oczekiwany spadek wartości. W odniesieniu wskaźników względnych (np. udział, stosunek) wartość docelowa oznacza jej wysokość w chwili opracowania danych do monitoringu, natomiast w przypadku wskaźników bezwzględnych (np. liczba, ilość, długość) wartość oznacza jej wysokość łączną (całkowity spadek lub przyrost od 2020 r.) lub roczną (średnia roczna wartość w okresie od 2020 r.).

Tabela 4. Domena 1. Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Cel strategiczny 1: Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość				
Liczba nowych wdrożonych produktów turystycznych - łącznie	Referat Inwestycji	-	↗	↗
Liczba uczestników wydarzeń kulturalno-turystycznych - rocznie	Gminne Centrum Kultury w Inowodzu	-	↗	↗
Liczba osób korzystających z portalu internetowego gminy - rocznie	Referat Organizacyjny	-	↗	↗
Liczba projektów zrealizowanych wspólnie z gminami zrzeszonymi w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy	Referat Inwestycji	-	↗	↗
Liczba miejsc noclegowych dostępnych na terenie gminy - łącznie	Referat Inwestycji	1586	↗	↗
Liczba punktów informacyjnych o charakterze krajoznawczo – turystycznym - łącznie	Referat Inwestycji	1	2	3
Cel strategiczny 2: Wysoka zewnętrzna i wewnątrzgminna dostępność komunikacyjna				
Długość nowo wybudowanej i zmodernizowanej infrastruktury drogowej - rocznie	Referat Inwestycji	-	1,5 km	1,5 km
Liczba wypadków - rocznie	Referat Usług Komunalnych	11	↘	↘
Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) – łącznie	Referat Usług Komunalnych	8,5 km (2019)	10 km	15 km
Liczba rowerowych punktów spoczynkowych - łącznie	Referat Usług Komunalnych	1	3	5

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Liczba przeprowadzonych kampanii na rzecz korzystania z transportu publicznego w gminie i poza jej granicami - łącznie	Referat Usług Komunalnych	0	5	10
Cel strategiczny 3: Gmina atrakcyjna inwestycyjnie, sprzyjająca lokalnej przedsiębiorczości				
Wskaźnik przedsiębiorczości (podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców) na terenie gminy - rocznie	Referat Organizacyjny	98	105	115
Liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń dla mieszkańców gminy z zakresu wsparcia przedsięwzięć biznesowych - łącznie	Referat Organizacyjny	0	5	10
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	Referat Organizacyjny	6%	5,3%	4,5%
Liczba zarejestrowanych działalności w obszarze zakwaterowania	Referat Organizacyjny	22	25	28
Liczba zarejestrowanych działalności w obszarze gastronomii	Referat Organizacyjny	19	22	25
Powierzchnia przeznaczona w planie zagospodarowania pod działalność usługowo-gospodarczo-rekreacyjną.	Referat Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego	-	↗	↗

Tabela 5. Domena 2. Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Cel strategiczny 4: Zapewnienie przestrzeni do integracji mieszkańców				
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na 100 mieszkańców	Referat Organizacyjny	6,55	6,8	7,2
Liczba zadań realizowanych w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi - rocznie	Referat Organizacyjny	1	2	3
Liczba nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy	Referat Inwestycji	-	2	4
Cel strategiczny 5: Dążenie do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych				
Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej		2020 r.		
Język polski	Centrum Usług Wspólnych	54	57	60
Matematyka		44	48	52
Język angielski		61	63	65
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym objętych gminnym programem senioralnym	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	-	100%	100%

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	Centrum Usług Wspólnych	1,94 (2019)	1,6	1,3
Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami - łącznie	Centrum Usług Wspólnych	-	↑	↑
Liczba beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	397 (2019)	350	300
Cel strategiczny 6: Stworzenie możliwości rozwoju dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy				
Uczestnicy lokalnych imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców	Gminne Centrum Kultury w Inowodzu - wartość bazowa z 2019 r. przed COVID-19	982,5	1300	1600
Liczba imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców	Gminne Centrum Kultury w Inowodzu - wartość bazowa z 2019 r. przed COVID-19	83	95	105
Liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów pozwalających korzystać z oferty kulturalnej	Gminne Centrum Kultury w Inowodzu	-	2	4
Liczba nowych i wyremontowanych boisk oraz hal sportowych przy szkołach	Centrum Usług Wspólnych	-	1	2
Zmiana liczby komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów (rok do roku)	Centrum Usług Wspólnych	-	↑	↑
Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	Centrum Usług Wspólnych	10	9	9
Liczba łącznie zmodernizowanych klasopracowni dostosowanych do potrzeb kształcenia na wysokim poziomie.	Centrum Usług Wspólnych	-	↑	↑

Tabela 6. Domena 3. Wysokie standardy środowiskowe – zadbana, uporządkowana przestrzeń i wysoka jakość środowiska

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Cel strategiczny 7: Rozwój infrastruktury komunalnej służącej ochronie środowiska				
Odsetek mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej.	Referat Usług Komunalnych	17,5%	25%	35%
Odsetek mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków.	Referat Usług Komunalnych	30%	40%	50%
Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej	Referat Usług Komunalnych	1876	2000	2100
Odpady komunalne zebrane selektywnie w odpadach komunalnych ogółem	Referat Usług Komunalnych	36%	45%	55%
Budowa stałego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Referat Usług Komunalnych	-	-	1

Nazwa wskaźnika	Odpowiedzialność	Wartość 2020	Wartość 2025	Wartość 2030
Cel strategiczny 8: Dbłość o wysoką jakość środowiska i ład przestrzenny				
Średnia roczna ilość wymian źródeł ciepła (gospodarstwa domowe oraz budynki gminne)	Referat Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego / Referat Inwestycji	31	40	40
Liczba obiektów użyteczności publicznej z zainstalowanymi OZE	Referat Inwestycji	3	5	7
Łączna wartość przyznanych dotacji na instalację zbiorników wodnych	Referat Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego	0	↗	↗
Cel strategiczny 9: Wzmacnianie postaw współodpowiedzialności za środowisko				
Ilość rocznie organizowanych akcji edukacyjnych /informacyjnych w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców	R. Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego	-	1	1
Liczba rocznie organizowanych wydarzeń propagujących zdrowy styl życia	R. Nieruchomości, Ochrony Środowiska i Planowania Przestrzennego	1	↗	↗

ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Cele strategiczne wyznaczone w Strategii Rozwoju są zgodne z założeniami programowymi dokumentów wyższego rzędu. Strategia jest spójna z istotnymi dla realizacji polityki rozwoju gminy Inowódz obowiązującymi aktami strategicznymi, planistycznymi oraz operacyjnymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i ponadlokalnym. Są to:

- Strategia Zrównoważona Europa 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030),
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

Szczegółne znaczenie w powyższym zestawieniu posiada **Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030**, która swoim zakresem oddziaływania oraz poprzez kierunki działań jest silnie związana z obszarem gminy Inowódz. Powiązania celów operacyjnych przedstawiono w poniższym podrozdziale. W chwili opracowania niniejszej strategii nie została jeszcze uchwalona Strategia Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2030

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 została przyjęta Uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. Wizją rozwoju województwa jest: „Harmonijnie rozwijające się województwo w centrum polski, przyjazne rodzinom, mieszkańcom miast i obszarów wiejskich. Region, w którym nowoczesna gospodarka idzie w parze z ochroną walorów kulturowych i przyrodniczych”. W Strategii Rozwoju Województwa wskazuje się 3 obszary działania:

Obszar I - NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

W nadchodzącej dekadzie województwo stawia na:

- zdynamizowanie procesu transformacji w kierunku gospodarki opartej na wiedzy,
- wzmacnianie pozycji województwa na arenie krajowej i europejskiej,
- podnoszenie atrakcyjności regionu jako miejsca do życia, pracy, inwestowania oraz zaspokajania potrzeb i ambicji mieszkańców,
- zapewnianie miejsc pracy wysokiej jakości,
- budowanie zaufania między partnerami systemu innowacji, efektywności i przystępności administracji publicznej oraz edukacji i kwalifikacji mieszkańców,
- dyfuzję innowacji na całą gospodarkę województwa,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- wysokotowarowe rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze oferujące produkty najwyższej jakości.

W gminie Inowłódz gospodarce poświęcona jest domena 2., obejmująca zagadnienia terenów inwestycyjnych, rozwijania przedsiębiorczości, budowania postaw i zapewniania odpowiedniej infrastruktury, w tym drogowej.

Obszar II – OBYWATELSKIE SPOŁECZEŃSTWO RÓWNYCH SZANS

W nadchodzącej dekadzie województwo stawia na:

- wzrost kapitału społecznego (podnoszenie świadomości społecznej, ekologicznej, budowanie zaufania, lokalnej tożsamości, zaangażowania w działalność społeczną itd.),
- wzmocnienie funkcji i roli rodziny,
- poprawa stanu zdrowia (profilaktyka, infrastruktura),
- ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia
- tworzenie możliwości rozwoju dla wszystkich, a szczególnie tych najuboższych,
- dobry dostęp do infrastruktury społecznej i usług publicznych,
- wsparcie seniorów – w zakresie wzmacniania samodzielności i aktywizacji,
- stwarzanie nowych możliwości rozwoju i dostępności oferty kulturalnej, w tym w przestrzeni cyfrowej.

W gminie Inowłódz założenia tego celu są zawarte w domenie 1. skoncentrowanej na standardach edukacji, infrastruktury społecznej, przedszkolnej opieki wychowawczej, oferty sportowej, kulturalnej oraz rekreacyjnej.

Obszar III – ATRAKCYJNA I DOSTĘPNA PRZESTRZEŃ

W nadchodzącej dekadzie województwo stawia na:

- tworzenie odpowiednich warunków poprzez kreowanie atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni,

- szanowanie zasobów środowiska,
- adaptację do zmian klimatu,
- poprawę jakości środowiska,
- ochronę i kształtowanie krajobrazu,
- tworzenie efektywnych sieci infrastrukturalnych poprzez zwiększenie dostępności transportowej i teleinformatycznej,
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego,
- racjonalne gospodarowanie odpadami,
- ograniczanie ingerencji w tereny cenne przyrodniczo, w szczególności na obszary Natura 2000.
- eliminację emisji zanieczyszczeń powietrza, szczególnie w miastach,
- poprawę jakości wód, zdrowotności lasów oraz przeciwdziałanie skutkom suszy i zjawisk ekstremalnych,
- ochronę wartości dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza przemysłowego, wielokulturowego i filmowego, oraz walorów przyrodniczych,
- dopełnienie strategicznego układu drogowego (połączenia kolejowe, lotnicza obsługa województwa),
- tworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznego transportu zbiorowego, w tym realizacja w pełni zintegrowanych i przyjaznych węzłów.

W gminie Inowódz zagadnieniom środowiskowym w największym stopniu poświęcono domenę 3. przedstawiającą zadania na rzecz ładu przestrzennego, jakości środowiska czy bezpieczeństwa powodziowego i osuwiskowego.

Tabela 7. Spójność celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 z celami Strategii Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030.

Strategia Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
Cel operacyjny 3.1. Stworzenie warunków zachęcających do zainwestowania	Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego Cel operacyjny 1.3. Wsparcie rozwoju MŚP
Cel operacyjny 3.2. Wsparcie i zwiększanie aktywności gospodarczej mieszkańców	Cel operacyjny 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego Cel operacyjny 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności
Cel operacyjny 1.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju zróżnicowanej oferty turystycznej z unikalnymi produktami turystycznymi Cel operacyjny 1.3. Wzmocnienie współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki Cel operacyjny 4.1. Stworzenie warunków dla integracji mieszkańców gminy Cel operacyjny 4.2. Zapewnienie możliwości realizacji aktywnego spędzania życia w gminie Inowódz Cel operacyjny 6.1. Stałe podnoszenie jakości nauczania w szkołach Cel operacyjny 6.2. Stworzenie warunków do rozwoju i edukacji dla dorosłych mieszkańców gminy Cel operacyjny 9.1. Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy	Cel operacyjny 2.1. Rozwój kapitału społecznego

Strategia Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
Cel operacyjny 9.2. Realizacja kampanii promujących postawy proekologiczne	
Cel operacyjny 5.1. Tworzenie warunków dla podnoszenia jakości i dostępności usług opiekuńczych, zdrowotnych i aktywizujących dla osób starszych	Cel operacyjny 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców
Cel operacyjny 5.2. Wsparcie rodziny i niwelowanie obszarów marginalizacji społecznej	Cel operacyjny 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego
Cel operacyjny 5.3. Zwiększanie dostępności usług dla potrzebujących	
Cel operacyjny 7.1. Rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków	Cel operacyjny 3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska
Cel operacyjny 8.1. Poprawa jakości powietrza i ograniczanie zanieczyszczeń (niskiej emisji)	
Cel operacyjny 1.2. Uporządkowanie i organizacja ruchu turystycznego	Cel operacyjny 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu
Cel operacyjny 8.3. Zapewnienie zrównoważonego gospodarowania przestrzenią	
Cel operacyjny 2.1. Podniesienie dostępności i jakości transportu wewnątrzgminnego	Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie dostępności transportowej
Cel operacyjny 2.2. Podniesienie dostępności zewnętrznej gminy	
Cel operacyjny 7.3. Rozbudowa sieci gazowej na terenie gminy Inowódz	Cel operacyjny 3.4. Nowoczesna energetyka w województwie
Cel operacyjny 8.2. Zwiększenie energooszczędności oraz szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	
Cel operacyjny 7.2. Efektywna gospodarka odpadami na terenie gminy	Cel operacyjny 3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami
Cel operacyjny 6.2. Stworzenie warunków do rozwoju i edukacji dla dorosłych mieszkańców gminy	Cel operacyjny 3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

Wobec powyższego Strategię Rozwoju Gminy Inowódz 2021-2030 należy uznać za spójną z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań wskazanych w Strategii Rozwoju, prowadzących do osiągnięcia celów strategicznych, będzie uzależniona od wyodrębnienia odpowiednich środków budżetowych oraz pozyskania funduszy z zewnętrznych źródeł. Są to w szczególności:

- **Środki własne JST** (środki pochodzące z budżetu gmin Inowódz) jako główne źródło finansowania zaplanowanych działań w niniejszej Strategii. Pozwalają w pełni finansować część inwestycji, ale także mogą być wkładem własnym do m.in. zadań współfinansowanych ze środków zewnętrznych;
- **Środki pozyskane z Unii Europejskiej** - nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 umożliwi pozyskanie funduszy z programów krajowych oraz programu regionalnego. Środki finansowe na realizację celów tych programów będą pochodzić z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, a także nowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji czy Krajowego Planu Odbudowy. Należy jednak nadmienić, że podział środków w ramach dostępnych programów oraz opracowywanie ich ostatecznej wersji w dalszym ciągu trwa;
- **Skarb Państwa** – m.in. środki celowe w ministerstwach, zwłaszcza odpowiedzialnych za sport, turystykę, kulturę i infrastrukturę;
- Planowany do uruchomienia **Rządowy Fundusz Polski Ład**: Program Inwestycji Strategicznych;
- **Środki funduszy celowych** w tym: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Banku Gospodarstwa Krajowego, Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa (w związku z Krajowym Zasobem Nieruchomości);
- **Kapitał prywatny i środki własne** (w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego);
- **Kapitał prywatny** (środki inwestorów prywatnych).

Na kolejnych stronach zestawiono zadania wraz ze wskazaniem jednostek odpowiedzialnych za ich realizację, źródłem finansowania oraz szacunkową wartość, wraz z zakładanym okresem realizacji.

Łączna zakładana i szacunkowa wartość realizacji **projektów flagowych** w perspektywie lat 2021-2030 wynosi **42,95 mln zł**.
Podstawowym źródłem finansowania jest budżet gminy.

8. DIAGNOZA STRATEGICZNA

Diagnoza strategiczna powstaje w szczególności w oparciu o dogłębną analizę danych zastanych (wskaźniki, publikacje, istniejące raporty itp.), o zapoznanie się ze zmianami mającymi miejsce w wybranym okresie, o porównanie na tle innych jednostek oraz o wnioskowanie, pozwalające uwypuklić mocne i słabe strony jednostki w kontekście programowania rozwoju. Wnioski te tworzą zbiór – możliwie uogólniony i zwarty – najistotniejszych obserwacji dotyczących sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej w odniesieniu do aktualnie trwających, jak i przewidywanych procesów rozwoju lokalnego. Należy przy tym pamiętać, że jednostki samorządu lokalnego są pod silnym wpływem zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych zjawisk i trendów.

Diagnozę podzielono na trzy rozdziały odpowiednio dla wskazanych powyżej sfer. **Sfera gospodarcza** przedstawia lokalną przedsiębiorczość, rolnictwo, rynek pracy, turystykę oraz ogólne spojrzenie na finanse samorządowe. **Sfera społeczna** porusza tematy z zakresu demografii, edukacji, kultury, sportu, aktywności, rekreacji oraz opieki społecznej i zdrowotnej. **Sfera przestrzenna** skupia się na zagadnieniach geograficznych, dotyczących stanu środowiska naturalnego, zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury technicznej i mieszkalnictwa. Poszczególne części opracowania składają się z opisu głównych wniosków, prezentacji danych (wykresy, tabele, rysunki) oraz zbiorczy wykaz mocnych i słabych stron dla danej sfery.

Metoda benchmarkingu pozwala zobaczyć sytuację gminy na tle innych jednostek, co jest szczególnie istotne w przypadku trudności stwierdzenia czy dane procesy przebiegają korzystnie lub negatywnie dla gminy. W diagnozie odniesiono się do szerszej skali (regionalnej i powiatowej) oraz ściśle lokalnej, tj. do okolicznych gmin. Kluczem wyboru sąsiednich jednostek był współdziałanie w projekcie „Podnoszenie jakości zasobów turystycznych Doliny rzeki Pilicy poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej w Powiecie Tomaszowskim”. Podsumowując, w grupie jednostek porównawczych znalazło się województwo łódzkie, powiat tomaszowski, gmina Rzeczyca oraz gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki.

Jak wyżej wspomniano, w diagnozie istotne ma ujęcie dynamiczne, czyli pokazanie zmian w czasie. Z tego względu jako okres analizy wybrano ostatnie pięciolecie 2016-2020 (w niektórych przypadkach 2015-2019, przy braku danych dla 2020 r.). Analizie poddano dane pochodzące w szczególności z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, ale także istniejące raporty gminne, dane posiadane przez Urząd Gminy Inowódz, a rzadziej – inne ekspertyzy, źródła internetowe czy artykuły. Punktem odniesienia dla diagnostów był także dokument Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020.

PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

Położona w województwie łódzkim gmina Inowódz zajmuje powierzchnię **9,7 tys. ha**. Składa się ona z 10 sołectw, w tym 11 miejscowości: Brzustów, Dąbrowa, Inowódz, Konewka, Królowa Wola, Liciężna, Poświętne, Spała, Teofilów, Zakościele oraz Żądłowice. Na koniec 2020 r. była zamieszkiwana przez **3 817** mieszkańców. Główne ponadlokalne ośrodki, z którymi gmina posiada silne relacje gospodarczo-przestrzenne to Tomaszów Mazowiecki (20 km), Opoczno (18 km) i Rawa Mazowiecka (30 km).

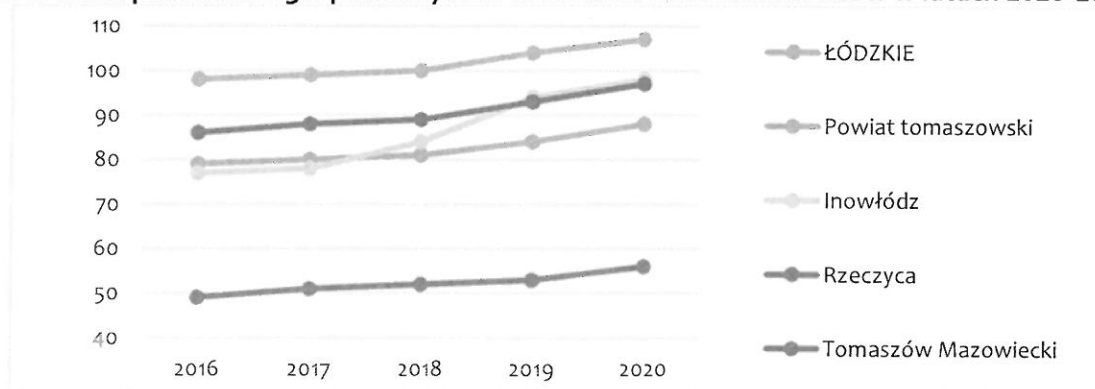
Gminę wyróżnia wiodąca rola branży turystycznej, istotne znaczenie posiada także rolnictwo i przemysł. Dodatkowo przestrzeń gminy odznacza się wysokim poziomem lesistości, sięgającym 60% powierzchni.

WYMIAR GOSPODARCZY

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

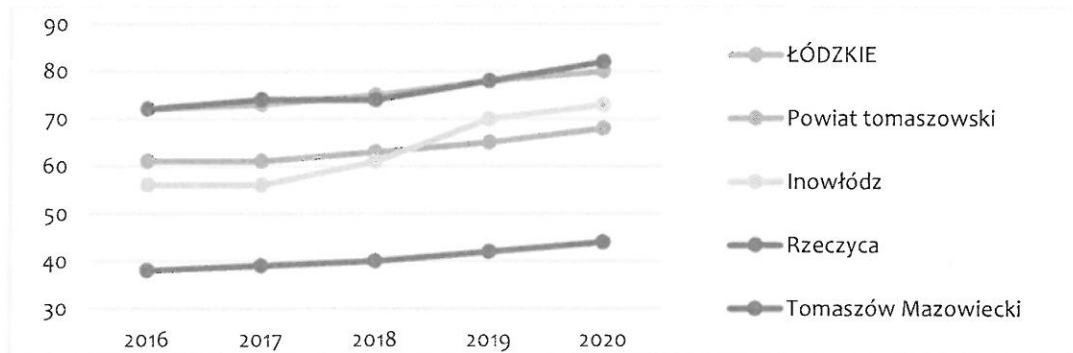
- Przy małej liczbie mieszkańców gminy, budowanie potencjału gospodarczego w oparciu o kapitał ludzki jest silnie ograniczone. W 2020 r. na terytorium gminy Inowłódz w REGON zarejestrowanych było **375** podmiotów gospodarki narodowej – trzykrotnie mniej niż w sąsiedniej gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki. Na uwagę zasługuje jednak dynamika lokalnej przedsiębiorczości – tylko od 2016 r. liczba podmiotów gospodarczych **wzrosła z 77 na 1000 mieszkańców do 98** i w tym aspekcie wyprzedziła wspomnianą gminę Tomaszów Mazowiecki czy powiat tomaszowski (wyk. 1). Podobne zmiany wystąpiły w odniesieniu do liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców (z 56 na 73; wyk. 3).
- Najliczniej reprezentowaną branżą jest **budownictwo** (59 podmiotów wg PKD 2007), dla której odnotowano także blisko dwukrotny przyrost liczby podmiotów od 2016 r. (35) oraz sekcja obejmująca **handel detaliczny i hurtowy oraz naprawę pojazdów** (57). Ważnymi obszarami działalności są także przetwórstwo przemysłowe (47) oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (39). W badanym okresie przybyło 12 podmiotów z sekcji M (profesjonalne, naukowe i/lub techniczne), co może świadczyć o rosnącej innowacyjności miejscowego rynku.
- Pierwzoplanową rolę odgrywa **obsługa ruchu turystycznego**, obejmująca usługi gastronomiczne, noclegowe i inne usługi (zapewniane np. przez gospodarstwa domowe) towarzyszące miejscowym atrakcjom (kajaki, wypoczynek, sport itp.).
- Udział rolnictwa przekracza wartości dla powiatu czy regionu, przy czym na tle innych obszarów wiejskich w Polsce, czy sąsiedniej gminy Rzeczyca, **działalność rolnicza posiada w gminie Inowłódz małe znaczenie**. To m.in. wynik posiadania skomplikowanej struktury gleb (wysokie pokrycie glebami słabej i średniej klasy; rys. 3) oraz niewielkiej powierzchni dostępnej do upraw spowodowanej wysokim poziomem lesistości.
- Lokalne podmioty gospodarcze nie posiadają silnej pozycji na polskim rynku – podmioty gospodarcze z gminy Inowłódz **nie znalazły się w żadnym z prestiżowych rankingów** przedsiębiorstw (np. Forbes, Gazele Biznesu). Są tu jednak podmioty wyróżniające się – należy wspomnieć m.in. o obecności firmy CRUSIL Sp. z o.o, która jako jedyna na kontynencie zajmuje się wydobywaniem i przerobem chalcedonitu.
- Brak obecności dużych podmiotów gospodarczych, generujących wysokie przychody powoduje **niskie wpływy z tytułu podatku CIT** – ten na 1 mieszkańca wyniósł 4,56 zł, co jest wartością 5-krotnie niższą niż m.in. w sąsiedniej gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki.

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych w REGON na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 2. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

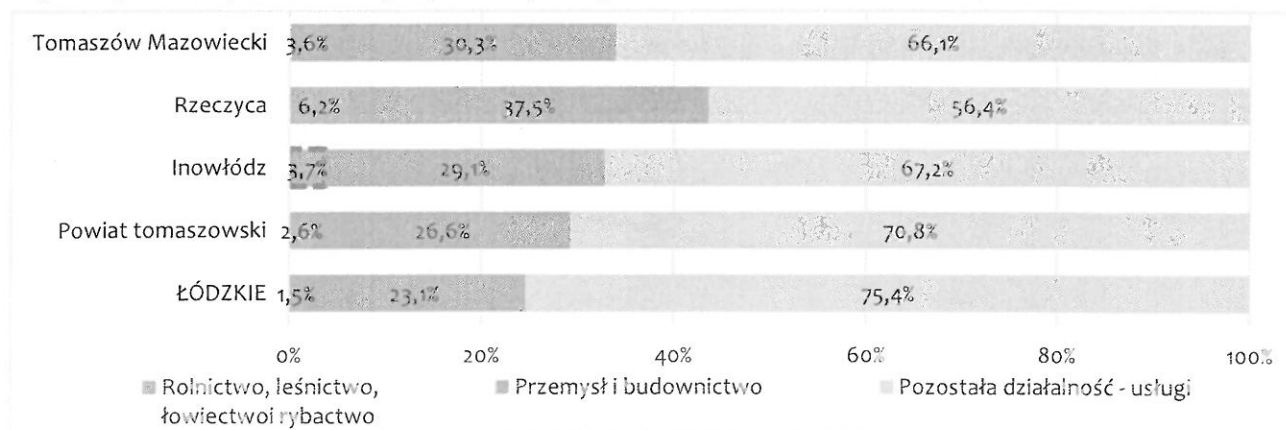
Tabela 8. Kluczowe obszary działalności gospodarczych – liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PDK 2007 w latach 2016-2020

Oznaczenie	SEKCJA PKD 2007	2016	2017	2018	2019	2020
F	Budownictwo	35	37	41	55	59
G	Handel hurtowy i detaliczny	50	50	52	58	57
C	Przetwórstwo przemysłowe	40	37	41	45	47
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	29	32	34	39	39
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	18	17	22	26	30
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18	20	21	22	24
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	19	20	23	22	21
H	Transport i gospodarka magazynowa	12	17	17	17	17
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19	14	13	14	15
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	16	13	13	14
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	8	8	10	14	13
P	Edukacja	12	11	12	10	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

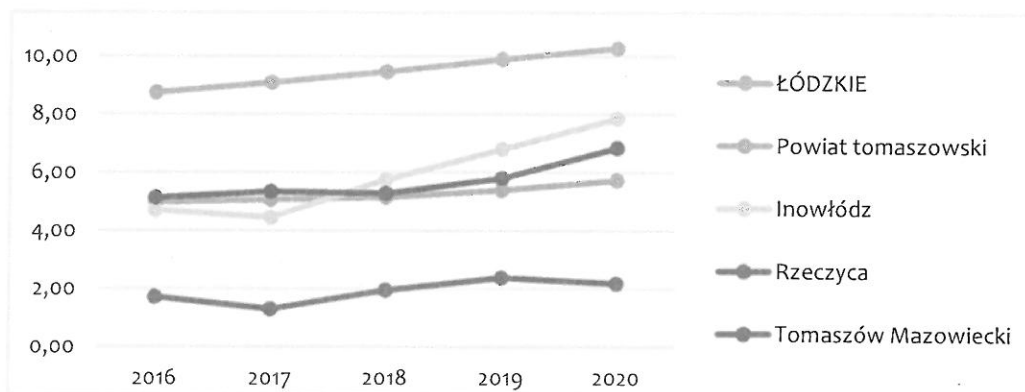
Wyróżniono sekcje, w których liczba podmiotów gospodarczych w 2020 r. wyniosła więcej niż 10.

Wykres 3. Udział podmiotów gospodarczych wg sektora w 2020 r.

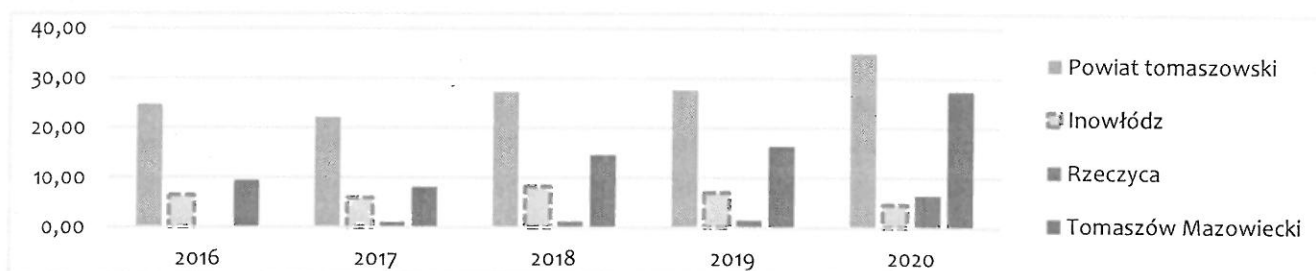
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 4. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 5. Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Rysunek 20. Mapa glebowo-rolnicza gminy Inowódz

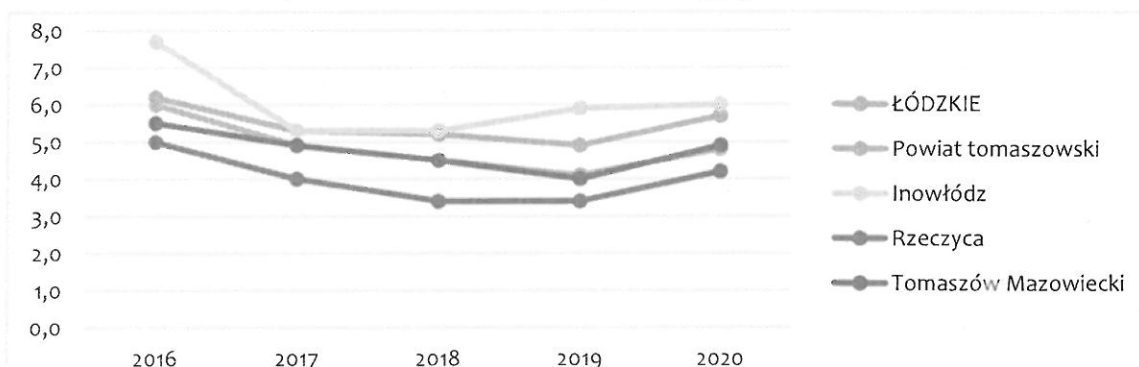

Źródło: Na podstawie <https://ceooportal.lodzkie.pl/>

RYNEK PRACY

- Pomimo silnej pozycji branży turystycznej, oferującej miejsca pracy, lokalny rynek pracy gminy Inowódz odznacza się – na tle porównywanych jednostek – dość **wysokim wskaźnikiem bezrobocia**, wyrażonego jako liczba bezrobotnych na 100 os. w wieku produkcyjnym (wyk. 6). W latach 2016-2018 w analizowanych jednostkach trwał jeszcze trend spadkowy. Później jednak wartość wskaźnika zaczęła wzrastać, szczególnie w 2020 r., w którym pod wpływem pandemii wiele przedsiębiorstw znalazło się w trudnym położeniu – zamykano (lub zawieszano) działalności lub zwalniano pracowników.
- Jeszcze w 2016 r. w gminie Inowódz wartość wskaźnika **liczby bezrobotnych kobiet** na 100 kobiet w wieku produkcyjnym (8,5) była wyraźnie ponad wartością dla porównywanych jednostek (tab. 6). Nieco korzystniej wyglądało to w przypadku mężczyzn (7,1). Od 2017 r. obserwuje się poprawę w tym zakresie, jednak nadal wartości te są wyższe niż w innych miejscach regionu.
- Dla poszukujących pracy, biorących pod uwagę kryterium zarobkowe, powiat tomaszowski nie należy do atrakcyjnych lokalizacji. Wynagrodzenie brutto w ostatnich 5 latach bardzo powoli zbliżało się do **średniej krajowej** i w 2020 r. osiągnęło **81% jego wysokości**. Można jednak zakładać, że koszty życia na tym obszarze są niższe niż w innych częściach kraju, zwłaszcza w wielkich miastach, co może także lokalnie podnosić parytet siły nabywczej zarobionych i wydawanych tutaj pieniędzy.
- Główny ruch „za pracą” odbywa się w kierunku miasta **Tomaszów Mazowiecki**. Opracowania z 2016 r. wskazują, że wyjeżdżało tam najwięcej, bo aż 165 osób (rys. 5). Dość popularnym kierunkiem jest Łódź (65), kilka osób wybiera także Zgierz, Warszawę czy gminę wiejską Tomaszów Mazowiecki. Do gminy Inowódz do pracy przyjeżdżają mieszkańcy większości okolicznych gmin, najwięcej z miasta Tomaszów Mazowiecki (142), duża grupa przyjezdnych pochodzi z gminy Lubochnia (58; rys. 4).

Wykres 6. Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

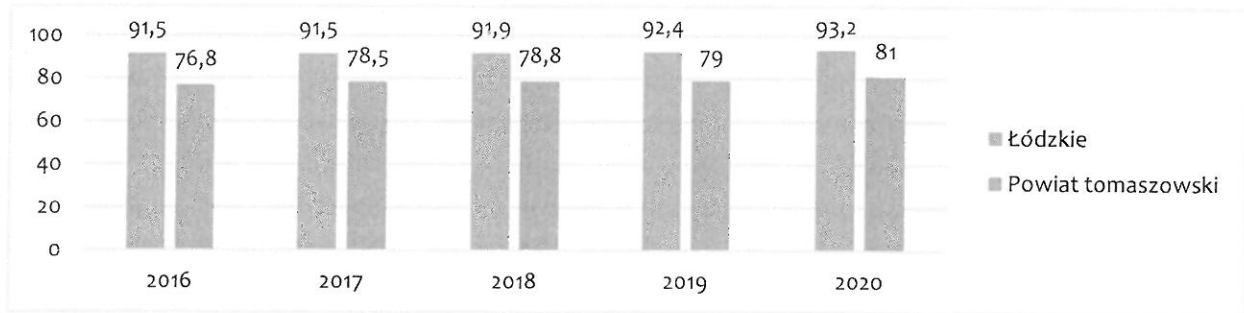
Tabela 9. Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020 wg płci

	Mężczyźni					Kobiety				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
ŁÓDZKIE	5,6	4,4	4,0	3,6	4,4	6,5	5,4	5,1	4,6	5,2
Powiat tomaszowski	6,1	5,0	4,7	4,4	5,3	6,3	5,7	5,9	5,4	6,0
Inowódz	7,1	4,9	5,3	5,7	6,2	8,5	5,8	5,4	6,0	5,7
Rzeszyca	5,0	3,6	3,4	3,1	3,7	4,9	4,4	3,3	3,9	4,9
Tomaszów Mazowiecki	5,8	4,9	4,2	3,7	5,0	5,2	4,8	4,9	4,2	4,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

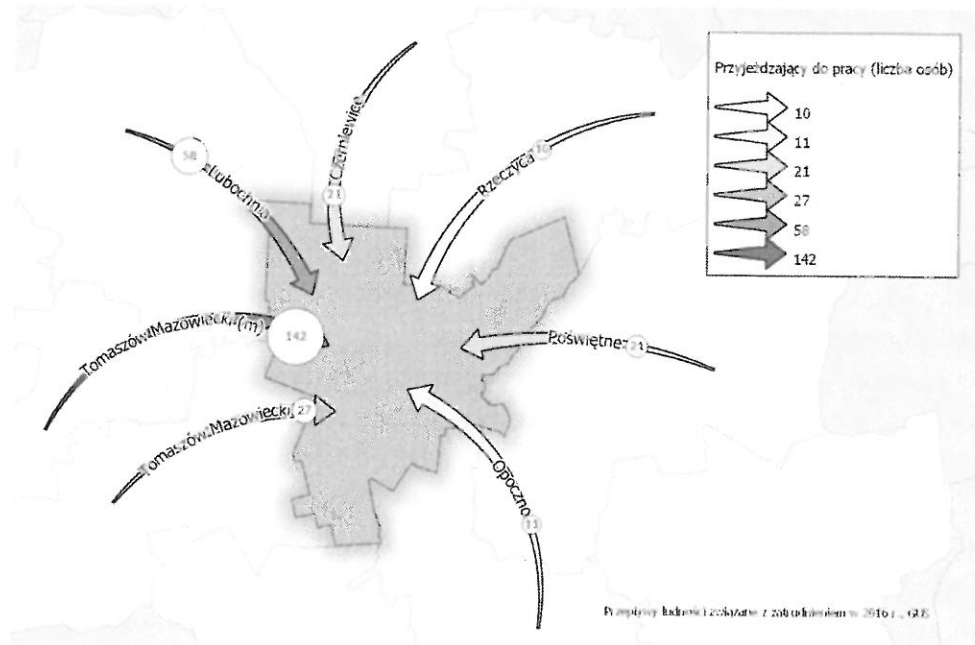

Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)

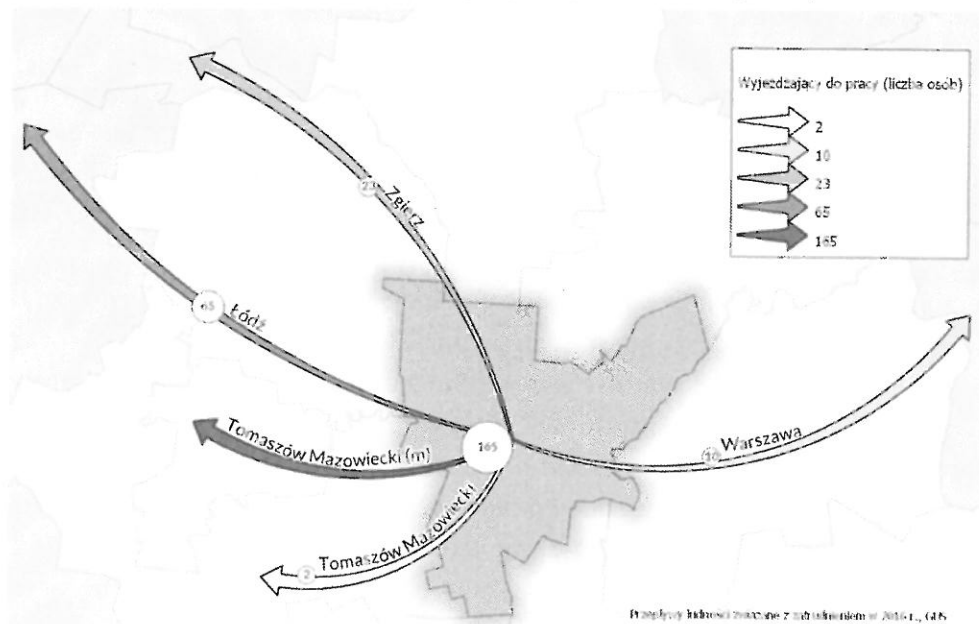
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rysunek 21. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do gminy Inowódz wg danych za 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rysunek 22. Liczba osób wyjeżdżających do pracy z gminy Inowódz wg danych za 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

FINANSE SAMORZĄDOWE

- Aktywność sektora publicznego jest silnie uzależniona od m.in. koniunktury gospodarczej, procesów demograficznych, a w ostatnim czasie – także kryzysu pandemicznego. Ma to odzwierciedlenie na każdym szczeblu, w tym finansach samorządowych. Rosnące koszty funkcjonowania spowodowane np. rosnącymi wynagrodzeniami, drożącymi inwestycjami (koszt materiałów, energii)⁴ czy kosztami reform sprawiają, że coraz trudniejsze jest podejmowanie własnych przedsięwzięć. W gminie Inowódz wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. przekroczyły niebagatelną granicę 8 tys. zł, po czym lekko obniżyły się do 7,6 tys. zł (tab. 7). Dochody zmieniały się stopniowo i w 2020 r. zrównały się z wydatkami. M.in. z racji małej liczby mieszkańców wartość obu wskaźników wyróżnia się na tle pozostałych jednostek.
- Tendencja wzrostu wartości wydatków i dochodów budżetowych jest podobna we wszystkich jednostkach. W przeliczeniu na mieszkańca są to zmiany wynoszące nawet ½ wyjściowej wartości. Należy jednak podkreślić włączenie do budżetów gminnych nowej pozycji, jaką są środki na realizację świadczenia Rodzina 500+. W gminie Inowódz wydatki w tej kategorii stanowią „zaledwie” 17% ogółu wydatków, podczas gdy w całym powiecie tomaszowskim jest to 29% wydatków samorządów gminnych (tab. 8). Kategoria „Rodzina” przejęła znaczną część wydatków ponoszonych w kategorii „Pomoc społeczna”. Gmina Inowódz, w porównaniu do innych jednostek, przeznaczają znaczne środki na **gospodarkę komunalną i ochronę środowiska** – ten obszar pochłania ponad **1/5 finansów samorządu** (w sąsiedniej gminie Rzeczycy mniej niż 10%).
- W gminie Inowódz – podobnie jak w innych jednostkach – nastąpił wzrost udziału dotacji w dochodach budżetowych (z 27% na 36%), przy jednoczesnym spadku udziału dochodów własnych (54% do 50%; wyk. 8). Po 2008 r. w samorządach obserwuje się spadek udziałów dochodów własnych na rzecz wzrostu udziału dotacji⁵. Choć struktura dochodów budżetowych gminy Inowódz nie odbiega znacząco od pozostałych gmin, to wspomniane dochody własne są tu nieco wyższe niż ościennych jednostkach. Ma to znaczenie zwłaszcza dla możliwości inwestycyjnych gminy, a przy tym także wzmacniania jej autonomii.
- Wyrazem aktywności inwestycyjnej są m.in. **wysokość wydatków majątkowych**. W relacji do liczby mieszkańców w gminie Inowódz były one w latach 2019-2020 ponad **dwukrotnie wyższe** od sąsiednich gmin, a także regionu i powiatu (wyk. 9). **Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach** ogółem również osiągał rekordowe wartości. W 2019 r. w gminie Inowódz osiągnął 43% i w każdym roku przekraczał średnie wartości regionalne i powiatowe (wyk.10).
- Wskaźnik zdolności do samofinansowania przedstawia możliwości inwestowania gminy własnymi środkami. Im wyższa wartość, tym mniejsze ryzyko utraty płynności finansowej. Rzadziej jest to oznaką oszczędnej polityki samorządu (niski poziom inwestycji). Jego wartość dla gminy Inowódz była zmienna w ostatnim 5-leciu. Co ciekawe, w 2020 r. wskaźnik zdolności do samofinansowania zrównał się dla wszystkich jednostek i wyniósł ok 1,0 (wyk. 11). Na tej podstawie można określić, że gmina Inowódz i pozostałe samorządy województwa łódzkiego posiadają **przeciętną zdolność do samofinansowania**.
- W zakresie korzystania z funduszy zewnętrznych gmina Inowódz wyróżnia się dobrymi osiągnięciami na tle porównywanych jednostek. Wartość wszystkich **67 umów o dofinansowanie projektów** w ramach programów operacyjnych zawartych w okresie 2014-2020 wyniosła łącznie 103,3 mln zł. W przeliczeniu na mieszkańca ich wartość wyniosła **2,5-krotnie więcej** niż dla całego województwa łódzkiego i 4-krotnie niż np. w sąsiedniej gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki (wyk. 12). Średnia wartość umowy była jednak znacznie niższa niż w regionie: odpowiednio 1,5 mln zł i 6,1 mln zł.

⁴ https://www.miejsce.pl/uploads/attachment/data/3470/Stan_finans_w_JST_21_02_2020_finai.pdf

⁵ Tamże.

Tabela 10. Dochody i wydatki budżetowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.

Kategoria	Rok	ŁÓDZKIE	Powiat tomaszowski	Inowódz	Rzeczyca	Tomaszów Mazowiecki
Dochody na mieszkańca	2016	4 471,98 zł	3 991,18 zł	4 489,10 zł	4 334,19 zł	3 989,75 zł
	2017	4 720,05 zł	4 585,12 zł	5 210,97 zł	4 654,76 zł	4 541,19 zł
	2018	5 064,30 zł	4 797,77 zł	5 286,61 zł	5 057,47 zł	5 083,73 zł
	2019	5 683,83 zł	5 339,49 zł	6 259,77 zł	6 567,64 zł	5 972,89 zł
	2020	6 211,84 zł	5 710,42 zł	7 572,79 zł	6 142,47 zł	6 007,09 zł
Wydatki na mieszkańca	2016	4 331,36 zł	3 880,43 zł	4 595,33 zł	4 292,98 zł	3 929,31 zł
	2017	4 771,27 zł	4 838,93 zł	4 981,40 zł	4 698,87 zł	5 066,87 zł
	2018	5 192,14 zł	4 941,42 zł	5 632,19 zł	5 281,33 zł	6 297,63 zł
	2019	5 805,38 zł	5 448,43 zł	8 153,96 zł	6 779,87 zł	5 630,98 zł
	2020	6 251,16 zł	5 698,67 zł	7 654,24 zł	6 166,84 zł	5 970,23 zł

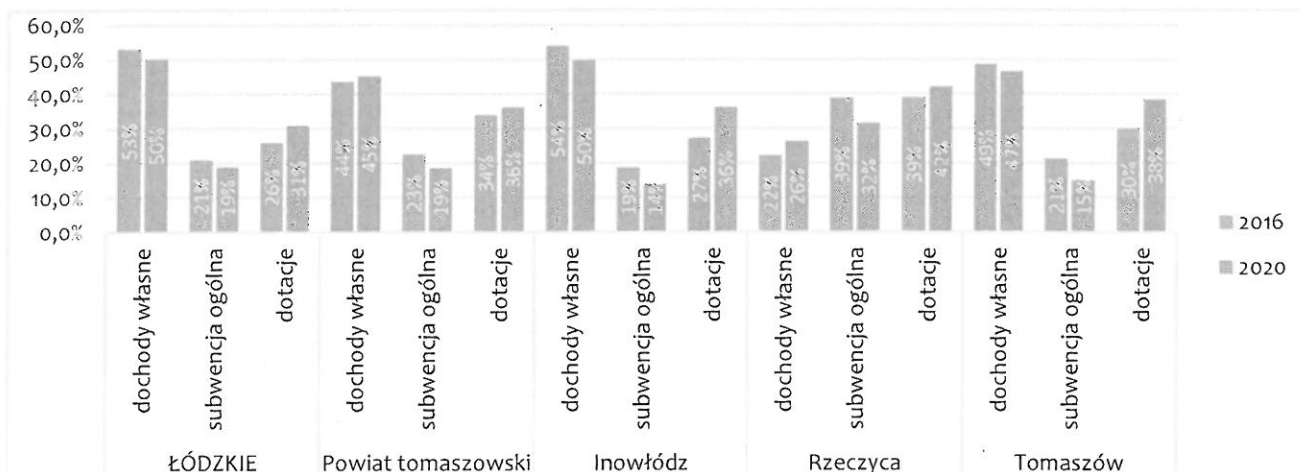
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 11. Udział wydatków budżetowych wg klasyfikacji budżetowej w wydatkach ogółem w 2016 i w 2020 r.

	2016					2020				
	ŁÓDZKIE	Powiat tomaszowski	Inowódz	Rzeczyca	Tomaszów Mazowiecki	ŁÓDZKIE	Powiat tomaszowski	Inowódz	Rzeczyca	Tomaszów Mazowiecki
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7%	7%	12%	6%	12%	9%	10%	22%	9%	16%
Oświata i wychowanie	29%	30%	36%	30%	30%	27%	25%	18%	20%	20%
Rodzina	0%	0%	0%	0%	0%	23%	29%	17%	26%	27%
Transport i łączność	11%	9%	4%	9%	12%	11%	9%	12%	8%	10%
Administracja publiczna	9%	8%	15%	12%	11%	8%	8%	11%	10%	7%
Kultura fizyczna	3%	5%	0%	1%	1%	2%	2%	6%	1%	1%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1%	1%	2%	2%	0%	1%	1%	4%	2%	0%
Pomoc społeczna	24%	30%	23%	32%	27%	5%	6%	3%	3%	3%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3%	3%	3%	2%	4%	3%	3%	3%	6%	5%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	4%	2%
Obsługa długu publicznego	1%	1%	1%	1%	0%	1%	0%	1%	0%	0%
Gospodarka mieszkaniowa	4%	2%	1%	1%	1%	4%	2%	1%	0%	0%
Działalność usługowa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
Ochrona zdrowia	1%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%
Rolnictwo i łowiectwo	1%	1%	0%	3%	0%	1%	1%	0%	2%	0%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Edukacyjna opieka wychowawcza	2%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	1%	0%

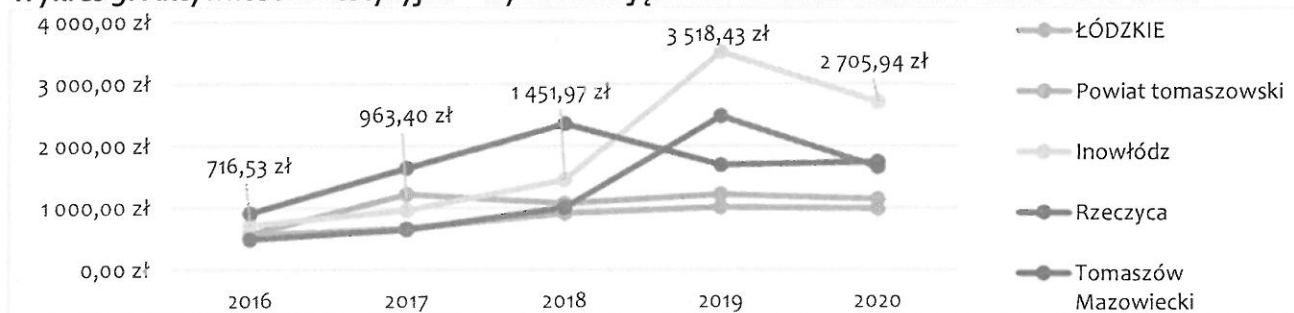
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 8. Struktura budżetu– udział dochodów własnych, subwencji ogólnej i dotacji - gminy Inowódz na tle porównywanych jednostek w 2016 i 2020 r.

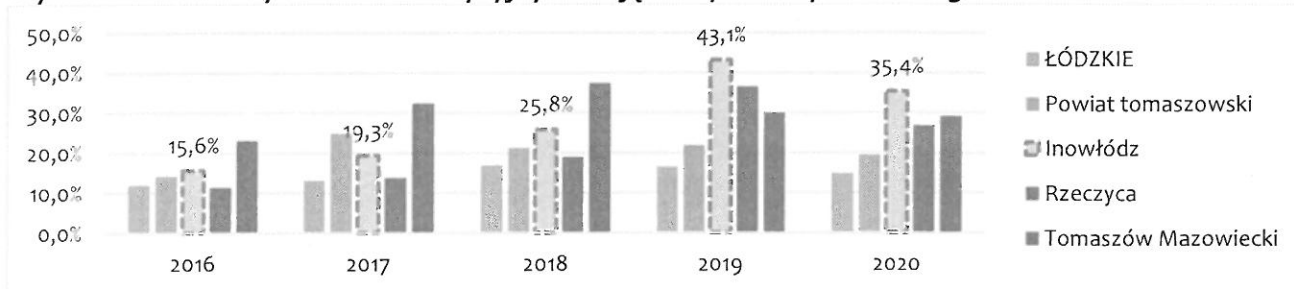
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 9. Aktywność inwestycyjna – wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.

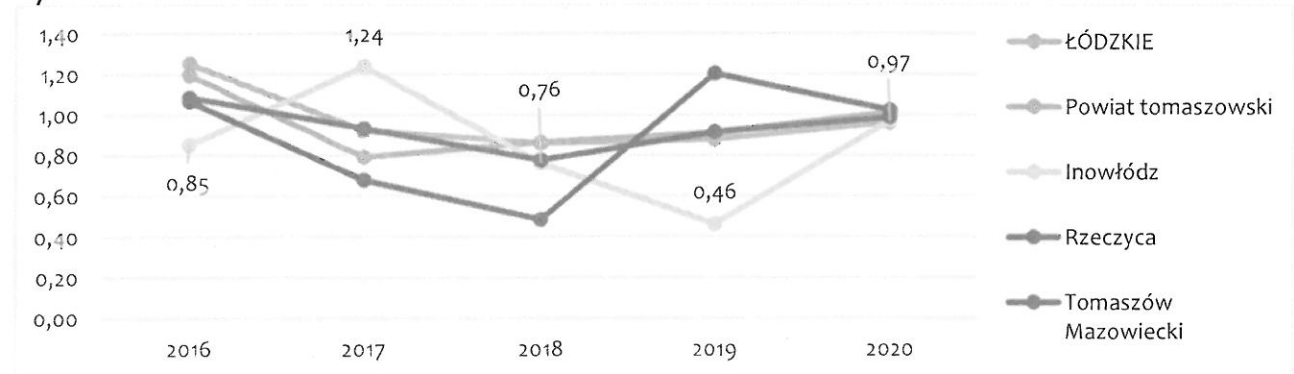
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 10. Udział wydatków inwestycyjnych majątkowych w wydatkach ogółem w latach 2016-2020.

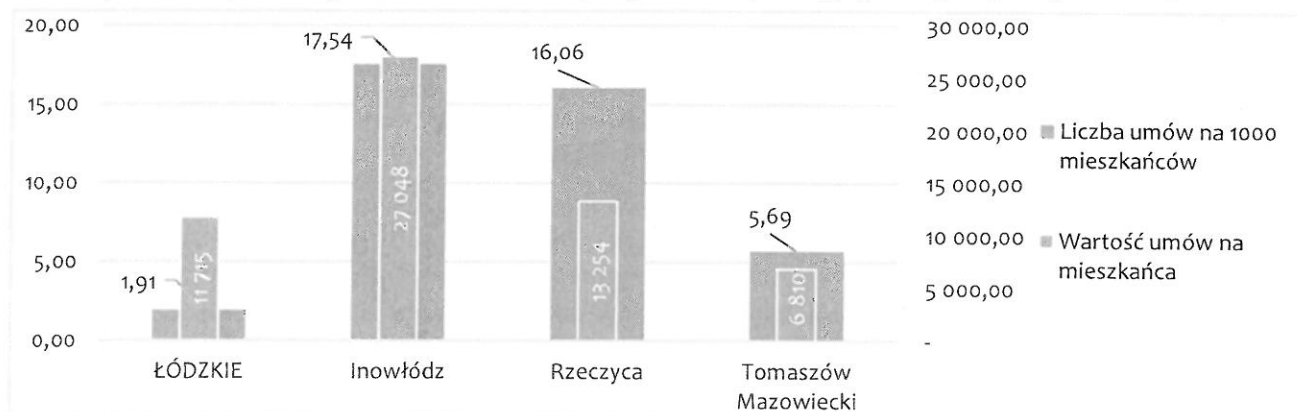
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 11. Wskaźnik zdolności do samofinansowania w latach 2016-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 12. Liczba umów o dofinansowanie na 1000 mieszkańców oraz wartość umów na mieszkańca zawartych na terytorium jednostki w ramach programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

TURYSTYKA – USŁUGI

- Na terenie gminy znajduje się **7 obiektów** wpisanych do **Wojewódzkiego Rejestru Zabytków**. Są to np. Zrekonstruowane Ruiny XIV wiecznego Zamku Kazimierza Wielkiego, kościół św. Idziego czy budynek dawnej synagogi.
- Gmina dysponuje programem opieki nad zabytkami, na liście **Gminnej Ewidencji Zabytków** widnieje **67 obiektów**. Są to głównie obiekty mieszkalne o nikłej atrakcyjności z punktu widzenia generowania ruchu turystycznego.
- Tereny Gminy Inowłódz przecinane są przez 11 szlaków turystycznych, m.in. nizinny szlak wodny Pilicy, szlak Romański czy Łódzki Szlak Konny. Największe walory przyrodnicze wnoszą do gminy **Spalski Park Krajobrazowy** (13 110 ha). Obszar parku odznacza się bardzo wysoką atrakcyjnością turystyczną, która kształtowana jest zarówno przez walory przyrodnicze, jak i wartości dziedzictwa kulturowego. Najcenniejsze pod względem przyrodniczym obszary, położone zarówno w granicach samego parku, jak również jego otuliny objęte zostały ochroną w ramach 6 rezerwatów przyrody, zajmujących łącznie 525,45 ha obszaru gminy Inowłódz (np. Gać Spalska, Konewka). Gmina dysponuje też przystaniami wodnymi dla kajaków (np. Tama w Inowłodzu) czy miejscami dla wędkarzy (np. Starorzecze rzeki Pilicy w Inowłodzu).
- Z punktu widzenia ruchu turystycznego szczególnie istotne znaczenie posiada dostępność oraz jakość bazy noclegowej, a także gastronomicznej. Liczba miejsc noclegowych stale wzrasta od 2016 r., i wynosi 1,22/10 km². Jest to wynik większy niż w porównywanych jednostkach. W ostatnich dwóch latach wzrost ten notuje wartości około pięcioprocentowe, co wskazuje, że gminne zaplecze noclegowe oparło się negatywnym trendom związanym z pandemią i wychodzi z niej w lepszej sytuacji niż podobne podmioty w ujęciu wojewódzkim czy powiatowym. Liczba obiektów gastronomicznych na 1000 mieszkańców na 2020 r. wyniosła 3,14, co również jest wynikiem wyższym niż w porównywanych jednostkach (w gminie Tomaszów Mazowiecki - 3,11; w Powiecie Tomaszowskim 1,94.) Branża gastronomiczna pomimo wahań funkcjonuje praktycznie na niezmiennym ilościowo poziomie od 2016 r.
- Nastąpił wyraźny spadek liczby turystów zagranicznych, częściowo można go tłumaczyć drastycznym ograniczeniem podróży w roku 2020. Natomiast spadki notowane są już od roku 2019, kiedy jeszcze trend wzrostowy notowały jednostki porównawcze. Najwięcej odwiedzających pochodziło z Niemiec, Włoch i Stanów Zjednoczonych.

Rysunek 23. Szlaki rowerowe w gminie Inowłódz,

Źródło: Na podstawie <https://geoportal.lodzkie.pl/>

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

- Przez gminę (rys. 7) przebiega **droga krajowa nr 48**, która łączy wschodnią część województwa łódzkiego z południową częścią województwa mazowieckiego, a także z województwem lubelskim. Zapewnia ona również dojazd do DK nr 7 oraz nr 8. Gmina dzięki drodze wojewódzkiej nr 726 ma połączenie z Opoczmem, Rzeczą oraz Rawą Mazowiecką. Na terenie gminy znajdują się też drogi powiatowe 30102E, 4305E, 4313E, 4317E, 4330E. **Drogi gminne mają łączną długość 152 km**, w tym 57 km dróg gruntowych, 54 km dróg wzmacnianych kruszywem lub żużlem, 39 km dróg o nawierzchni bitumicznej oraz 2 km o nawierzchni kostki. Długość ścieżek rowerowych w Gminie Inowłódz wynosi 8,5 km.
- Centralne położenie gminy Inowłódz na mapie Polski sprzyja podróżom regionalnym, krajowym, ale także międzynarodowym. Dojazd do Warszawy samochodem zajmuje około 1,5 godz. przez DW726 i S8 (włączenie na węźle w Rawie Mazowieckiej), a do Łodzi ponad godzinę (65,3 km) przez DK48 i DW713. Najbliższe lotnisko (Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta) jest oddalone o 74,5 km.
- Przez teren gminy Inowłódz przebiega linia kolejowa nr 22 Tomaszów Mazowiecki – Radom z przystankiem osobowym w Brzustowie (regularne pociągi Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej, Brzustów – Tomaszów Mazowiecki; Brzustów – Radom z przesiadką w Drzewicy na Koleje Mazowieckie), prowadząca ruch pociągów pasażerskich i towarowych. Dodatkowo w gminie znajduje się końcowy odcinek jednotorowej linii kolejowej nr 53 Tomaszów Mazowiecki – Spała. Na tej trasie jeżdżą pociągi sezonowe obsługiwane przez spółkę Polregio.
- Na terenie gminy funkcjonuje 7 firm przewozowych realizujących usługi komunikacyjne (np. TOM-BUS, jeżdżący na trasie Inowłódz - Tomaszów Mazowiecki; PKS Tomaszów Mazowiecki oraz Marcin-BUS posiadający stały rozkład jazdy połączeń wewnątrz gminy). W gminie Inowłódz funkcjonuje 12 przystanków, niezmiennie od 2018 r. Jest to liczba ponad trzykrotnie większa w przeliczeniu na km² niż w porównywalnych jednostkach: Inowłódz 8,17/ km²; Tomaszów Mazowiecki 2,68/km². Wg danych UG w roku 2021 liczba przystanków zwiększyła się do 28.

Rysunek 24. Sieć transportowa w gminie Inowódz.

Źródło: Opracowanie własne.

SFERA GOSPODARCZA – PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY:

- Wysoki odsetek podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługową,
- Zróżnicowana struktura branżowa lokalnej gospodarki,
- Wysoki udział małych oraz średnich przedsiębiorstw w strukturze podmiotów prowadzących działalność,
- Umiarkowane korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa, determinowane przez rzeźbę terenu oraz łagodny klimat,
- Brak dysproporcji między udziałem kobiet i mężczyzn w ogólnej strukturze bezrobotnych w gminie,
- Aktywność proinwestycyjna miejscowych władz samorządowych, wyrażająca się udziałem w projektach współfinansowanych ze środków funduszy europejskich, służących podniesieniu poziomu atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności gospodarczej,
- Szybko wzrastający wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców, mierzony liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

SŁABE STRONY:

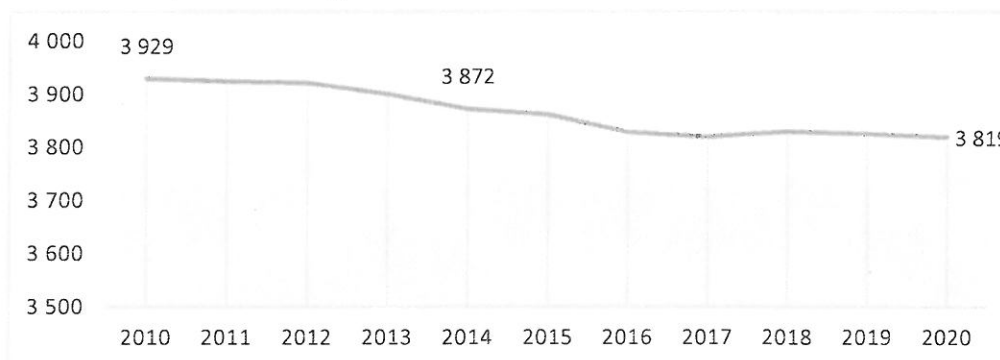
- Położenie poza głównym układem gospodarczym województwa, jakim jest Łódzki Obszar Metropolitalny,
- Najwyższy stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym względem jednostek porównawczych,
- Nieznaczny udział środków pozyskanych z funduszy Unii Europejskiej względem kwoty uzyskanej przez powiat tomaszowski ogółem.

WYMIAR SPOŁECZNY

DEMOGRAFIA

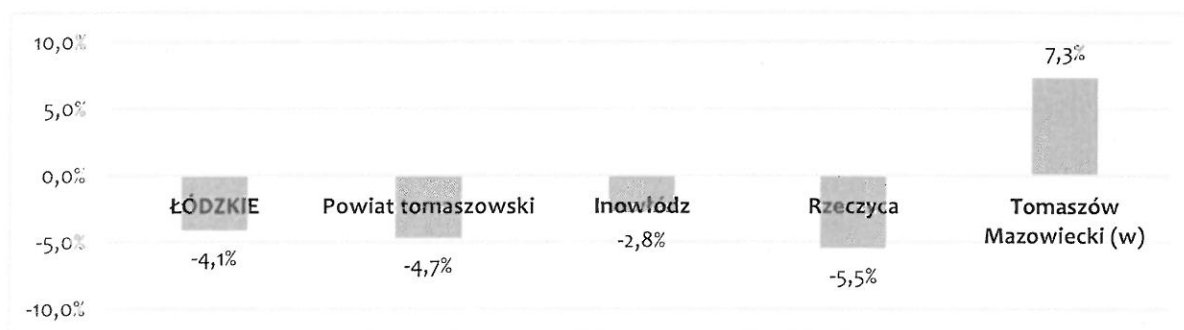
- Na terenie gminy Inowódz w roku 2020 mieszkało 3 819 osób. Od 2010 r. **liczba mieszkańców nieznacznie spada** – w stosunku do 2010 roku o 3% (tj. 110 mieszkańców). Ubytek ludności jest charakterystyczny dla całego województwa łódzkiego i powiatu tomaszowskiego. Wśród badanych jednostek, jedynie gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki wyróżniała się wysokim dodatnim przyrostem liczby mieszkańców (7,8%).
- Na zmniejszającą się liczbę ludności wpływ ma utrzymujące się **ujemne saldo ruchu naturalnego**, w całym badanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń, przy czym w 2020 r. (rok rozpoczęcia się pandemii Covid-19) liczba zgonów była ponad dwukrotnie wyższa od urodzeń. Warto zwrócić uwagę, że ujemne saldo ruchu naturalnego jest charakterystyczne dla całego regionu (województwo łódzkie).
- W przeciwieństwie do ruchu naturalnego **saldo migracji** w gminie Inowódz utrzymuje się na **dodatnim** poziomie (w roku 2020 osiągnęło wartość 3,93 na 1000 mieszkańców), oznacza to, że gmina jest postrzegana jako przyjazna do osiedlania się. Jest to trend odwrotny niż ten obserwowany w regionie, który wyraźnie się wyludnia. Dodatkowo saldo migracji spośród badanych jednostek osiągnęła jeszcze jedynie gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki.
- W ostatnich latach gmina Inowódz podlega wyraźnie **procesowi starzenia się społeczeństwa**. Od 2015 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 2,3 pp. W związku z analizowanymi danymi można wnioskować, że wielu nowych mieszkańców osiedlających się na terenie gminy Inowódz stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, a do gminy Inowódz przeprowadzają się na emeryturze.

Wykres 13. Zmiana liczby ludności w gminie Inowódz w latach 2010-2020.

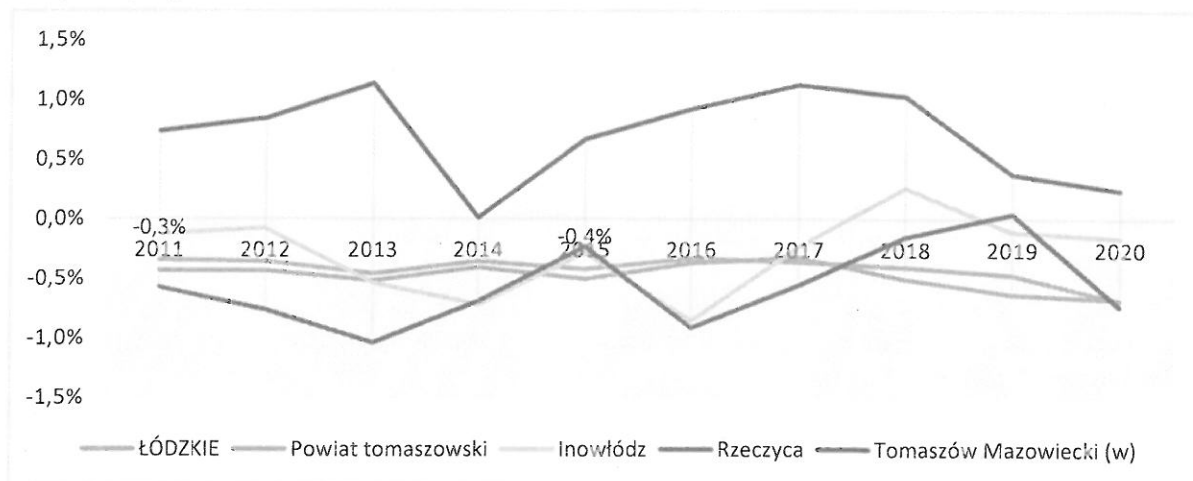
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 14. Zmiana (procentowa) liczby mieszkańców w 2020 roku w stosunku do 2010 roku w gminie Inowódz w latach 2010-2020 na tle porównywanych jednostek

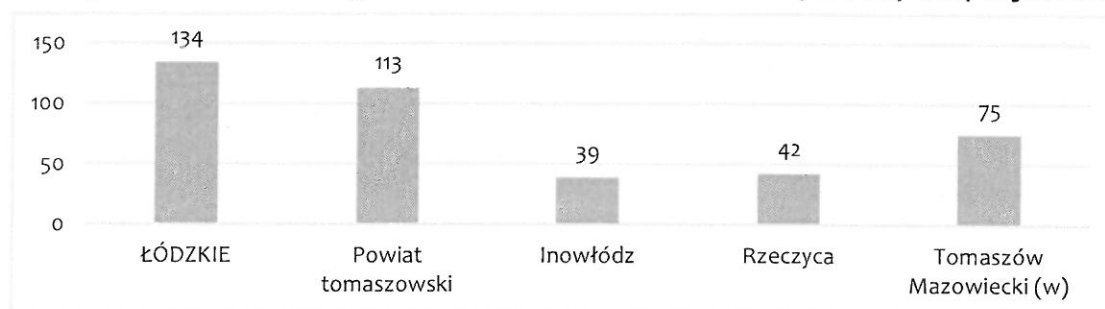
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 15. Procentowa roczna zmiana liczby ludności w gminie Inowódz w latach 2010-2020 na tle porównywanych jednostek

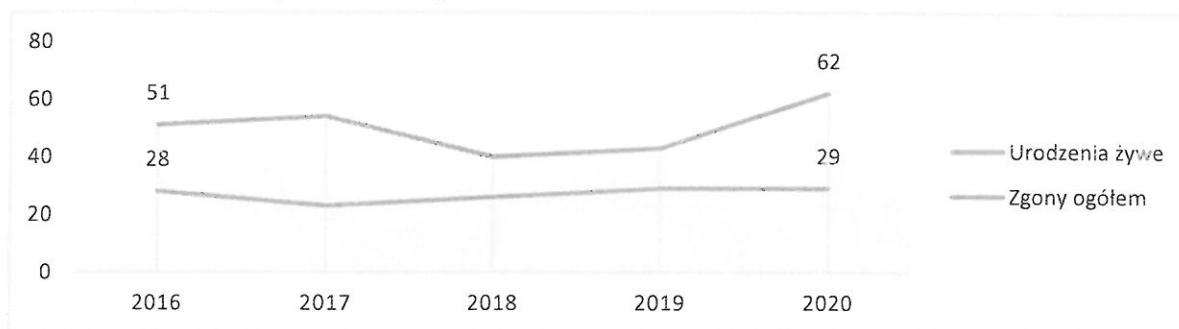
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 16. Gęstość zaludnienia w gminie Inowódz w roku 2020 na tle porównywanych jednostek.

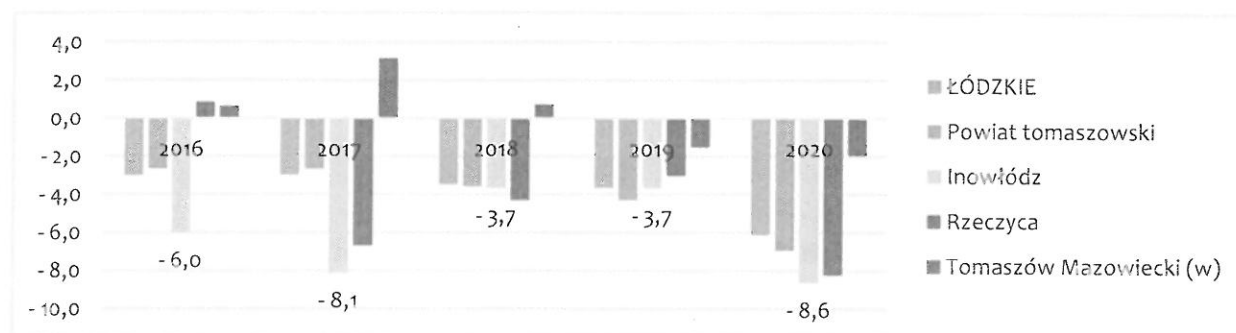
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 17. Ruch naturalny ludności w gminie Inowódz w latach 2016-2020.

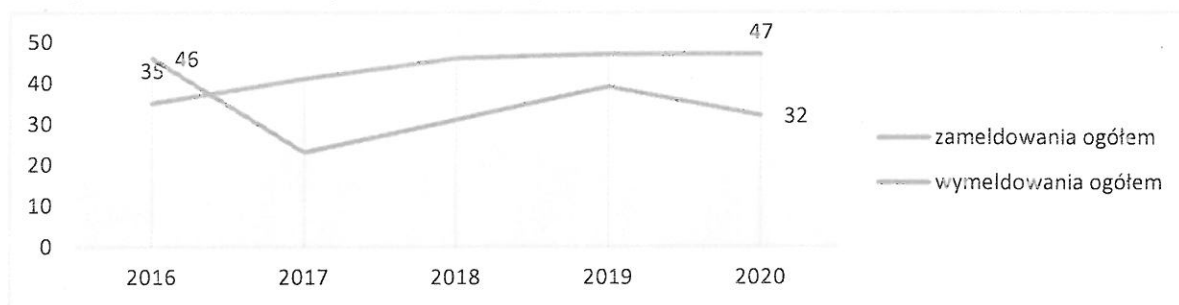
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 18. Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców w gminie Inowódz w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek

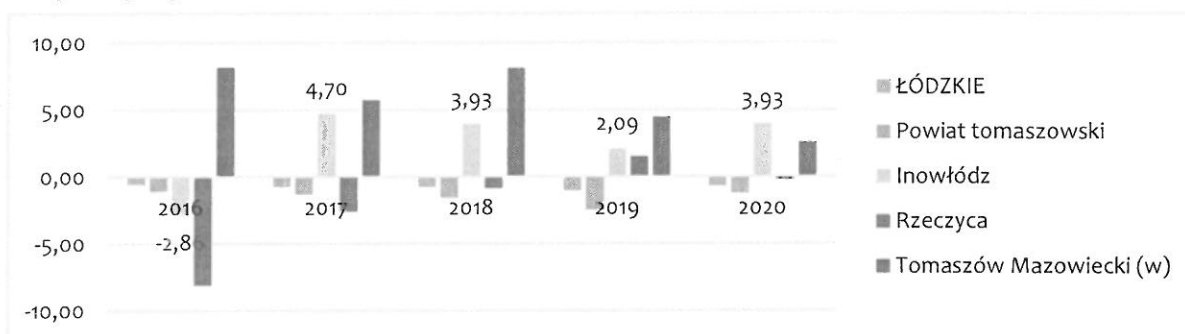
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 19. Zameldowania i wymeldowania w gminie Inowódz w latach 2016-2020

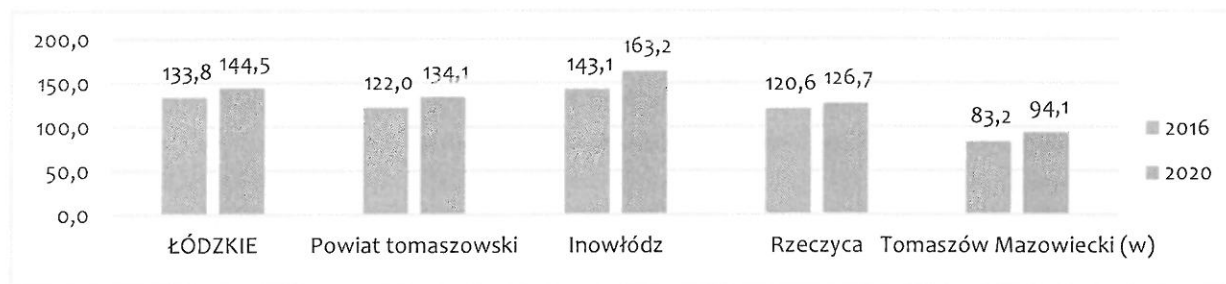
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 20. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminie Inowódz w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 21. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 12. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2016 i 2020 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.

	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
ŁÓDZKIE	16,8	17,1	60,7	58,3	22,5	24,7
Powiat tomaszowski	17,9	17,9	60,3	58,2	21,8	23,9
Inowódz	16,0	15,4	61,1	59,3	22,9	25,2
Rzeczyca	17,4	17,5	61,6	60,4	21,0	22,1
Tomaszów Mazowiecki (w)	19,9	19,9	63,5	61,3	16,6	18,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

EDUKACJA

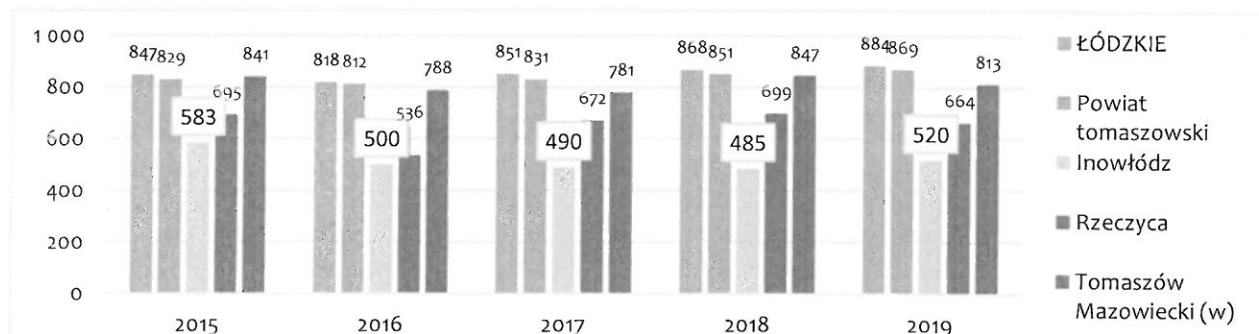
- W gminie Inowódz nie działa **żadna placówka opieki nad dziećmi do lat 3**. Warto jednak zwrócić uwagę, że ze względu na niskie wskaźniki demograficzne dotyczące urodzeń w gminie Inowódz zapotrzebowanie na usługi opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci jest niższe niż w innych gminach. W okresie od 2015 – 2018 liczba dzieci w wieku przedszkolnym jest względnie stała (około 90-100 dzieci

w wieku 3-5 lat). Od 2015 r. wzrosła natomiast liczba miejsc w przedszkolu, obecnie **na 100 miejsc w przedszkolu przypada 194 dzieci** (w 2015 roku było to 384). W gminie Inowódz w 2020 r. działało jedno przedszkole niepubliczne, do którego uczęszczało 27 dzieci. Ogólnie wychowaniem przedszkolnym było jednak objętych 53 dzieci (dofinansowanie do miejsc w przedszkolach na terenie innych gmin).

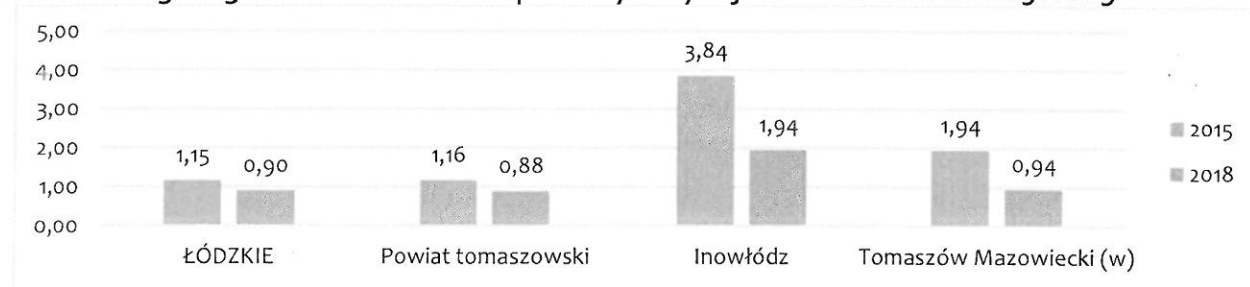
- Na terenie gminy Inowódz działają 2 publiczne szkoły podstawowe (w Inowódku i Brzustowie) oraz 1 niepubliczna szkoła podstawowa w Królowej Woli. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych na terenie gminy w ostatnich 5 latach nieznacznie wzrosła, w roku szkolnym było to 300 uczniów (wzrost o ok. 14%).
- Od 2019 roku (po reformie edukacji) miarą jakości nauczania w szkołach stał się egzamin ósmoklasisty składający się z 3 egzaminów: z języka polskiego, języka obcego oraz matematyki. Uczniowie szkół w Inowódku w 2019 i 2020 roku najlepiej radzili sobie z egzaminem z języka polskiego (wyniki powyżej średniej dla powiatu i województwa), słabiej wypadł egzamin z matematyki (wyniku niższe bądź równe średniej powiatowej). Ostatni rok 2021 był nieco słabszy pod względem osiągniętych wyników przez uczniów (w porównaniu do pozostałych jednostek), jednak był to rok specyficzny, ze względu na zdalne nauczanie w szkołach spowodowane pandemią Covid-19.

Wykres 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek w latach 2015-2019.

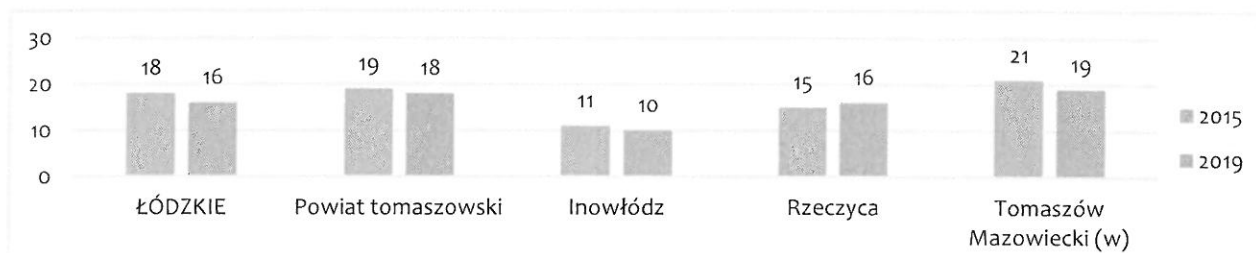
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 23. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek w latach 2015 i 2019

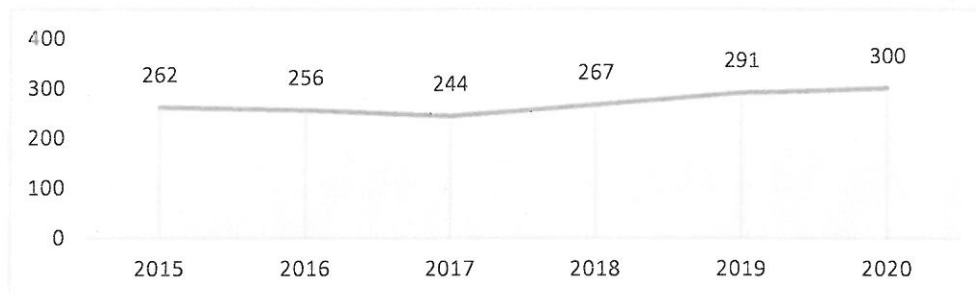
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 24. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w latach 2015 i 2019 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 25. Liczba dzieci w szkołach podstawowych w latach 2015-2019 na terenie gminy Inowódz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Inowódz.

Tabela 13. Wyniki sprawdzianu ósmoklasisty w latach 2019-2021 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.

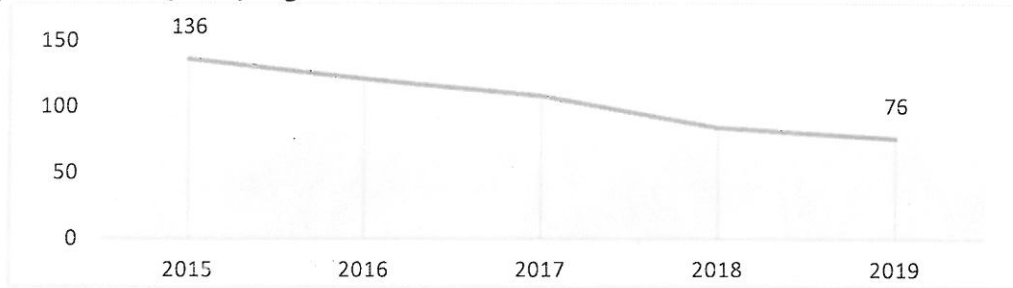
		ŁÓDZKIE	Powiat tomaszowski	Inowódz	Rzeczycza	Tomaszów Mazowiecki (w)
2019	j. polski	63	67	70	54	76
	matematyka	45	45	40	33	42
	j. angielski	58	55	57	36	62
2020	j. polski	58	58	61	54	60
	matematyka	47	46	46	64	46
	j. angielski	54	51	51	45	54
2021	j. polski	58	57	54	54	59
	matematyka	48	47	44	49	45
	j. angielski	65	64	61	56	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

POMOC SPOŁECZNA

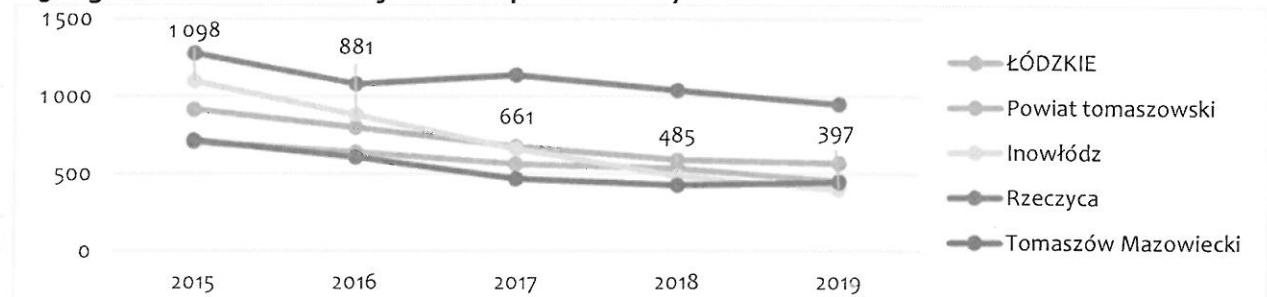
- Instytucją, która zajmuje się pomocą społeczną w gminie Inowódz jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się przy ulicy Spalskiej 2.
- W 2019 r. ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w gminie Inowódz korzystało 76 rodzin, w porównaniu do 2015 roku był to spadek o prawie połowę. Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej jest zauważalny w całym kraju. W gminie Inowódz od 2015 r. odsetek korzystających ze świadczeń zmniejszył się z 11% do 4% i był najwyższym spadkiem wśród wszystkich porównywanych jednostek.
- Większą część wsparcia kierowanego do mieszkańców Gminy Inowódz stanowią usługi społeczne. Są to usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym usługi w formie opieki wytchnieniowej. GOPS realizuje także specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Do świadczeń niepieniężnych zaliczmy także wsparcie w formie posiłków w szkole, a także kierowanie i opłacanie pobytu w domach pomocy społecznej. Z kolei świadczenia pieniężne, które są wypłacane to zasiłki stałe, celowe i okresowe. Udzielana jest także pomoc w formie artykułów żywnościowych w ramach ogólnopolskich programów wspierających w tym obszarze (obecnie PO PŻ 2014-2020). Dodatkowo realizowane są zadania wynikające z innych ustaw, jak dodatki mieszkaniowe, dodatki energetyczne, stypendia szkolne. Dużą grupę świadczeń stanowią świadczenia rodzinne z dodatkami, a w nich świadczenia opiekuńcze i pielęgnacyjne. Wypłacane jest także świadczenie wychowawcze (500+). W GOPS można również uzyskać Kartę Dużej Rodziny, a jej beneficjenci mogą skorzystać z ulg wynikających z lokalnego programu. Ośrodek obsługuje ponadto Zespół Interdyscyplinarny. GOPS współtworzy i koordynuje lokalne programy profilaktyczne dotyczące wspierania rodzin oraz przeciwdziałania przemocy. W lipcu 2021 r. gmina Inowódz zawarła umowę na stworzenie Klubu Senior + w Królowej Woli, będzie to miejsce wsparcia dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku 60+.

Wykres 26. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w latach 2015-2019 w gminie Inowódz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 27. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2015-2019 w gminie Inowódz na tle jednostek porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

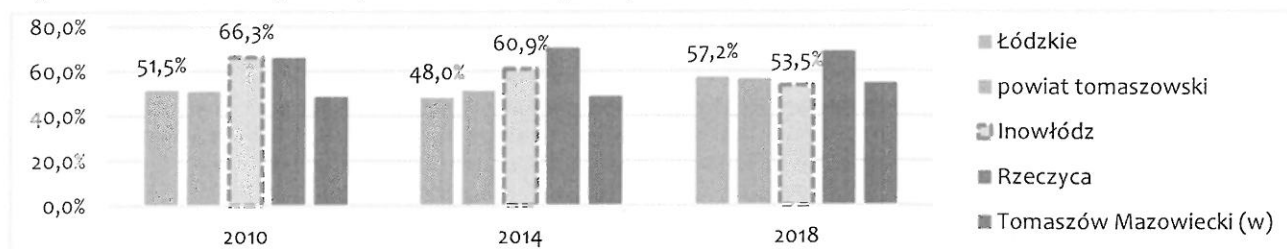
AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

- Aktywność mieszkańców gminy Inowódz w wyborach samorządowych obniżyła się na przestrzeni lat: z 66,3% w 2010 r. do 53,5% w 2018 r. (wyk. 28), podczas gdy w skali kraju czy województwa obserwowano odwrotne tendencje (wzrost frekwencji). Należy jednak mieć na uwadze, że już w przypadku wyborów parlamentarnych zmiany frekwencji w gminie Inowódz wpisują się w trendy wzrostowe.
- W gminie funkcjonuje forma budżetu partycypacyjnego – **fundusz sołecki**, na który rocznie jest przeznaczana kwota w wysokości ok. 250 tys. zł. Główne przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu Sołeckiego to: doposażenie świetlic, organizacja wydarzeń dla mieszkańców, remonty infrastruktury drogowej. W 2018 r. lokalne działania zostały wyróżnione w konkursie „Fundusz Sołecki – najlepsza inicjatywa”: III miejsce w etapie wojewódzkim dla Sołectwa Inowódz – projekt mieszkańców Inowódza (gmina Inowódz) pn. Remont i modernizacja budynku po dawnym sklepie GS w Inowódcu z przeznaczeniem na Centrum Inicjatyw Społecznych.
- Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców (tab. 11) gminy Inowódz wzrastała rokrocznie od 2016 r. i w 2020 r. z wartością 6,55 znacząco wyróżniała się na tle pozostałych gmin, a także powiatu i województwa (wynik 2-krotnie wyższy od średniej dla powiatu). Na terenie gminy Inowódz działa blisko **30 organizacji pozarządowych** (stan na 2021 r. – 25 organizacji pożytku publicznego⁶). Lokalne NGO współtworzą ofertę czasu wolnego w gminie, prowadzą działania związane z rozwojem lokalnym czy promocją turystyki. Angażują się też w realizację niektórych zadań publicznych (z obszaru kultury i sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego czy wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu), przy czym zainteresowanie otwartymi konkursami organizowanymi w ramach „Programie Współpracy Gminy Inowódz z organizacjami pozarządowymi...” jest niewielkie – w ostatnich latach w konkursach wpływały pojedyncze oferty. W gminie Inowódz działa organ opiniodawczo-

⁶ Za: https://bip.inowodz.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=8491, dostęp 9.08.2021 r.

inicjatywny, który doradza władzom gminy i reprezentuje zbiorowe interesy młodych mieszkańców:
Młodzieżowa Rada Gminy.

Wykres 28. Frekwencja w wyborach samorządowych: 2010, 2014, 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Tabela 14. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w 2016 i 2020 r.

Jednostka	2016	2020
Łódzkie	3,45	3,61
powiat tomaszowski	2,64	2,91
Inowódz	4,96	6,55
Rzeszyca	3,21	3,25
Tomaszów Mazowiecki (w)	2,47	2,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 15. Realizacja Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2016-2020

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020
Środki przeznaczone na realizację Programu	5 000,00 zł	5 000,00 zł	5 000,00 zł	1 500,00 zł 7 500,00 zł	10 000 zł
Liczba organizacji realizujących zadania publiczne w ramach Programu	1	1	1	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Inowódz.

OFERTA CZASU WOLNEGO

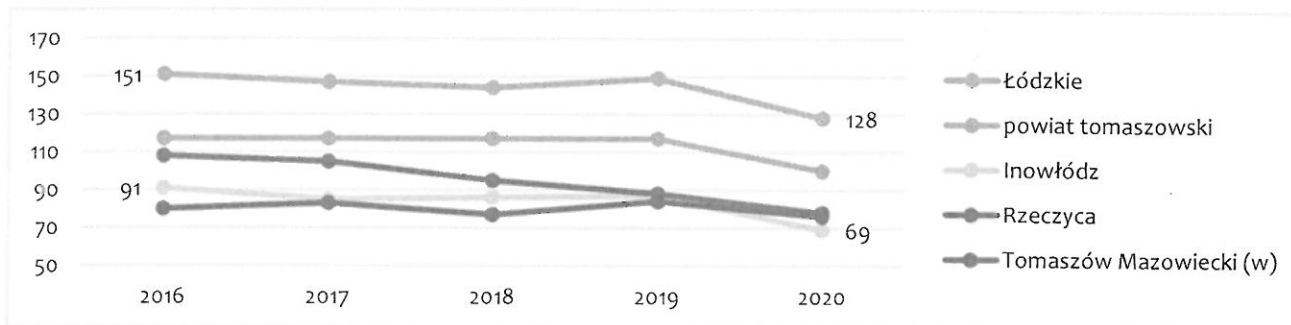
- Gmina Inowódz charakteryzuje się **bogatą ofertą spędzania czasu wolnego** – zwłaszcza pod kątem oferty wydarzeniowej. Ważnym elementem życia kulturalnego mieszkańców są cykliczne imprezy o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym czy sportowym. W ciągu roku odbywa się kilkadziesiąt różnego typu przedsięwzięć⁷, a ich atrakcyjność przyciąga również mieszkańców z sąsiednich obszarów.
- Głównym organizatorem oferty czasu wolnego w gminie jest Gminne Centrum Kultury w Inowodzu, w którego struktury w 2020 r. wchodziło kilka placówek: Gminne Centrum Kultury w Inowodzu – Zamek w Inowodzu, Biblioteka – Zamek w Inowodzu, 5 świetlic wiejskich (w Liciążnej, Królowej Woli, Konewce, Brzustowie oraz Spale) oraz siłownia PSP w Inowodzu. GCK wspólnie z biblioteką i świetlicami wiejskimi organizuje różnego rodzaju formy przedsięwzięć kulturalnych, np. wystawy, koncerty, festiwale, zajęcia tematyczne związane ze świętami, warsztaty muzyczne, plastyczne, kulinarne, gry i zabawy – z większym natężeniem prowadzone w czasie ferii zimowych i wakacji.
- W gminie Inowódz prężnie działają trzy zespoły ludowe: „Brzustowianie”, „Królowanie,” oraz Gminny Dziecięcy Zespół „Cekinki”. Na terenie gminy funkcjonują 3 koła gospodyń wiejskich (KGW Brzustów, KGW Królowa Wola i KGW Dąbrowa), które biorą aktywny udział w życiu społecznym i kulturalnym swoich miejscowości, zwłaszcza w zakresie kultywowania tradycji i promowania folkloru. Ważną rolę

⁷ Z powodu epidemii COVID-19 w 2020 r. liczba zrealizowanych aktywności była niższa niż zazwyczaj (odbyło się ok. 30 przedsięwzięć), a GCK, Zamek jak i świetlice wiejskie przez kilka miesięcy były nieczynne, a część wydarzeń odwołano.

w kreowaniu oferty kulturalnej odgrywają też stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie gminy. Między 2016 a 2020 **spadła liczba członków grup artystycznych** ze 109 do 52, ale jednocześnie **wzrosła liczba członków kół/klubów/sekcji** z 0 do 45 (tab. 13).

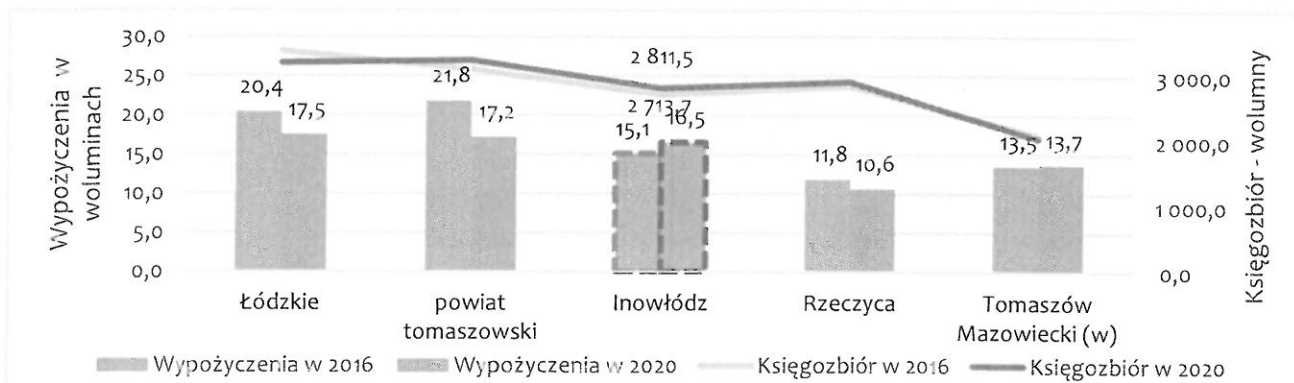
- W ostatnich 5 latach księgozbiór biblioteki w Inowódcu (wyk. 30) systematycznie wzrastał – w 2020 r. na 1000 mieszkańców przypadało blisko 2 812 woluminów (o 100 więcej niż w 2016 r.), przy czym wartość ta była niższa od średniej dla województwa czy powiatu. Liczba czytelników na 1000 mieszkańców gminy Inowódz w analizowanym okresie zmniejszała się w stosunku do 2016 r. (91), a w 2020 r. przyjęła najniższą wartość (69). Podobne tendencje wystąpiły u pozostałych omawianych jednostek, a największy spadek miał miejsce między 2019 r. a 2020 r. Generalnie do znacząco niższych wartości niektórych wskaźników czytelniczych na terenie województwa łódzkiego w 2020 r. zapewne przyczyniła się epidemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia w funkcjonowaniu instytucji sektora kultury i bibliotek oraz szersze obostrzenia w zakresie życia codziennego i spędzania czasu wolnego. Należy przy tym zwrócić uwagę na aktywność czytelników w gminie Inowódz, która umocniła się na przestrzeni lat – w 2020 r. na 1 czytelnika przypadało niemal 17 wypożyczeń, co było wynikiem zbliżonym do średniej dla powiatu i województwa oraz znacząco wyższym od pozostałych analizowanych gmin.
- Najważniejszym i w największym stopniu wpływającym na rozpoznawalność gminy obiektem infrastruktury sportowej jest **Centralny Ośrodek Sportu** – Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Spale. Na terenie gminy Inowódz znajduje się kilka mniejszej skali obiektów służących rozwojowi kultury fizycznej: place zabaw, boiska sportowe (na terenie OSiR, szkolne). Poza tym mieszkańcy mogą spełniać swoje potrzeby rekreacyjne, korzystając terenów zielonych (szlaki turystyczne, park krajobrazowy) oraz obszarów zagospodarowanych, np. przy rzece Pilicy, parku w Spale (w tym zakresie w trakcie realizacji jest działanie dot. zagospodarowania otoczenia zbiornika na rzece Gać).
- Na terenie gminy działa Ludowy Klub Sportowy IKS (obecnie gra w A klasie), który posiada 1 drużynę seniorów oraz 2 drużyny młodzieżowe, a w 2020 r. działalność rozpoczął Inowódzki Klub Bokserski.

Wykres 29. Czytelnicy na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 30. Wskaźniki biblioteczne – porównanie 2016 i 2020 r. (księgozbiór na 1000 mieszkańców oraz wypożyczenia na 1 czytelnika).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 16. Członkowie grup artystycznych oraz kół/klubów/sekcji w latach 2016-2020

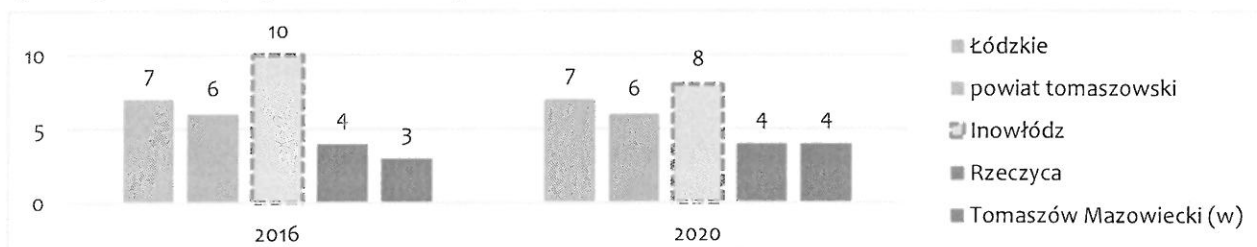
Jednostka	Członkowie grup artystycznych					Członkowie kół/klubów/sekcji artystycznych				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Łódzkie	17 887	18 158	18 380	17 730	15 003	34 975	36 319	37 373	35 581	28 216
powiat tomaszowski	1 543	1 335	1 176	1 188	742	3 896	3 706	3 633	3 651	3 598
Inowódz	109	79	77	77	52	0	33	33	35	45
Rzeczyca	140	145	165	165	0	333	333	330	305	120

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDLGUS.

OPIEKA ZDROWOTNA

- Gmina Inowódz wyróżnia się na tle pozostałych jednostek **wysoką** wartością wskaźnika **liczby przychodni na 10 tys. mieszkańców**. W 2020 r. przyjmował on nieco niższą wartość niż w 2016 r. (8, a wcześniej 10), to i tak był to najwyższy wynik w zestawieniu. Świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej realizują dwa działające na terenie gminy Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Spale (NZOZ „Kamed”) i Inowódzu (NZOZ „Inmed” obecnie 2021 r. – remont przychodni). Na terenie gminy nie funkcjonuje żadna przychodnia specjalistyczna udzielająca świadczeń w ramach NFZ. Natomiast w niewielkiej odległości od gminy Inowódz (20km) w mieście Tomaszów Mazowiecki znajduje się Tomaszowskie Centrum Zdrowia sp. z o.o. – szpital, który zapewnia opiekę lekarską wszystkim mieszkańcom powiatu tomaszowskiego oraz NU-MED. Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej.
- W analizowanym okresie zmniejszała się dostępność do usług aptecznych, a podobne tendencje występowały w pozostałych jednostkach. W gminie Inowódz w latach 2016-2019 wzrastała liczba mieszkańców przypadających na aptekę ogólnodostępną, natomiast w 2020 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 0 – ze względu na zamknięcie podmiotu aptecznego. W ostatnim czasie sytuacja uległa poprawie – obecnie (2021 r.) w gminie funkcjonują 2 punkty apteczne – w Inowódzu i Spale⁸.
- Na terenie gminy Inowódz dostępne były bezpłatne badania mammograficzne (w Mammobusach) w ramach Programu Profilaktyki Raka Piersi, a dodatkowo Gmina uczestniczyła w projekcie „Mammografia dla zdrowia” obejmującym działania wspierające i uzupełniające Program Profilaktyki Raka Piersi, w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne. W latach 2020-2021 w związku z epidemią wirusa SARS-CoV-2 Gmina zaangażowała się w nowego rodzaju działania profilaktyczne: akcja zaopatrywania mieszkańców w maseczki ochronne; organizacja transportu osób mających trudności w samodzielny dotarciu do punktów szczepień przeciwko wirusowi SARS-CoV-2, w tym osób niepełnosprawnych; uruchomienie w ramach Dni Gminy Inowódz 2021 na terenie byłego OSiR ul. Tamka w Inowódzu mobilnego punktu szczepień zorganizowanego przez Tomaszowskie Centrum Zdrowia, w którym mieszkańcy oraz pozostali uczestnicy wydarzenia mogli zaszczepić się przeciwko koronawirusowi szczepionką Johnson & Johnson.

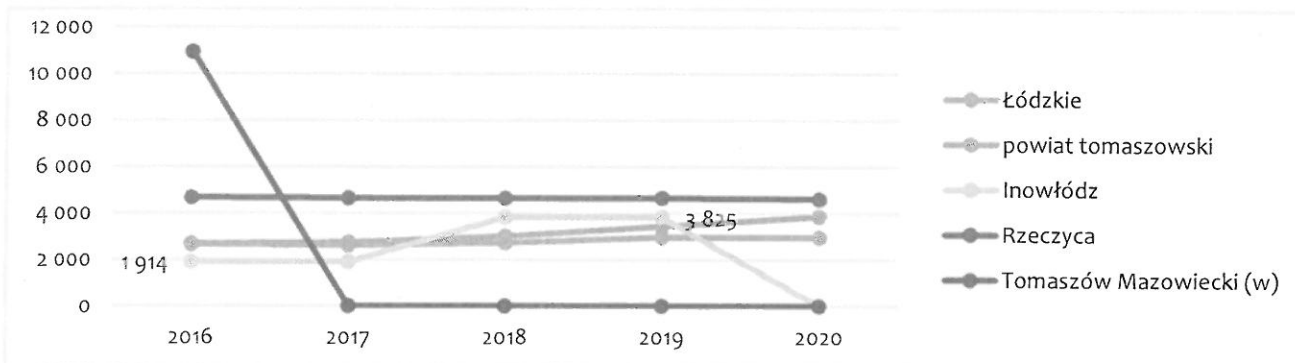
Wykres 31. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w 2016 i 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

⁸ Za: Uchwała XXVIII/186/2020 (powiat-tomaszowski.pl), dostęp: 9.08.2021 r.

Wykres 32. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

SFERA SPOŁECZNA – PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY:

- Dodatnie saldo ruchu wędrownego (migracji) ludności,
- Tendencję wzrostową udziału liczby osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności gminy według ekonomicznych grup wieku,
- Relatywnie wysoki wynik sprawdzianu po VIII klasie szkoły podstawowej uzyskany przez uczniów gminy,
- Realizacja projektów rozwoju edukacji w szkołach podstawowych,,
- Licznie organizowane cykliczne wydarzenia o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym i sortowanym na obszarze gminy, wpływające na jej atrakcyjność turystyczną, co najlepiej odzwierciedla bardzo duży wskaźnik ilości imprez kulturalnych przypadających na 1000 mieszkańców,
- Lokalizacja na terenie gminy Centralnego Ośrodka Sportu Przygotowań Olimpijskich – Spała, gwarantująca dostępność do infrastruktury sportowej i w znacznym stopniu wpływająca na rozpoznawalność gminy,
- Bardzo wysoka atrakcyjność turystyczna gminy, na którą składają się zarówno walory turystyczne (wybitne bogactwo i zróżnicowanie elementów środowiska naturalnego oraz materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego), jak również istniejący poziom zagospodarowania turystycznego (liczne szlaki turystyczne, bogata i zróżnicowana baza noclegowo-gastronomiczna) – możliwość rozwoju wielu form oraz rodzajów turystyki,
- Bogactwo oraz zróżnicowanie dziedzictwa kulturowego, tak materialnego (liczne obiekty zabytkowe), jak i duchowego (liczne imprezy o charakterze kulturowym, kultywowanie miejscowych tradycji i obrzędów, funkcjonowanie wielu zespołów folklorystycznych,
- Bardzo wysoka dostępność miejsc noclegowych, znacznie wyższa niż średnio w kraju liczba miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców,
- Relatywnie wysoki poziom dostępności do usług ochrony zdrowia przejawiający się niskim wskaźnikiem liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię,
- Duża liczba organizacji pozarządowych działających na obszarze gminy,
- Wysoki poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Inowłódz.

SŁABE STRONY:

- Spadek liczby mieszkańców gminy zapoczątkowany od 2010 roku,
- Stale utrzymujące się ujemne saldo ruchu naturalnego ludności,
- Ujemny przyrost rzeczywisty na terenie gminy, wskaźnik ten jest najniższy względem jednostek porównawczych,

- Niekorzystne relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi mieszkańców, świadczące o zachodzących na terenie gminy procesach starzenia się ludności,
- Znaczne dysproporcje między liczbą kobiet i mężczyzn w wyższych przedziałach wiekowych,
- Równocześnie wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz bardzo niski w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy według ekonomicznych grup wieku – rosnąca dysproporcja.
- Brak żłobków i klubów dziecięcych na obszarze gminy.

WYMIAR PRZESTRZENNY

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I TERENY ZIELONE

- Gmina Inowódz leży w obrębie 2 mezoregionów w ramach makroregionu Wzniesienie Południowo-mazowieckie według podziału fizycznogeograficznego Polski Kondrackiego. Północno-zachodnia część należy do Równiny Piotrowskiej, a południowo-wschodnia do Doliny Białobrzeskiej. Gminę cechuje zróżnicowana rzeźba terenu, z przewagą terenów równinnych. Wyższe wysokości występują w zachodniej części, a ważnym elementem ukształtowania są doliny rzeczne Pilicy oraz jej dopływów.
- Głównym ciekim wodnym na terenie gminy Inowódz jest **rzeka Pilica** stanowiąca lewy dopływ Wisły. Jej charakterystyczną cechą są liczne zakola oraz przełomy. Do pozostałych cieków wodnych należą też: Gać, Słomianka z Giełzówką, Olszówka, Cetynka i Struga. Na terenie gminy występuje kilka zbiorników retencyjnych oraz obszar szczególnego zagrożenia powodzią raz na 10 i 100 lat od rzeki Pilicy.
- Obszary **prawnie chronione (rys. 8) zajmują blisko 57% powierzchni gminy**, co jest wynikiem zdecydowanie wyższym niż w pozostałych omawianych jednostkach. Formy ochrony przyrody są także w dużym stopniu zróżnicowane. Wśród powierzchniowych form można wyróżnić: Spalski Park Krajobrazowy, 4 rezerваты przyrody (Spała, Żądłowice, Konewka, Gać Spalska), 2 obszary ochrony siedliskowej NATURA2000 (PLH100003 Lasy Spalskie, PLH140016 Dolina Dolnej Pilicy), 3 użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo-krajobrazowy Skarpa Jurajska. Ponadto na terenie gminy wyznaczono 41 pomników przyrody (głównie drzewa lub zespoły drzew). Gminę Inowódz cechuje także duża **lesistość – blisko 60%** powierzchni gminy przy średniej dla województwa wynoszącej 21,4% czy powiatu 31,5%.
- Na terenie gminy Inowódz nie funkcjonuje żadna stacja pomiarowa monitorująca poziom zanieczyszczenia powietrza. Na podstawie danych z modelowania dostępnych na portalu GIOŚ można zauważyć poprawę jakości powietrza w gminie. Zarówno **średnioroczne stężenia** pyłu PM₁₀, jak i PM_{2,5} **znacznie spadły** (w 2020 r. w najniższej kategorii). Sytuacja poprawiła się także w zakresie średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu.
- Gmina Inowódz realizuje działania mające na cel poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Zrealizowano 2 edycje programów dofinansowań wymiany zakupu i montażu instalacji fotowoltaicznych i wymiany urządzeń grzewczych na ekologiczne. W czasie powstawania diagnozy gmina ubiegała się o dofinansowanie kolejnej edycji programu. W ramach 2 edycji zamontowano łącznie w prywatnych gospodarstwach 51 kpl. mikroinstalacji fotowoltaicznych, 5 kpl. kolektorów słonecznych oraz 31 kpl. kotłów na pellet. Łączne wydatki w tym zakresie wyniosły blisko 2 mln zł. Gmina realizuje także program Czyste Powietrze we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi. Ponadto realizowana jest modernizacja i **wymiana nieekologicznych źródeł ciepła** w budynkach publicznych. W 2020 r. na terenie gminy **działały 3 budynki wykorzystujące OZE** - szkoła podstawowa w Inowłodzu, świetlica wiejska w Spale oraz gminna oczyszczalnia ścieków w Zakościelu. W trakcie realizacji są 2 kolejne inwestycje: wymiana kotłów w ośrodku zdrowia w Inowłodzu oraz w szkole podstawowej w Brzustowie.
- Od kilku lat gmina Inowódz realizuje projekt z zakresu **edukacji ekologicznej** *Eko Pociągiem do Przyrody*, który ma na celu utrwalanie wiedzy na temat lokalnego środowiska przyrodniczego, jak również budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców. Działania edukacyjne z zakresu ekologii prowadzone były także w inowłodzkich szkołach, jednak generalnie ilość działań edukacyjnych w tym zakresie nie jest duża. Rekomendowane jest wprowadzenie dodatkowych działań mających na celu edukację ekologiczną mieszkańców np. w tematach związanych z gospodarką odpadami i ich prawidłowym segregowaniem; retencja wody i przeciwdziałanie skutkom suszy czy działania wpływające na poprawę jakości powietrza.

Tabela 17. Dane dotyczące środowiska naturalnego w 2020 r.

Jednostka terytorialna	Lesistość [%]	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni
Łódzkie	21,4	19,5
powiat tomaszowski	31,5	11,9
Inowódz	59,6	56,9
Rzeczyca	17,8	21,2
Tomaszów Mazowiecki (w)	44,0	17,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 18. Zanieczyszczenia powietrza w 2016 i 2020 r.

	2016	2020
Zakresy średniorocznego stężenia pyłu PM10 (poz. dop. 40 µg/m ³)	15,01-35,00	< 20,4
Zakresy średniorocznego stężenia pyłu PM2,5 (poz. dop. 25 µg/m ³)	12,50-17,49	< 10,4
Zakresy średniorocznego stężenia B(a)P	1,01-3,00	< 0,50 – 1,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ocena jakości powietrza - rozkłady stężeń zanieczyszczeń - GIOŚ (gios.gov.pl).

Rysunek 25. Obszary chronionej przyrody.

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 26. Rezerwy na terenie gminy Inowódz.

Źródło: <https://inowlodz.e-mapa.net/>

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

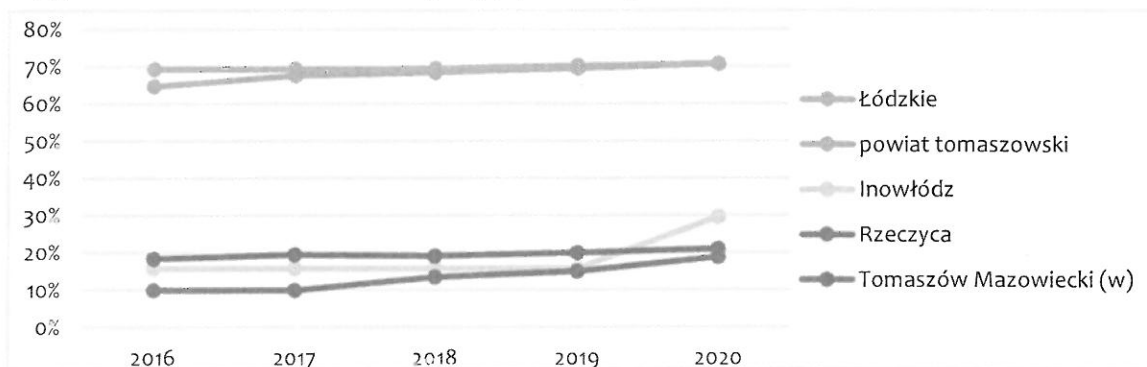
- Gminę Inowódz charakteryzuje bardzo dobry poziom wyposażenia w sieć wodociągową – **blisko 100% mieszkańców jest podłączonych do sieci**, natomiast widoczne są duże braki w rozwoju sieci kanalizacyjnej. Z kanalizacji korzystało w 2019 roku 17,5% mieszkańców, co jest wynikiem dużo słabszym od średniej wojewódzkiej (64,3%) czy powiatowej (63,1%). Rekomendowane jest prowadzenie dalszych prac rozbudowy systemu wodno-kanalizacyjnego i wykorzystanie możliwości wynikających z podłączenia kolejnych sołectw do instalacji technicznych.
- Na terenie gminy działają **2 gminne oczyszczalnie ścieków** w Spale i Zakościelu. Mimo to, udział mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków wynosił w 2020 roku **30%** (wyk. 33), co jest wynikiem ponad dwukrotnie słabszym niż średnia powiatowa czy wojewódzka. Wpływa na to brak rozbudowanej sieci kanalizacyjnej oraz częściowo korzystanie przez mieszkańców z przydomowych oczyszczalni ścieków. W 2021 roku gmina pozyskała dofinansowanie na rozbudowę sieci wraz z budową przepompowni oraz nowych przyłączy, co może wpłynąć na poprawę sytuacji w tym zakresie.
- Bardzo niski jest także udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej – jedynie **3,3%**, co może wynikać z faktu słabo rozwiniętej infrastruktury gazowej w całym województwie łódzkim (jedno z 3 województw w Polsce, gdzie sieć gazowa jest najslabiej rozbudowana). Obecnie realizowana jest rozbudowa sieci w Spale, Królowej Woli i Inowodzu.
- Gminę Inowódz cechuje niska dostępność szybkiego stacjonarnego połączenia internetowego. Wskaźnik penetracji budynkowej zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości min. 30 MB/s wynosił na koniec 2019 roku 12,8%, co jest lepszym wynikiem niż w porównywanych gminach. Według danych zawartych na mapach opracowanych przez UKE, realizacja Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa wskaźnik ten ma osiągnąć wartość 60%. Na terenie gminy usługi telekomunikacyjne dostarcza 13 operatorów. Dostęp do szybkiego Internetu jest w obecnych czasach coraz ważniejszym czynnikiem wpływającym na decyzję o wyborze miejsca zamieszkania, zwłaszcza osób młodych korzystających z różnych technologii cyfrowych.
- W gminie Inowódz, podobnie jak w większości porównywanych jednostek, w ostatnich latach następuje **wzrost liczby odpadów zbieranych z gospodarstw domowych** na mieszkańca. W 2020 r. było to 275 kg/mieszk., co było wynikiem większym niż ten osiągnięty w Rzeczycy czy Tomaszowie Mazowieckim oraz niewiele niższym od średniej wojewódzkiej. Poziom zbierania odpadów **selektywnie** kształtował się w 2020 r. na poziomie **36,0%**, co w odniesieniu do porównywanych jednostek jest **jednym z lepszych wyników**. Wyższą wartość odnotowało tylko województwo łódzkie (39,9%). Niemniej warto podjąć działania mające na celu zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie m.in. poprzez edukację ekologiczną czy utworzenie gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych - obecnie nie funkcjonuje stały PSZOK. Odpady wielkogabarytowe i sprzęt elektryczny są odbierane bezpośrednio od mieszkańców 2 razy w roku (na wiosnę i na jesieni) przez mobilny punkt. Rekomendowane jest zbadanie opinii mieszkańców, czy obecny system jest wystarczający względem ich potrzeb oraz przeanalizowanie zasadności budowy stałego obiektu PSZOK, który działałby całorocznie.

Tabela 19. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury komunalnej w 2019 r.

Jednostka terytorialna	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci		
	wodociągowej	kanalizacyjnej	gazowej
łódzkie	94,3	64,3	39,6
powiat tomaszowski	94,3	63,1	39,9
Inowódz	99,9	17,5	3,3
Rzeczycza	90,3	11,0	0,0
Tomaszów Mazowiecki (w)	99,9	40,5	1,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 33. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków w latach 2016-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 20. Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości min. 30MB/s – stan na dzień 31.12.2019.

Jednostka terytorialna	Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości min. 30MB/s
Inowłódz	12,8%
Rzeszyca	19,4%
Tomaszów Mazowiecki (w)	9,4%

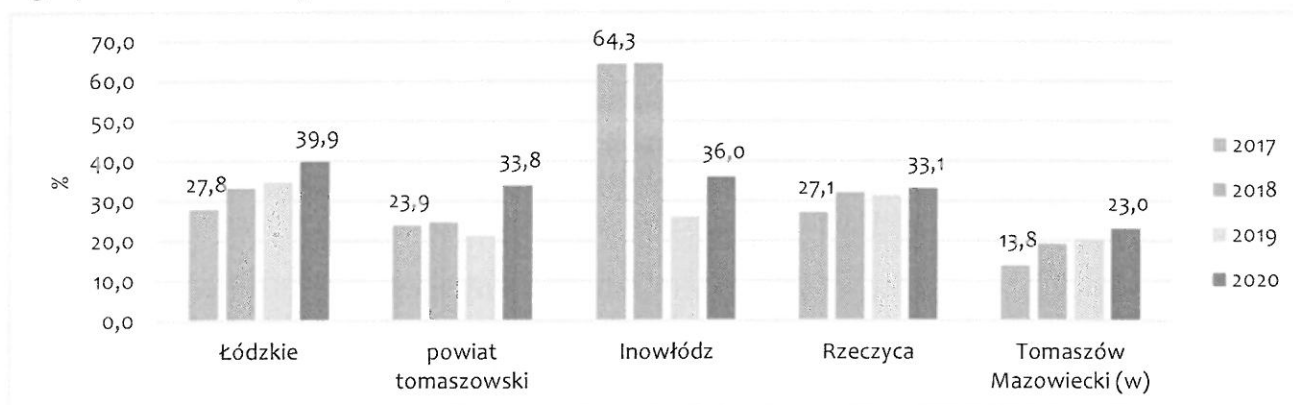
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UKE.

Tabela 21. Odpady zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2017 i 2020 roku.

Jednostka terytorialna	Odpady zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w przeliczeniu na mieszkańca	
	2017	2020
Łódzkie	244	288
powiat tomaszowski	262	255
Inowłódz	218	275
Rzeszyca	118	132
Tomaszów Mazowiecki (w)	236	251

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 34. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów zebranych w ciągu roku z gospodarstw domowych w latach 2017-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

SFERA PRZESTRZENNA – PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY:

- Korzystne położenie geograficzne względem ośrodków miejskich: Łódź (75km), Tomaszów Mazowiecki (20 km), Piotrków Trybunalski (37 km), Rawa Mazowiecka (30 km), Opoczno (18 km),
- Korzystne położenie geograficzne względem aglomeracji przemysłowych: łódzka (67 km) oraz warszawska (107 km),
- Dogodne położenie pod względem połączeń komunikacyjnych, tj. drogi krajowej nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Inowódz – Odrzywół – Białobrzegi – Kozienice – Dęblin – Kock oraz drogi wojewódzkiej nr 726 Rawa Mazowiecka – Inowódz – Opoczno – Żarnów,
- Dobrze rozwinięta sieć drogowa oraz dostępność istniejącej infrastruktury drogowej,
- Nieznaczny stopień przekształcenia środowiska naturalnego gminy przez człowieka,
- Duży udział terenów lesistych w powierzchni ogólnej gminy,
- Wybitne bogactwo oraz zróżnicowanie elementów środowiska przyrodniczego, jak również urozmaicony krajobraz naturalny (krajobraz dolinny, krajobraz leśny),
- Mnogość obszarów chronionego krajobrazu (parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne oraz obszary włączone do sieci Natura 2000),
- Wysoki poziom bioróżnorodności gminy (występowanie cennych pod względem przyrodniczym ekosystemów),
- Występowanie licznych złóż surowców naturalnych, zwłaszcza niezwykle bogatych złóż surowców skalnych,
- Wysoki stopień zwodociągowania gminy, rozwój sieci gazowej i kanalizacyjnej,
- Dokumenty oraz działania na rzecz ochrony środowiska na terenie gminy,
- Coroczny wzrost ilości mieszkań oraz budynków mieszkalnych na obszarze gminy oraz stosunkowo duża przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.

SŁABE STRONY:

- Niezadawalający stan techniczny niektórych dróg i infrastruktury drogowej, a także niedostateczny stopień utwardzenia,
- Gleby o niskiej przydatności rolniczej, co zdeterminowane jest występowaniem złóż surowców mineralnych i istnienia kopalin,
- Niski poziom zaawansowania procesów planowania przestrzennego – 1,5% powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

ANALIZA TRENDÓW ZEWNĘTRZNYCH

Dopełnieniem każdej diagnozy, oprócz wniosków dotyczącej bieżącej sytuacji wewnątrz jednostki, powinno być dokonanie analizy uwarunkowań zewnętrznych. Jedną z najpopularniejszych metod jest przeprowadzenie analizy PEST, przedstawiającej czynniki i trendy wpływające na jednostkę w podziale na cztery grupy:

Poniżej opisano uogólnione wnioski ekspertów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. dotyczące głównych procesów i zjawisk oddziałujących na sytuację gminy Inowódz. Można jest postrzegać zarówno jako szanse, jak też zagrożenia dla rozwoju – jest to uzależnione nie tylko od utrzymania się danego trendu, ale także działań podjętych przez Gminę w ramach realizacji strategii. Opisane czynniki wynikają z przeglądu ogólnodostępnych opracowań i dokumentów, w tym także Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Co należy podkreślić, w trakcie powstawania Strategii Rozwoju Gminy Inowódz świat znajdował się pod wpływem pandemii SARS-COV-2. Doprowadziło to do odwrócenia się wielu trendów oraz pojawienia nowych, nieznanych wyzwań. W analizie PEST podjęto próbę uwzględnienia potencjalnych (w wyniku braku wiarygodnych prognoz) konsekwencji pandemii na globalną sytuację.

CZYNNIKI POLITYCZNE

- Dążenie przez Unię Europejską do podnoszenia **spójności terytorialnej** m.in. przez wzmocnienie współpracy szczebli administracji lokalnej oraz rządowej.
- Postulaty dotyczące np. **deglomeracji** (przenoszenia istotnych usług / siedzib instytucji z ośrodków centralnych do mniejszych), natomiast w kontrze wskazuje się na usprawnianie zarządzania krajem poprzez centralizację – istotne pod kątem rozwoju relacji miejsko-wiejskich, obejmujących także gminę Inowódz.
- Nie obserwuje się intensywnego **procesu suburbanizacji** (np. z Tomaszowa Mazowieckiego), jednak istotny wymiar rezydencjonalny jako miejsce zamieszkania dla pracujących w większych miastach centrum kraju. Nasilenie napływu nowych mieszkańców będzie wymagało usprawnień komunikacyjnych (drogi, przystanki) oraz rozwoju usług społecznych.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r. podkreśla **potrzebę wzmocnienia partnerskich (model polaryzacyjno-dyfuzyjny) relacji sąsiadujących** jednostek w celu wykorzystania przewag konkurencyjnych. Obecnie przeznaczone są na to środki m.in. w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych czy projektu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Zagadnienie istotne w kontekście dalszego zanikania funkcji rolniczych na obszarach wiejskich i rozwoju przedsiębiorczości w powiązaniu z miastami i krajowymi szlakami komunikacyjnymi.

- Zmiany przepisów prawnych i **wprowadzanie nowych programów rządowych** wymagające modyfikacji lokalnych budżetów samorządowych. Redystrybucja środków z Programu Rodzina 500+ (koszty obsługi) przez gminy. Wprowadzenie regulacji podatkowych osłabiające dochody samorządów z tytułu PIT (wg Związku Miast Polskich nawet ok. 4 mld złotych). Utrzymujące się konsekwencje reformy szkolnictwa i niedostateczna subwencja oświatowej.
- **Trudności spowodowane obostrzeniami** przeciwdziałającymi pandemii SARS-COV-2 w formie m.in. wsparcia finansowego, ulg, a także poszukiwania oszczędności - spadek wpływów do budżetu. Do czasu zakończenia pandemii gminy konieczność wdrażania rozwiązań utrzymujących płynność finansową. Obawa dotycząca redukcji inwestycji gminnych.
- **Dążenie do ograniczania formalizacji** urzędów, potrzeba upraszczania czynności urzędowych (Polski system podatkowy uważany za najbardziej zbiurokratyzowany w Europie).
- Spowolnienie rozwoju państwa **przez rywalizację stronnictw politycznych** oraz brak gotowości dla osiągnięcia porozumienia prowadzi. Polaryzacja społeczeństwa m.in. protesty na tle ideologicznym. Istniejące spory przyczyniające się do dużej zależności samorządów od decyzji innych organów.
- **Niezbędność inicjowania partnerskich przedsięwzięć** jako warunku osiągnięcia założonych celów strategicznych.
- **Wykorzystanie funduszy zewnętrznych** - nowe wyzwania spowodowane COVID-19, efekt nasilenia problemów zdrowotnych, społecznych i gospodarczych, wymagających publicznej interwencji. Obecny budżet UE określony mianem tzw. nowego Planu Marshalla, redukujący wydatki na dotychczas wytyczone priorytety rozwojowe. Ponadto, w obliczu trwającej debaty o zasadzie praworządności, niejasne pozostają wartość oraz warunki wydzielenia puli środków dla Polski (dotyczy również funduszy norweskich oraz Mechanizmu Finansowego EOG).

CZYNNIKI EKONOMICZNE

- Utrzymujące się **ryzyko załamania gospodarczego** (m.in. konflikty na Bliskim Wschodzie). Trwająca pandemia COVID-19 – przyczyna zahamowania gospodarki i wystąpienia problemów społecznych oraz zdrowotnych.
- **Obostrzenia krajowe** powodujące osłabianie lub, dla wybranych branż, całkowite załamanie koniunktury. Niepewny poziom konsumpcji i inwestycji, rosnące znaczenie bezpieczeństwa finansowego i oszczędności. Wahania na rynku eksportu i importu towarów w ruchu międzynarodowym, Częste decyzje przedsiębiorstw o zmianie obszaru działalności lub jej zamykaniu. Ryzyko wzrostu liczby osób bezrobotnych.
- **Spadek dochodów w niektórych kategoriach budżetowych** sektora publicznego w wyniku obostrzeń pandemicznych. Prowadzenie ostrożnej polityki finansowej samorządów i wstrzymywanie kosztownych inwestycji oraz związane z tym m.in. rewizje Wieloletnich Prognoz Finansowych.
- Po okresie wzrostu zatrudnienia i dążenia do stopy bezrobocia naturalnego – **załamanie rynku pracy** spowodowane SARS-COV-2. Trudności w pozyskaniu pracowników (konieczność szybkiego przebranżawiania się), rytm gospodarki uzależniony skalą obostrzeń (zamykanie i otwieranie lokali itd.).
- **Wprowadzanie nowych technologii jako czynnik usprawniający funkcjonowanie działalności**, jednocześnie jednak wymagający ciągłego pozyskiwania odpowiednio wykwalifikowanych pracowników i przyczyniający się do zaniku tradycyjnych branż, zawodów i rzemiosł. Wprowadzanie nowych form świadczenia pracy – szczególnie pracy zdalnej oraz przy ścisłych rygorach sanitarnych, co spowodowane jest przyzwyczajeniami i obawami z okresu pandemii.
- Zmniejszająca się liczba osób w wieku przed- i poprodukcyjnym generuje tzw. **rynek pracownika**: brakuje pracowników, zwłaszcza specjalistów, silniejsza pozycja negocjacyjna poszukujących pracy.

- **Społeczna odpowiedzialność biznesu** (CSR – *corporate social responsibility*) staje się standardem dla przedsiębiorstw, zwłaszcza średnich i dużych. To m.in. forma rekompensaty negatywnych skutków działalności przemysłu, czy też forma budowania wizerunku przyjaznego przedsiębiorstwa. Działania jakie są realizowane w tym zakresie mają często charakter proekologiczny (kampanie, urządzenie zieleni, lekcje itp.) lub społecznościowy (festyny, pikniki).
- Rosnące **znaczenie lokalności produktów, naturalności i ekologiczności**. Upowszechnianie *zero waste* (dotyczące niemarnowania żywności) czy *smart shopping* (kupowanie produktów wysokiej jakości). Możliwy wzrost zapotrzebowania na ofertę agroturystyczną oraz lokalne produkty („prosto od rolnika”).
- Bardzo **niskim poziom inwestycji na tle UE w Polsce** (24. miejsce), wynoszącym ok. 18% Produktu Krajowego Brutto (2018 r.). Inwestycje w Polsce posiadają niski walor innowacyjny, przeważają projekty rozbudowy czy zakupy urządzeń, niewielka uwaga skupiona na badaniach i rozwoju. Skłonność do inwestowania wzmocniona w okresie pandemii, ale także w wyniku napięć międzynarodowych (głównie Bliski Wschód, ale także m.in. na linii USA-Chiny) czy Brexitu.
- Środkowa Polska tj. **obszar wokół węzła autostradowego** w Strykowie, w ostatnich latach zyskała nowy impuls rozwojowy. Połączenie z resztą kraju szybkimi drogami, w każdym kierunku, podnosi atrakcyjność inwestycyjną województwa łódzkiego. Dalszy rozwój sieci dróg pozwoli przesunąć ten potencjał także w stronę powiatu tomaszowskiego. Dodatkowym atutem jest plan powstania Centralnego Portu Lotniczego, do którego utworzona ma zostać sieć połączeń szybkiej kolei.

CZYNNIKI SPOŁECZNE

- **Proces starzenia się społeczeństwa** – powszechny trend, dotyczący zarówno Polskę, jak i całą Europę. Następuje spadek liczby urodzeń, przy jednoczesnym wydłużaniu się długości życia – w efekcie wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczeństwie. Zmieniająca się struktura wiekowa ludności będzie prowadzić do dalszych głębokich reform systemu emerytalnego, potrzeba wzmocnienia polityki senioralnej i poszerzenia zakresu usług społecznych.
- **System opieki zdrowotnej** – który od lat znajduje się w nienajlepszej sytuacji organizacyjnej i finansowej – został dodatkowo obciążony walką z pandemią SARS-COV-2. W połączeniu z wspomnianym powyżej starzeniem się społeczeństwa, konieczna będzie odpowiedź na większe zapotrzebowanie na m.in. opiekę geriatryczną, rehabilitacyjną czy badania diagnostyczne. Obejmuje to także potrzebę zapewnienia opieki osobom ze szczególnymi potrzebami oraz osobom starszym, które mają problemy z poruszaniem się czy też są osamotnione. Dla podniesienia komfortu życia osób starszych przewiduje się realizację odpowiednich działań z zakresu polityk zdrowotnych i przeciwdziałających osamotnieniu w ramach Programu Dostępność Plus.
- Pośrednim efektem spadającego poziomu bezrobocia w Polsce w ostatnich latach i pojawiającego się deficytu pracowników jest **napiływ imigrantów zarobkowych**, w głównej mierze z Ukrainy, ale także m.in. krajów Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Prowadzi to do potrzeby wzmocnienia działań na rzecz integracji cudzoziemców, zapewniania im bezpiecznej asymilacji czy opracowania dedykowanych polityk społecznych. Podobnie, jako konsekwencja spadku liczby kandydatów do pracy, aktywizują się osoby dotąd zwykle niepodjęjące aktywności zawodowej tj. osoby niepełnosprawnościami, renciści czy nawet emeryci. Zmiany na rynku pracy mają zatem nie tylko silny wpływ na gospodarkę, ale również na sytuację w sferze społecznej.
- Powraca ryzyko zwiększenia się skali problemu **ubóstwa relatywnego** – ponowny wzrost jego poziomu od 2019 r.. Z tego względu uruchamiane są programy publiczne, takie, jak m.in. Rodzina 500+ czy Wyprawka Szkolna Dobry Start. Wraz z procesami demograficznymi oraz zmieniającą się strukturą rynku pracy, należy spodziewać się nowych rozwiązań z zakresu zabezpieczenia socjalnego, co z kolei może stanowić dodatkowe obciążenie dla samorządów lokalnych.

- **Oslabienie interakcji i relacji społecznych** to jedna z bardziej zauważalnych konsekwencji pandemii. W wyniku utrzymujących się obaw, związanych m.in. z ryzykiem zachorowania, znaczna część społeczeństwa utrzymuje dystans społeczny, przedsiębiorstwa decydują się wprowadzać na stałe pracę zdalną czy też szkoły wprowadzają nauczanie z domu. Utrudnia to proces socjalizacji, osłabia poziom wzajemnego zaufania społecznego, komplikuje współpracę i rozбивa relacje grupowe – w dłuższym okresie radykalnie wpłynie to na utrwalenie tego rodzaju zachowań i postaw.
- **Formy partycypacyjne** – nawet w czasie pandemii - zyskują na znaczeniu. Narzędzia typu budżet obywatelski czy otwarte spotkania konsultacyjne są wykorzystywane w zarządzaniu samorządem, co wynika rozwoju społeczeństwa demokratycznego w Polsce, choć nadal jego jakość jest na niższym poziomie niż w krajach Zachodu. Potrzebę aktywizowania się w sprawach lokalnych potwierdzają m.in. badania, z których wynika, że co piąty mieszkaniec wsi chętnie poszukuje informacji na spotkaniach otwartych. Popularnością cieszą się organizacje o charakterze watchdogowym (obserwowanie i komentowanie pracy władz lokalnych). Rozwój społeczeństwa demokratycznego wspierają m.in. Fundusze Norweskie czy też program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych. Procesy konsultacyjne będą miały dodatkowe znaczenie w przypadku napływu nowych mieszkańców.
- W Polsce dużym wyzwaniem jest **tworzenie wspólnej wizji kształtowania przestrzeni publicznej**. Z tego względu przepisy są reformowane, co dodatkowo przyczynia się do dezorganizacji przestrzennej. Planowany Kodeks Urbanistyczno-Budowlany miał uporządkować planowanie przestrzenne, jednak w wyniku sprzeciwu wielu interesariuszy został odrzucony w 2018 r.
- Nieobligatoryjność **tworzenia planów miejscowych** jako czynnik umożliwiający realizację szkodliwych inwestycji, nieestetycznych, uciążliwych dla mieszkańców czy też nieprzemysłanych pod kątem podłączenia instalacji technicznej czy rozwoju sieci komunikacyjnej. Z drugiej strony wzrasta popularność uchwał krajobrazowych (które np. regulują obecność reklam w przestrzeni i opisują standardy wizualne). Popularyzują się konsultacje społeczne w zakresie zagadnień przestrzennych, dzięki czemu wizerunek i funkcjonalność przestrzeni coraz częściej powstaje w porozumieniu z lokalnymi społecznościami, zgodnie z ich potrzebami.

CZYNNIKI TECHNOLOGICZNE

- **Rozwój cyfryzacji** nabiera tempa, a dodatkowo został przyspieszony nadejściem COVID-19. Izolacja społeczna sprawiła, że usługi publiczne na szerszą skalę świadczone są za pośrednictwem Internetu, a komunikacja odbywa się częściej w formule spotkań on-line (Zoom, Microsoft Teams itp.).
- **Wzrost zainteresowania zakupami internetowymi oraz wzmocnienia rynku e-commerce**, podobnie jak podniesienia częstotliwości korzystania z płatności m.in. w formie BLIK czy NFC (bezgotówkowe).
- **Rozwój technologii** coraz częściej jest **powiązany z dbałością o środowisko**. Przy wprowadzaniu rozwiązań silnie brane są pod uwagę potencjalne ryzyka wpływu na przyrodę. Firmy w ten sposób mogą poprawić wizerunek firmy (przedsiębiorstwa przyjazne środowisku, CSR), ale także sporo zaoszczędzić. Rynek nowych proekologicznych technologii wspierają wytyczne i przepisy krajowe i międzynarodowe, podkreślające potrzebę stosowania Odnawialnych Źródeł Energii i urządzeń, które nie korzystają z paliw tradycyjnych. Polska Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wskazuje na potrzebę zielonych innowacji, w tym elektrowni fotowoltaicznych, czy geotermii i hydroenergetyki.
- W gospodarce odpadami ważniejsze od rozwiązań dla utylizacji śmieci i ich składowania będzie **ekoprojektowanie** tj. wytwarzanie produktów w sposób ułatwiający ich późniejsze przetwarzanie (m.in. Komisja Europejska stawia obowiązek stosowania elementów zamiennych w urządzeniach AGD). Nadal występujący deficyt punktów zbiórki selektywnej – następuje poprawa w wyniku wdrożenia europejskiej ustawy o Jednolitym Systemie Segregacji Odpadów oraz wytycznych dla rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii.

- Polska, uzależniona od pozyskiwania węgla (m.in. przykład negocjacji dotyczących Kopalni Turów), ma szczególną **potrzebę dywersyfikacji źródeł paliw**. Możliwe kierunki to nie tylko OZE, ale też rozważa się pozyskiwanie energii jądrowej. Programy niskiej emisji, doradztwa z zakresu rozwiązań ekologicznych czy termomodernizacji to działania coraz bardziej obciążające budżety gmin, co z jednej strony pokazuje strategiczne obszary działania, ale z drugiej – będzie ograniczeniem możliwości rozwoju w innych sferach.
- **Programy na rzecz rozwoju kolei** mogą przyczynić się do większego wykorzystania potencjału tego środka transportu w gminach wiejskich, takich jak m.in. gmina Inowódz. Możliwości w tym zakresie dotyczą nie tylko stacji w Brzustowie, ale także lokalnych połączeń ze Spały. Prognozy PKP pokazują, że w 2030 r. liczba połączeń wzrośnie do 30 mld pasażerokilometrów, tj. o połowę więcej niż obecnie – co wskazuje na popularyzację tego środka komunikacji i zwiększenie potrzeby wzmocnienia integracji sieci transportu drogowego z transportem kolejowym.
- **Rozbudowa sieć dróg lokalnych** jest wspierana m.in. w ramach realizacji Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg oraz innych przedsięwzięć wspieranych z funduszy unijnych.
- Nacisk na **dywersyfikację transportu** – jako czynnika umożliwiającego spadek antropogenicznego wpływu na środowisko. W Polsce upowszechnia się transport intermodalny, wykorzystujący kilka środków transportu, zwłaszcza w powiązaniu transportu drogowego z kolejowym. Elementem usprawniania transportu jest także integrowanie komunikacji autobusowej i kolejowej, czy też lokalnej z regionalną.
- Nacisk na wprowadzanie **elektromobilności** (Program Rozwoju Elektromobilności) – założenia, aby do 2025 r. w Polsce w ruchu było ok. 1 mln aut z napędem elektrycznym. Obejmuje to nie tylko inwestycje w same pojazdy, ale też przygotowanie stacji ładowania np. ze źródeł odnawialnych.
- **Zmiany klimatyczne** objawiają się wzrostem uśrednionych rocznych temperatur i różnego rodzaju anomaliami atmosferycznymi. W Polsce częściej obserwuje się susze, burze z ulewnymi opadami czy wichury. Utrzymujące się niekorzystne tendencje w tym zakresie prowadzą do niezbędności podjęcia działań na rzecz osłabienia oddziaływania człowieka na środowisko. Samorządy inicjują strategie adaptacji jednostki do zmian klimatycznych. Powstają plany uwzględniające ryzyko redukcji zasobów wody pitnej, wprowadzania retencji, minimalizowania produkcji zanieczyszczeń itp. Zmiany klimatu mają też stronę pozytywną np. prowadzą do wydłużenia okresu wegetacji dla wybranych roślin czy też krótszy okres ogrzewania domów.
- Programy z zakresu **ograniczania niskiej emisji** nie przynoszą dotąd satysfakcjonujących efektów. Dalsza realizacja programu Czyste Powietrze będzie wymagała intensyfikacji działań i bardziej przyjaznego oraz przejrzystego systemu wsparcia. Obok działań publicznych rozwijane są kampanie ekologiczne mające za zadanie uświadamiać mieszkańców na temat wagi zjawisk przyrodniczych, dbania o środowisko. Powstają oddolne inicjatywy, jak alarmy smogowe, będące grupami promującymi odpowiedzialne zachowania, informującymi o problemie czy też pośredniczącymi w relacjach z władzami. Samorządy wprowadzają uchwały antysmogowe, które m.in. ustanawiają kary dla osób niespełniających norm w zakresie ogrzewania – jednakże z uwzględnieniem problemu ubóstwa energetycznego i ograniczeń finansowych w zakresie inwestowania w nowe urządzenia.
- 9 na 10 Polaków może dotyczyć **problem ubóstwa energetycznego**. Jest to związane m.in. z ograniczonymi możliwościami inwestycji w termomodernizację domu, w ekologiczne źródła ciepła czy inne formy pozyskiwania energii. Brak podjęcia takiej inwestycji powoduje jednak, że wciąż ponoszone są wysokie energii, co wynika m.in. z niskiej efektywności energetycznej budynku. Programy dofinansowań zwykle wymagają wniesienia wkładu własnego (nawet kilka tysięcy złotych). Dla wyższej skuteczności ograniczania niskiej emisji konieczne będzie uproszczenie procedur oraz obniżenie progu wejścia. Oznacza to jednak konieczność przesunięcia dodatkowych środków finansowych na ten cel, jak również wyznaczenia pracowników (np. w ramach ekodoradztwa).

Źródła wykorzystane w analizie PEST

- www.money.pl/gospodarka/recesja-coraz-glebsza-mbank-rewiduje-prognozy-na-2020-rok-6495479398455425a.html
- www.prawo.pl/oswiata/skutki-reformy-oswiatowej-rpo-zebral-opinie-samorzadowcow,422713.html
- www.prawo.pl/samorzad/zmniejszenie-dochodow-budzetowych-po-pandemii-koronawirusa,500378.html
- www.nik.gov.pl/aktualnosci/fundusze-unijne-przynosza-efekty.html
- www.ec.europa.eu/commission/future-europe/eu-budget-future_pl
- www.pie.net.pl/wp-content/uploads/2020/04/Miesiecznik-Makroekonomiczny_3-2020.pdf
- www.kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/publikacje/Documents/IRG%20SGH%20Badanie%20okresowe%20IV%20kw%202019.pdf
- www.strefainwestorow.pl/wiadomosci/20200624/mfw-obnizyl-prognozy-dynamiki-swiatowego-pkb-na-20-do-49-proc-a-na-21-do-54-proc
- www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2020,4,1.html
- www.bankier.pl/wiadomosc/USA-liczba-wirusowych-bezrobotnych-siegnela-22-mln-7864362.html
- www.gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/6475662,koronawirus-gospodarka-kryzys-covid-19.html
- www.odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/trendy-csr-na-przykladzie-raport2018/
- www.horecatrends.pl/trendy/119/mintel_7_kluczowych_trendow_na_lata_2020_2030,3538.html
- www.biokurier.pl/jedzenie/zrownowazony-rozwoj-niemarnowanie-produktow-oraz-lokalnosc-wsrod-najwazniejszych-trendow-kulinarych-na-2020-rok/
- www.naszemieli.mos.gov.pl/materialy/artykuly/134-zero-waste-sztuka-samoograniczania-w-sluzbie-ochrony-srodowiska
- www.dbc.wroc.pl/Content/37505/PDF/Balinska_Konkurencyjnosc_Agroturystyki_Jako_Formy_Spedzania_2017.pdf
- www.mckinsey.com/pl/~/_media/McKinsey/Locations/Europe%20and%20Middle%20East/Polska/Raporty/Polska%202030/Raport%20Polska%202030%20McKinsey%20Forbes.ashx
- www.media.efl.pl/reports/16871
- www.prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20180001169/O/M20181169.pdf
- www.nik.gov.pl/aktualnosci/seniorzy-bez-opieki.html
- www.gov.pl/attachment/3d36fo2c-4859-4b9b-9ad7-1672ffod7854
- www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/60878/Program_Dostepnosc_Plus.pdf
- www.forbes.pl/gospodarka/ukraincy-i-inni-obcokrajowcy-na-polskim-ryнку-pracy-dane-zus-prognozy/zc7w75t
- www.regiony.rp.pl/finanse/30257-samorzadowe-budzety-nie-odbuduja-sie-szybko
- www.pap.pl/pap-technologie/709122%2Crekordowe-przychody-zooma-w-drugim-kwartale-dzieki-pandemii-covid-19.html
- www.obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2016/10/Wsp%C3%B3lC5%82praca-miejsko-wiejska-w-Polsce.-Uwarunkowania-i-potencja%C5%82.pdf
- www.wyborcza.pl/7,155287,26020709,polacy-chca-mieszkać-za-miastem-pracowac-zdalnie-plany-moze.html
- www.partycypacjaobywatelska.pl/konsultacje-spoeczne-w-planowaniu-przestrzeni-kiedy-mniejszosc-ma-racje
- www.ptsp.pl/rosnie-polaryzacja-spoeczna-megatrendy-2050
- www.wiez.com.pl/2020/09/17/mity-i-rzeczywistosc-polskich-podzialow
- www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Masz%20Glos/Polska%20samorzadow.pdf
- www.businessinsider.com.pl/technologie/digital-poland/platnosci-bezgotowkowe-w-erze-covid-19/52qrwx
- www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/elektromobilnosc-w-polsce

SPIS ILUSTRACJI

Rysunek 1. Uproszczony schemat dokumentu Strategii Rozwoju Gminy.	5
Rysunek 2. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią – mapy zagrożenia powodziowego (MZP) w gminie Inowódz.	25
Rysunek 3. Mapa terenów osuwiskowych w gminie Inowódz.	25
Rysunek 4. Główne funkcje terenu oraz obszary zwartego mieszkalnictwa w gminie Inowódz.	28
Rysunek 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 1. Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość.	29
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 2. Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych.	30
Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla domeny strategicznej nr 3. Wysokie standardy środowiskowe – zadbane, uporządkowana przestrzeń i wysoka jakość środowiska.	31
Rysunek 7. Typy Obszarów Strategicznej Interwencji w województwie łódzkim.	42
Rysunek 8. Zasięg terytorialny Obszarów Strategicznej Interwencji w województwie łódzkim.	43
Rysunek 9. Fragment mapy przedstawiającej Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie łódzkim.	43
Rysunek 10. Lokalizacja Obszarów Strategicznej Interwencji w gminie Inowódz.	44
Rysunek 11. Mapa Obszaru Strategicznej Interwencji: Historyczne Centrum Inowódza.	45
Rysunek 12. OSI Historyczne Centrum Inowódza: Obecne rozwiązania przestrzenne i komunikacyjne w rejonie placu Kazimierza Wielkiego.	46
Rysunek 13. OSI Historyczne Centrum Inowódza: Obecne rozwiązania przestrzenne i komunikacyjne w sąsiedztwie budynku Urzędu Gminy.	46
Rysunek 14. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w granicach OSI Historyczne Centrum Inowódza.	47
Rysunek 15. Lokalizacja Strefy Rozwoju Mieszkalnictwa na terenie gminy Inowódz.	48
Rysunek 16. Obszar strategicznej interwencji: Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa – podobszar Konewka.	49
Rysunek 17. Obszar strategicznej interwencji: Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa – podobszar Dawne osiedle PGR w Spale.	49
Rysunek 18. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w granicach OSI Strefa Rozwoju Mieszkalnictwa w podobszarze Dawne Osiedle PGR.	51
Rysunek 19. Mapa glebowo-rolnicza gminy Inowódz.	70
Rysunek 20. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do gminy Inowódz wg danych za 2016 r.	72
Rysunek 21. Liczba osób wyjeżdżających do pracy z gminy Inowódz wg danych za 2016 r.	72
Rysunek 22. Szlaki rowerowe w gminie Inowódz, ...	77
Rysunek 23. Sieć transportowa w gminie Inowódz.	78
Rysunek 24. Obszary chronionej przyrody.	91
Rysunek 25. Rezerваты na terenie gminy Inowódz.	91

SPIS TABEL

Tabela 1. Wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Inowódz.	26
Tabela 2. Wykaz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie gminy Inowódz.	27
Tabela 3. Wykaz dokumentów wykonawczych gminy Inowódz wraz z wytycznymi dotyczącymi zgodności ze Strategią Rozwoju Gminy.	54
Tabela 4. Domena 1. Zrównoważony rozwój w oparciu o turystykę i lokalną przedsiębiorczość.....	59
Tabela 5. Domena 2. Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych..	60
Tabela 6. Domena 3. Wysokie standardy środowiskowe – zadbana, uporządkowana przestrzeń i wysoka jakość środowiska	61
Tabela 7. Kluczowe obszary działalności gospodarczych – liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PDK 2007 w latach 2016-2020	69
Tabela 8. Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020 wg płci	71
Tabela 9. Dochody i wydatki budżetowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.	74
Tabela 10. Udział wydatków budżetowych wg klasyfikacji budżetowej w wydatkach ogółem w 2016 i w 2020 r.	74
Tabela 11. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2016 i 2020 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.	81
Tabela 12. Wyniki sprawdzianu ósmoklasisty w latach 2019-2021 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.	83
Tabela 13. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w 2016 i 2020 r.	85
Tabela 14. Realizacja Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2016-2020	85
Tabela 15. Członkowie grup artystycznych oraz kół/klubów/sekcji w latach 2016-2020	87
Tabela 16. Dane dotyczące środowiska naturalnego w 2020 r.	91
Tabela 17. Zanieczyszczenia powietrza w 2016 i 2020 r.	91
Tabela 18. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury komunalnej w 2019 r.	92
Tabela 19. Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości min. 30MB/s – stan na dzień 31.12.2019.	93
Tabela 20. Odpady zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2017 i 2020 roku.	93

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych w REGON na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020	68
Wykres 2. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020	69
Wykres 3. Udział podmiotów gospodarczych wg sektora w 2020 r.	69
Wykres 4. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) na 1000 mieszkańców	70
Wykres 5. Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych na 1 mieszkańca	70
Wykres 6. Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020.....	71
Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	72
Wykres 8. Struktura budżetu– udział dochodów własnych, subwencji ogólnej i dotacji - gminy Inowódz na tle porównywanych jednostek w 2016 i 2020 r.....	75
Wykres 9. Aktywność inwestycyjna – wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w latach 2016-2020.....	75
Wykres 10. Udział wydatków inwestycyjnych majątkowych w wydatkach ogółem w latach 2016-2020.....	75
Wykres 11. Wskaźnik zdolności do samofinansowania w latach 2016-2020.....	75
Wykres 12. Liczba umów o dofinansowanie na 1000 mieszkańców oraz wartość umów na mieszkańca zawartych na terytorium jednostki w ramach programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020.....	76
Wykres 13. Zmiana liczby ludności w gminie Inowódz w latach 2010-2020.....	79
Wykres 14. Zmiana (procentowa) liczby mieszkańców w 2020 roku w stosunku do 2010 roku w gminie Inowódz w latach 2010-2020 na tle porównywanych jednostek	79
Wykres 15. Procentowa roczna zmiana liczby ludności w gminie Inowódz w latach 2010-2020 na tle porównywanych jednostek.....	80
Wykres 16. Gęstość zaludnienia w gminie Inowódz w roku 2020 na tle porównywanych jednostek.	80
Wykres 17. Ruch naturalny ludności w gminie Inowódz w latach 2016-2020.....	80
Wykres 18. Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców w gminie Inowódz w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek.....	80
Wykres 19. Zameldowania i wymeldowania w gminie Inowódz w latach 2016-2020	81
Wykres 20. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminie Inowódz w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek.	81
Wykres 21. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym.	81
Wykres 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek w latach 2015-2019.....	82
Wykres 23. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek w latach 2015 i 2019	82
Wykres 24. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w latach 2015 i 2019 w gminie Inowódz na tle porównywanych jednostek.....	82
Wykres 25. Liczba dzieci w szkołach podstawowych w latach 2015-2019 na terenie gminy Inowódz.....	83

Wykres 26. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w latach 2015-2019 w gminie Inowódz.	84
Wykres 27. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2015-2019 w gminie Inowódz na tle jednostek porównawczych	84
Wykres 28. Frekwencja w wyborach samorządowych: 2010, 2014, 2018 r.	85
Wykres 29. Czytelnicy na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020.....	86
Wykres 30. Wskaźniki biblioteczne – porównanie 2016 i 2020 r. (księgozbiór na 1000 mieszkańców oraz wypożyczenia na 1 czytelnika).	86
Wykres 31. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w 2016 i 2020 r.	87
Wykres 32. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2016-2020.....	88
Wykres 33. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków w latach 2016-2020.....	93
Wykres 34. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów zebranych w ciągu roku z gospodarstw domowych w latach 2017-2020.	93

